

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

*Zyra e Kryeministrit / Kancelarija Premijera /
Office of the Prime Minister*

*Zyra për Qeverisje të Mirë / Kancelarija za Dobro Upravljanje /
Office of Good Governance*

**STRATEGIA VASH
AVANSIPE E
HAKAYENGO E ROMANE
THAY ASHKALYUNE
KOMUNITETENGO ANI
KOSOVAKI REPUBLIKA
2022-2026
THAY AKCIAKO PLANI
2022-2024**

Yuli, 2022

Akaya publikaciya sine phikoimi kotar OSBE'ski Misiya ani Kosova.

Kosovaki Republika - Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Raibe - Qeveria - Vlada - Government

*Sheruneministresko Ofisi / Zyra e Kryeministrit / Kancelarija Premijera / Office of the
Prime Minister*

*Ofisi vash Shukarno Raibe / Zyra për Qeverisje të Mirë / Kancelarja za Dobro Upravljanje
/ Office of Good Governance*

**STRATEGIA VASH AVANSIPE E HAKAYENGO E
ROMANE THAY ASHKALYUNE KOMUNITETENGO
ANI KOSOVAKI REPUBLIKA 2022-2026
THAY AKCIAKO PLANI 2022-2024**

Yuli 2022

Akaya publikaciya sine phikoimi kotar OSBE'ski Misiya ani Kosova

ANDRIPE

LISTA E TERMENGI THAY VASTIME HARNIPYA	3
EKZEKUTIVUNO ANDRIPE	4
INTRODUKCIA.....	7
METODOLOGIA	8
I. SFONDI.....	11
1.2. Krisyuni thay stratejikuni baza	14
1.3. Mekanizmya vash garavipe e komunitetengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosova.	20
II. OBYEKTIVE.....	22
2.1. Edukipe	26
2.2. Butyaripe thay socialuno shukaripe.....	35
2.3. Sastipe.....	47
2.4. Thanipe.....	51
2.5. Diskriminipe.....	55
III. ARANZHIPYA E PHIRAVIPESKO, MONITORIPESKO THAY RAPORTIPESKO E STRATEGIAKO	59
IV. BUJETESKO QALAVIPE THAY PHIRAVIPE E STRATEGIAKO	67
V. PHANGLIPE E STRATEGIAKO E RESIPEYA VASH SAVAHTUNO EVOLVIRIPE	70

LISTA E TERMYENGI THAY VASTIME HARNIPYA

ABZ	Anketa e Butyaripaske Zoralipasko
AGBM (MICS)	Anketa vash Grupipe e Butverutne Mothavipyengo (penjardi ani lumia sar MICS)
KSA	Kosovaki Statistikengi Agencia
EU	Evropaki Unia
KDE	Komunaluno Direktoriati vash Edukipe
Konstitucia	Konstitucia e Kosovaka Republikaki
EU Rami vash Romengo Imtegripe	Evropaka Uniako Rami vash Nacionaluni Strategia vash Integripe e Romengo ji ano bersh 2020-2030, Bruksel, 07.10.2020, COM (2020)
MALR	Ministria e Administripeski vash Lokaluno Raipe
MESTI	Ministria vash Edukipe, Skencia thay Tehnologia thay Inovacie
MKI	Ministria vash Komunitetya thay Iranipe
MAPTI	Ministria e Ambienteski, Planifikipe Thaneko thay Infrastruktura
MAB	Ministria e Andrune Butyengi
MFBT	Ministria e Financiengi, Buti thay Transferya
MS	Ministria e Sastipeski
OSE	Obyektive e Savahtune Evolviripesko
BRO	Biraipkani Organiacia
PK	Kosovaki Policia
LAP	Lokaluno Akciako Plani
Programi e Raipesko	Raipesko Plani e Kosovaka Republikako 2021–2025, maj 2021
Raipe	Raipe e Kosovaka Republikako
CSB	Centro vash Socialuni Buti
Strategia	Strategia vash Avansipe e Hakayengo e Romane thay Ashkalyune Komunitetengo ani Kosovaki Republika 2022-2026 thay Akciako Plani 2022-2024.
UNDP	Programi vash Evolviripe e Yekhune Naciengo
UNICEF	Fondi i Emerjencako e Yekhune Naciengo vash Qhavore
OKP	Ofisi vash Komunitetyenge Puqipya
KOKI	Komunaluno Ofisi vash Komunitetya thay Iranipe
SHO	Sherunoministresko Ofisi
OSHR	Ofisi vash Shukarno Raipe ano rami e SHO

EKZEKUTIVUNO ANDRIPE

Sar kotar anavipe e biumlavdipesko e Kosovaka Republikako, pe 17 februari 2008, institucie e Kosovaka Republikake, pashe e but iniciativenge thay ververutne aktivitetenge, kerde duy (2) strategie vash integripe thay kotorleipe e romengo, ashkaliengo thay egipqanyengo ano kosovako malipe.¹ Kosovaki Republika, ayekha vi lela aktivuno kotor ano shrdipya e EU-ko thay regionalune kay silen pe resipe laqharipe e jivdipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie. Ani akaya rig si molipe te lepargyol kay o Samiti e thanengo kotar Ratoriguno Balkani, kova adikerdilo ano yuli e bershesko 2019 ano Poznan (Polonia). Kosova, sine kotor akale samitesko kote dengya lafi kay ka phikoinel o integripe e romengo hraminindoy, sar vi o yaver thana, "Deklarata e thanengo e Ratorigune Balkanesko vash integripe e Romengo ano rami e buhlaripeske procesesko e Evropaka Uniako."²

Strategia vash Avansipe e Hakayengo e Romane thay Ashkalyune Komunitetengo ani Kosovaki Republika 2022-2026 thay Akciako Plani 2022-2024 mothavla yekh lungyaripe e politikyengo e Kosovaka Republikake Raipesko vash vazdipe yekh butetnikuno amalipe thay kreiripe yekh them vash yekhune dizune, kova si te garantinel hakaya e sakole dizunesko, dizunenge tromalipya thay yekhippe e sah dizunengo.

Ani baza e EU Ramesko vash Integripe e Romengo definisale panj umala e butyake kola ka adresingyon ani Strategia: edukipe, butyaripe thay socialuno shukaripe, sastipe, thanipe thay diskriminipe. Akala umala mothavena o prioritetya kolencar musay te arakhlol o phiravipe e Strategiako, thay mashakr kerena buti yekh e yavera. Ano buderi sure mothavena ini sebepya vay phiravipe vay efektya e yekh yavereske, ayekha kay sito yetikuno te kergyol buti e sakola ayekha kay te reslon rezultatya efektivune. Vash sakoya kotar panj umala e Strategiake sito definimo yekh stratejikuno obyektivu. Sakova stratejikuno obyektivu sito buhlardo ano specifikune obyektive, ji kay akala specifikune obyektive may dur ano Akciako Plani buhlardile ano rezultatya thay

¹ Strategia vash astaripe o komunitetya Roma thay Ashkalie ano kosovako malipe 2017-2021 sar vi e Strategia vash integripe o komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipyqanya ani Kosovaki Republika 2009-2015.

² Deklaripe e partneryengo e Ratorigune Balkanesko vash integripe e Romengo ano kuadre o procesi e buhlaripasko e EU, Poznan, 5 yulli 2019. Akale dokumenteya o parafinipaske thana dende lafi vash resipe o obyektive sar pe nakhippe; a. Butyaripe: Bayaripe o niveli e butaripasko e romengo ano publikuno sektori ano proporicaluno drom vash kotorleipe e romengo ani generaluni populacia; Bayaripe gendo e butyaripasko roma ano may hari 25 peshel; b. Thanipe; kote shay ovla, te legalizingyon o sah thanipya naformalune kote jivdina Roma, ose te siguringyol sahvahtuno garavipe, shukarno thay dekretimo vash roma kola aktualipeya jivdina ano naformalune thanipya kola nashti te legalizingyon vash yustifikime faktorya. c. Edukipe; Palo agoripe ano elementaruno edukipe ko roma 90 peshel thay niveli e agoripasko ano mashkarutno edukipe ano 50 peshel; d. Sastipe; Garantipe universaluno uqharipe vash sastipasko siguripe vash o roma may hari 95 peshel vay yekhune mase e aver populaciake kotoreya; e. Civiluno Registripe; Siguripe kay o sah roma te oven registrime ano civilune registrya; f. Nadiskriminipe; Zoralipe o strukture e reipasko vash garavipe mamuy diskriminipe thay kreiripe yekh nen-ulavdo specifikuno vash na diskriminipe o roma andre ofisialune organya e nadiskriminipasko vash o procedure e rovlaripasko kotar o roma, siguripe vash krisuno phikodeipe vash o pretendime vitkime thay vash te identifikenen o skeme e diskriminipasko, leindoy kotor institucionaluno diskriminipe thay garavdo.

aktivitetya.

Pheripe e akale obyektivyengo si te kontribuinel ini ano resipe o nacionalune resipyta decizime sar si pe Obyektive vash Savahtuno Evolviripe (OSE).³

Pe nakhipe shay te dikhen yekh harno andripe e sfidengo sar si pe akala umala, kola siton bazirime ano arkahipyta e palune nacionalune raportengi vash kualiteti e jivdipesko ano ververutne umala, sar si paluni edicia e Agorutne Raportesko e Anketako E grupipyengo e Butverutne Mothavnengo ani Kosova (MICS), publikimi pe agor e bershesko 2020, sar ini yaver raportyta e detalyencar vash o Kosovake dizune thay ano ulavipe vash o jene e Romane thay Ashkalyune komunitetya, sar odola publikime kotar UNDP thay OSBE:

Edukipe: E sah progreseya ano bayaripe o kotorleipe ano edukipe e qhavoren kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie diferencipe ano mashkaripe e Kosovako phiravgyola te ovel mothavdo. Vi ayekha, qhavore kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie mothavna may teluni performanca ano shkole desar o mashkaripe e sah averengo ani Kosova. Yekh uqo kotor avla vash o nanipe o bayaripe o godyaripe vash o vasnipe e skoloipasko dikhola ini kotar o jene Roma thay Ashkalie, numay but ver isi nanipe e godyaripasko ki mazhoranca vash o vasnipe amalipasko vash skoluipe akala komunitetya. Avri godornipasko vazdipe vash skolipe, problematike kolencar araklona ano edukipe phangona ini vash o sebei e qorolipasko, na butikeripe thay teluno standardi e jvidipasko, tikno gendo e kotorleipasko ano anglo edukipe. Ano akava direktipe, yekh konsiderimo gendo e familijengo thay qhavorengo kotar o Roma thay Ashkalie, obligingyona te arakhen aver alternative vash te sigurinen jivdipe. Yekh gendo e akale qhavorengo kotar e leparne komunitetya arakhona pe droma, kerinindoy ververutne bukya, sar si vi rodipe e lovengo, shuzaripe o vrdyenge jamyta, kedipe e limenkengo, ty. Vash sebepi e akale butyengo, yekh kotor olengo mekla o skoluipe ano yekh anglo-rano qhavoripe, sar sebepi e akalesko o hako vash skoluipe nashti te uqhargyol ano yekh efektivuno drom.

Butyaripe thay socialuno shukaripe: Situacia e butyaripaski vash o persone kola avna kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie sitoy may phari leindoy pe dikhipe aver komunitetya, ji kay o butyake thana kolende siton angazhime siton but ver anglovahtune, buderi ovipyta fizikune, kay na rodna uqo niveli e edukipasko vay na shukar pokingyona. Kana akaleske angyola ini kotorleipe teluno e komunitetyengo ano skeme e social shukarpasko thay vastipe na buderuno ano socialuno

³ Sombeshipe e Kosovaka Republikako, ani plenaruni seanca adikerdi e 25 januarea 2018, ikalgya Rezuluciya (Nr.06-R-001) vash miratipe o Evolviripaske Obyektive e Pratsavna Evolviripasko vay (Agenda 2030). Ano bersh 2015, lumiake liderya miratinde Agenda 2030 vash Savahtuno Evolviripe, deindoy lafi eliminipe o ekstrem qorolipe, telaripe o nayekhipe thay kreiripe yekh plani so may yeshil. Deindoy lafi kay tana mekhen nikaste avri, Agenda 2030 sitoy agenda may shayutni vash manusha. Agenda 2030 kotorleinla 17 Globalune Tentipyta vash Savahtuno Evolviripe (OSE. On siton phande, universalune, sahararde thay naaqhavde, thay promovina o manushikane hakaya thay pratsavipe ekonomikuno, socialuno thay ambientaluno; amen musay te resa o sah akal resipyta vash te vazda avutnipe kay manga. Ano globaluno niveli, 17 OSE pashavna klare mothavipyta vash 169 cakya kola musay te miratingyon ano yekhipe e lokalune priorityencar thay ambienteske ano sasavipe. Raipyta si te evolvirinen thay plenge nacionalune mothavute vash te azhutinen monitoripe o avancipe reslo karshi tentipyenge thay cakyinge. <https://assembly-kosova.org/shq/per-publikun/zhvillimi-i-qendrueshem/objektivat-per-zhvillim-te-qendrueshem/>

shukaripe iklola kay kovlaripe e qorolipasko ano mashkar e komunitetyengo Roma thay Ashkalie mothavla yekh seriozuni sfida. Na butyaripe thay qorolipe siton sherune faktorya kola therna buderi efektya ano jivdipe e romengo thay Ashkaliengo, kote avna ini sar faktori vis ar resursi. Resursya vay efektya kola ikлона kotar o nabutikeripe thay qorolipe reflektinyona shay te phena ano sah aver umala sar si; edukipe, sastipe, thanipe. Numay bibutikeripe thay qorolipe therna vash sebepi yekh baro kotar e diskriminipasko, thay kotorleipeya ini teluno niveli e edukipasko ko komunitetya Roma thay Ashkalie.

Sastipe: E yekhe samatradune akceseya ano aqhavipaske servisipya thay sastipaske kurativune, kotorleutne e komunitetyengo Roma thay Ashkalie lungyarna te theren na shukarno sastipe. Kotar o sherune aqhavipya vash akcesi ano sastipaske servisipya siton; qorolipe thay na shaibe vash pokipe o traytipe thay kinipe o kapsule, nanipe o sastipasko medikaluno stafi thay mobil ekipe, nanipe publikuno transporti, thay nanipe o identifikipaske dokumentya kola manglape vash te akceptinen publikune servisipya e sastipasko thay registripe o biyanipya. Komunitetya Roma thay Ashkalie arakhona vi kotar uqhi prevalenca e naadekuatune habasko thay nabuderuno sar rezultati ano na shukarne ekonomikune kondiciye, puqipe so kontribuinla ano na shukarno sastipe thay ano na lugo jivdipe. Niveli e nasvalipasko sito darakerdo, specialune vash prezentipe o hronikune nasvalipya na transmetime, sar si diabeti, hipertenziya, kardiovaskularune nasvalipya thay qregulipya e skeletesko.

Thanipe: Yekh aver sfida vash o alosaripe problemi sito vi evidentipe e mangipyengo ko familiye Roma thay Ashkalie. Mangipe vash siguripe o thanipe lungyargola te ovel but may baro desar o bujeteske shaipya, odoleske sito manglarno kay te decizingyon prioritetya ano ovipe pashavipe azhutipe. Akava problemi musay te adresingyol ano quadro e procesko vash registripe e baza e detalyengi vash o amngipe e thanipaski kotar e Ambienteski Ministrya, Planifikipe, Thanipe thay Infrastruktura (AMPTI), sar si pe mangipya thay prioritetya. Vi ayekha, musay te siguringyol yekh uqho niveli e astaripasko korkore jenën e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano alosaripe o problemi e thanipasko, shrdinindoy kotar o mangipya vash thanipe, ji ano regulipe ilahkake dokumentya.

Diskriminipe: Diskriminipe sito prezentuno ani sah populacia, thay may buderi ano aspekti e seksesko, numay vi gendo e romengo thay Ashkaliengo, kay ano amalipaske situacie shungyona diskriminime vash o sebepi e etnikuna avipasko sito buderi prezenti, desar ko aver kotar e populaciako, ayekha kay akava fenomeni rodla lugo traytipe. Rami e EU vash Integripe e Romengo, kote baziringyola ini akaya Strategia, samatradinla maripe e diskriminipasko sar; maripe e diskriminipasko, etiketipe, krimo thay nakamipe thay nakamibaski qhib mamuy romenge (drabar: thay Ashkalienge); promovipe (godornipe) e historiako, kulturakom penjaripe thay dakordipe e romengo (drabar: ini Ashkalienge). Diskriminipe, sito yekh fenomeni kova sito prezenti ano edukipe, butyaibe thay socialuno shukaripe, sastipe thay thanipe, odothe kote si te traytingyon akala shtar umala, decizinindoy specifikune obyektive specialune kola dedikingyona e diskriminipaske.

INTRODUKCIA

Strategia vash Avancipe e Hakayengo e Romane thay Ashkalyune Komunitetengo ani Kosovaki Republika 2022-2026 thay Akciako Plani 2022-2024 sitoy dikhlardi ano Programi e Raipesko⁴ thay Stratejikuno Operativuno Plani (PSO) te Sheruneministreske Ofiesesko.

Ano keripe e Strategiako lelile pe dikhipe o ikalde siklipya kotar o raporti e phiravipesko e Strategiengo may angle vash kotorleipe e romane, ashkalyune thay egipqanyune komunitetengo,⁵ EU Rami vash Integripe e Romengo,⁶ Programi e Raipesko, Anketa e Grupipyengo e Butverutne Mothavipyencar, vash Romane thay Ashkalyune komunitetya ani Kosova, realizime pe 2019-2020 kotar KSA,⁷ sar ini legislacia thay dokumentya e yaver sektorialune strategiengo.

Ofisi vash Shukarno Raibe phiravgya vi o keripe e angluna Strategiako pe bersh 2008,⁸ thay e duyto Strategiako pe bersh 2017,⁹ thay akaya strategia mothavela yekh lugyaripe e politikengo e Raipesko vash keripe yekhe butetnikune malipe thay kreiripe yekhe themesko e yekhune dizunengo. Ano rami e keripeske procesesko akala strategiako lelile siklipya kotar duy strategie, e 2009-2015 thay odoya e 2017-2021, sar ini akciake planya vash olengo phiravipe.

Roma thay Ashkalie e Kosovake siton ulavde komunitetya kola tradicionalune jivdinena ani Kosova thay dende kontributi darinyuno ano ververutno malipe olenge ulavde tradiciencar thay kulturencar.¹⁰ Akala komunitetya pashbe e yaver komunitetenge, silen o decisime hakaya e Konstitucie thay legislacia pe zoralipe. Pashe akaleks, e komunitetya arakhlona e aqhipyencar thay sfidencar yekhune, ano kanleipe vash kotorleipe olengo ano malipe. Roma thay Ashkalie e Kosovake arkahlona e yekhune problemeya ano sah thane e Evropake, akava sito malipesko duryaripe. "Ayekha, akaya forma e duryaripeski mothavgyola ani forma e jivdipesko ano qorolipe, segregacia, akcesi pharekerdo ano socialune servisya, diskriminipe thay yekhune. Ini Rayoni thay

⁴ Programi e Raipesko e Kosovaka Republikako 2021–2025, may 2021.

⁵ Strategia vash kotorleipe e Komunitetengo Roma thay Ashkalie 2017-2021, Raibe e Kosovaka Republikako, Sheruneministresko Ofisi – Ofisi vash Shukarno Raibe, Prishtina, Aprili 2017 (Ano may dur teksti: Strategia vash kotorleipe e Komunitetengo Roma thay Ashkalie 2017-2021) sar ini Strategia vash integripe e komunitetengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosovaki Republika 2009- 2015, Raibe e Kosovaka Republikako, Ofisi e Sheruneministresko – Ofisi vash Shukarno raibe, Prishtina, Decembri 2008 (Ano may dur teksti: Strategia vash integripe e komunitetengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya 2009- 2015). Sar dikhlola ani Strategia e Raipesko E Kosovaka Republikako miratimi pe decembri e bershesko 2008, sine astarde vi o Egipqanyuno komuniteti, palo odova egipqanyuno komuniteti na mangle te oven kotor akala strategiako. Respektindoy o mangipe e reprezentengo akale komunitetengo, sar kotar Strategia e Raipesko e Kosovake Republikako miratimi pe aprili e bershesko 2017, egipqanyuno komuniteti na astardilo ani Strategia leindoy kotor vi akaya strategia. Roma, ashkalie thay egipqanya e Kosovake siton trin komunitetya ulavde. Pashe akaleske, akala trin komunitetya arakhlona e aqhipyencar thay yekhune sfidencar, ano kanleipe vash olengo astaripe ano malipe. Korkore jande kay ano buderi situacie, o egipqanyuno komuniteti arakhlola e problemyencar thay sfidencar e komunitetengo Roma thay Ashkalie, thay leindoy pe dikhipe ka buti ver sito phare te ulavgyon o problemya thay sfide akale trine komunitetengo, pashe sah respektisalo o mangipe e repreentyengo e egipqanyune komunitetesko thay fokusi akala strategiako siton o komunitetya Roma thay Ashkalie.

⁶ Rami e EU-ko vash Themutne Strategie vash Integripe e Romengo ji pe bersh 2020-2030, Bruksel, 07.10.2020, COM (2020) 620. Ano kosovako konteksti, ano rami e termesko sahararape "Roma", sar si pe Rami e EU-ko vash Integripe e Romengo, akate astargyona o roma, ashkalie thay egipqanya.

⁷ MICS vash Roma, Ashkali thay Egipqanya, KSA, 2020.

⁸ Strategia vash Integripe komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosovaki Republika 2009-2015.

⁹ Strategia astarla Komunitetya Roma thay Ashkalie ano kosovako amalipe 2017-2021.

¹⁰ Dikh mothavutno e komunitetyengo roma, Ashkalie thay egipqanyae Kosovako, OSBE, yanuar 2020, qh.4.

Ratoriguno Balkani arakhola e ayekha verutne pharipyencar sar si ekonomikuno evolviripe, kova anla may pharo jivdipe e romengo.”¹¹

Sar resursi, buderi kotorleutne akale komunitetyengo “...but ver jivdina ano margine e malipasko, ano tentipe e uqhe niveleya e nabutikeripasko thay resipe teluno e edukipasko. Butver jivdina ano thanipyta kola ano nesave ovipyta siton na formalune, e na shukarna infrastruktura, thay ano khera kote siton but phare jivdipaske kondicie. Vash ma buderi, kotorleutne roma, Ashkalie thay egipqanya ani Kosova, thay juvla specialune, arakhona e barierencar kay biqhalna ano olengo diskfalifikipe kotar sakova kotorleipe ano umala e jivdipasko.”¹²

Sar rezultati, komunitetya Roma thay Ashkalie araklona e samatradipyencar buderune kola aqhavna olengo kualitetivuno vazdipasko aspekti ano niveli e resipasko kapaciteti manushikpasko, kay te len aktivuno kotor ano butyako trego ano yekhune baze e aver komunitetyencar, thay vi jenerina ekonomikune triumfipyta. Niveli e edukipasko aqhola panar na shukarno thay phiravipe o mashkar edukipe thay uqho ano mashkar o jene e komunitetyengo Roma thay Ashkalie sito teluno, ini soske situacia ano akava direktipe laqhardili ano agor bersha. Angazhime na shukarno ano butyako trego sito vi kotar o fenomenya lungyarde thay na laqhardilo. Ano akava direktipe, shaipyta vash o komunitetya Roma thay Ashkalie vash te arakhen buti siton may tikne.

Vash te azhutinen o kotorleipee komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano Kosovako malipe, ano bersha 2022-2026, Raipe miratingya akaya Strategia thay olako Akciako Plani kay astarla klare stratejikune obyektive buhlarde ano specifikune obyektive thay vi ano konkretune aktivitetiya, realizipe kolengo ka laqharello kotorleipe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano kosovako malipe.

METODOLOGIA

Metodologia vastimi vash hramipe e Strategiako sitoy yekh kombinipe e butikeripyengo thay individualuno kedipyengo e hisedaryencar sherune thaneske thay mashkarnacionalune, anglo sah konsultipyta e reprezentyar Roma thay Ashkalie, ano thanesko niveli, astarindoy numay na deindoy samatradipe ini ano kotorleipe e dadalaryengo, qhavorengo thay kotorleutnengo e akale komunitetyengo. Pashe akaleske, adikerdile individualune kedipyta thay grupake e reprezentyencar e komunengo thay e komunitetyengo e resipeya o analizipe e aktualuni situacia e implementipasko, monitoripasko thay raportipaske mekanizmya komunalune vash te keden detalya vash ridizaynipe o rami, e specialune fokuseya ano kordinipe mashkar komunaluno thay centraluno niveli.

Pali analiza harni vash aktualuni situacia, decizisale stratejikune obyektive, spificikune obyektive thay konkretune, kola siton bujetime. Pheripe akala obyektive si te kontribuinel ano resipyta nacionalune decizime sar si pe OPE, thay aver. Ulavdo dikhipa musay te ulavgyol qorolyenge, phurenge, qhavorenge, neve familiyenge thay familyenge e yekhe dadalareya, phivyenge thay kotorleutnenge e samatradune shaipyencar e komunitetyengo. Strategia thay Akciako Plani ano strukturaluno aspekti hartisalo ano yekhipa e lejislaciya ano zoralipe¹³ thay lungyarde instrukciya

¹¹ Strategia vash integripe o komunitetya Roma thay Ashkalie ano Kosovako amalipe 2017-2021, qh.11.

¹² Vi odothe.

¹³ Administrativuni Phiravipe (QRK) gn.07/2018 vash planifikipe thay hartipe stratejikune dokumentya thay akciake

kotar o Ofisi vash Stratejikuno Planifikipe (OSP), prekal reprezentya e akale ofisesko ano butyake grupe, thay baziripeya ano Rami e EU-ko vash Nacionalune Strategie vash Integripe e Romengo vash o bersh 2020-2030.¹⁴

Strategia sitoy bazirimi ano trin sherune principya thay sitoy harmonizimi e EU Rameya vash Integripe e Romengo:

- **Principi e yekhune hakayengo thay yekhune shaipyengo:** Akava principi penjarela o mangipe kay o jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie te ovelolen shaipyaya yekhune ano sah umala e malipeske, sar si e sura e buderuna popuilacia.
- **Principi e nadiskriminipesko:** Bazirimo pe akava principi o sah lele mase sigurinena kay, ani konsiderimi rig, te tiktarel e skala e diskriminipeski pedral Romane thay Ashkalyune komunitetya ano sah aspektya e malipeske jivdipesko.
- **Principi e yaveripyenge eliminipesko:** - Yekh kotar sherune sebepya e socialune duryaripesko e romengo, thay ashkaliengo sito fakti kay ano buderi sure jivdinena ano ulavde beshipeske thana thay izolime e yaverenda. Ayekha o mekanizmya thay socialuen faktorya rikerena o marginalizipe thay aqhavena o butyake mase kay silen pe resipe o socialuno astaripe. Prosesi e hartipasko e Strategiako phiravdilo ano trin faze: 1) angluni faza sitoy karakterizimi e analizipyencar e generaluna situaciako, thay realizipe yekh kotar e konsultativune kedipyengo, kolencar sine astarde ini godorne institucie thay relavant akterya kola kerna buti ano lokaluno niveli. Ani akaya faza, adikerdile vi individualune kedipyaya thay grupake e reprezentyencar e komunengo e resipeya o analizipe aktualuni situacia e implementipaski, monitoripasko thay raportipaske mekanizmya komunalune vash te keden detalya vash ridizaynipe o rami, e specialune fokuseya ano kordinipe mashkar komunaluno thay centraluno niveli; 2) ano vahti e duyto fazako analizisale dokumentya stratejikune ano zoralipe, sektorialune strategie, raportya thay ververutne notadeipyaya thay odola mashkarnacionalune, thay statistikipaske detalya thay ververtune ankete realizime kotar o ASK,¹⁵ specialune e dokumentyencar kola si dedikime vash komunitetya Roma thay Ashkalie. 3) Ji kay, ani trinto faza si draft strategia thay akciako plani kova sine kotar ano procesi e publikune konsultipyengo. Pali akaya faza lelile pe dikhipe o komentya thay dende sugeripyaya kotar o ververutne hisedarya, kola si kotorleime ani finaluni versia e Strategiaki thay Akciako Plani. Ano keripe thay finalizipe e Strategiako thay Akciake Planesko, ano kanleipe e Regulativa gn. 05/2016 vash Minimalune Standarya vash Publikuno Konsultipe, kerdile o dende procedure ano akava administrativuno mothavipe thay adikerdile kedipyaya, kote sine yekh kotorleipe buhlo e institucienge repreentyengo sar ini reprezentya kotar ververutne organizacie, kay astarela numay na samatredinela o institucie sar si pe nakhipe: Sheruneministresko Ofisi (OSHR, OKP, ZSP, ABGJ, Krizyuno Ofisi, Ofisi vash Finance), Ministria e Adminsitripeski e Lokalune Raipesko; Ministria vash Edukipe, Skenca thay Tehnologia thay Inovacia; Ministria vash Komunitetya thay

planya, (04.04.2018)

¹⁴ Rami e EU vash Nacionaluni Strategia vash Integripe o Roma ji ano bersh 2020-2030, Bruksel, 07.10.2020, COM (2020) 620.

¹⁵ Dikh misal MICS vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, ASK, 2020.

Iranipe; Ministria e Thanipeski, Thanesko Planifikipe thay Infrastrutkura; Ministria e Androne Butyengi; Agencia vash Civiluno Registripe, Departamenti vash Riintegripe e Irande Personyengo thay Integripe e Avrunengo, Kosovaki Akademia vash Publikuno Siguripe, IKAP; Ministria e Fiannciengi, Butya thay Transferya; Ministria vash Kultura, Terne thay Sporti; Miinistria e Admitsitripeski e Lokalune Raipesko; Agencia e Butyaripeski; Ministria e Sastipeski; Agencia e Kosovake Statistikengi; Akademia e Hakaipeski, sar ini yekh gendo e BRO thanutne thay mashkarthemutne.

Palo nakhipe e may upre fazengo thay procesi e konsulipyengo thay publikune konsultipyengo, lelile pe dikhipa o komentya thay sugeripya dende e ververutne hisedarencar, kola siton astarde ani finaluni verziya e Strategiaki thay Akciako Plani.

Keripe e Strategiako thay Akciake planesko sito phikoimo kotar Regionaluno Konsili vash Koordinipe – Proykti vash Romengo Integripe (RCC) Organizacia vash Siguripe thay Ledeipe ani Evropa (OSBE) sar ini BRO VoRAE.

I. SFONDI

1.1. Mothavipe e aktualuna situaciako thay samatredipe e problemesko

Raibe konsiderinla olako populaciako butverutnipe, etnikuno, qhibyengo thay religiako sar yekh resursi e zoralipesko thay barvalipesko vash may dur evolviripe yekh demokrativune malipesko, kot einkurainla thay evaluinla ini aktivuno kontributi e sah personyengo kay siton kotar o komunitetya.

Raibe sito korkoro jando vash e situacia kote o komunitetya Roma thay Ashkalie siton thay sitoy decisimi te kerel pherune tentipya vash te kreirinel kondicie musayutne vash olenge, ayekha kay on shay te jivdinen o yekhune hakaya e sah yaver etnikune komunitetencar ani Kosova bizo nisavi forma e diskriminipeski.

Akava angazhipe konkretizingyola prekal o miratipe akala Strategiako thay olake Akciake Planesko.

Sar si pe detalya e palune Populaciake Registripasko e bershesko 2011¹⁶, ani Kosovaki Republika, jivdina 1.739.825¹⁷ rezidentune dizune. Kosovaki Populacia sar si pe etnikuno mothavipe/kulturuno sitoy sar si pe nakhipe: 92.9 % albanya, 1.5% serbya, 1.1% turkya, 1.6% boshnjakya, 0.5% roma, 0.9% Ashkalie, 0.7% egipqanja, 0.6% goranya si dhe 0,2 (0,3) siton aver vay kola preferina tana den respodipe vay na isi detalya ani dispozicia.¹⁸ Strategia yekh may baro kotor bazirisalo ano akala statistipe, sar vi aver alternativune statistike e mayneve raportipyengo. Sar si pe mangipe, resipya e Strategiako shay te oven yekh e neve detalyencar e avutne Populaciake Registripyea, vash te oven may pashe e statistikyenge thay e mangipyenge may realune e bershengo uqharde ani akaya strategia. Vash te azhutinen astaripe (integripe) e komunitetyengo roma, Ashkalie thay egipqanya ano Kosovako amalipe, vash o bersha 2022-2026, Raibe miratingya akaya Strategia thay olako Akciako Plani kay astarla klare stratejikune obyektive thay konkretune aktivitetiya, realizipe kolengo laqharla sinë buderi astaripe e komunitetyengo Roma

¹⁶ Dikh, Registripe e Populaciako, Familyarune Ekonomipe thay Apartamentya ani Kosova 2011 – Agoripaske Rezultatya o sherune detalya – Kosovaki Statistikiyengi Agencia.

¹⁷ Dikh Notadeipe – Kosovaki Populacia 2019 Prishtina Yuni, 2020, qh,11. Ano bersh 2019 migripe neto notadeisalo te ovel -28, 845 thanutne. Kosovaki rezident populaciya, vash o vahti 01 yanari ji ano 31 decembro 2019 tiknyardili vash -13,551 thanutne. Sar si pe tab.3. Ano totali Kosovaki popualcia notadeisale vash ano bersh 2019 ano niveli e komunengo, konsiderignyola te ovel 1,782,115.

¹⁸ Populacia sar si pe etniciteti e polyengo thay thanipe – Kosovaki Statistikiyengi Agencia, Prishtina, April 2013, Tab.1.1. Musay te leparygol kay ani baza e Konstituciaki, dizunenge garantisalo pherdo tromalipe e delaripasko phanglo o etnicitetesko avipe vay kulturaluni grupa, sar faktori ini vi ano puqipe e Populaciaka Registripasko 2011, dendilo shaipe vash deklaripe e dizunengo (vay hako kay tana deklarinyon) ano dakordipe e Nenea 57.22 e Konstituciako, kote decizingyola: “Sakova kotorleutno e komunitetesko si te therel hako kay te alosarel tromaluno te sine kay si te traytingyol vay na sar kotor e komunitetesko thay kotar akava alosaripe vay kotar o phiravipe o hako kova phangyola e akale alosaripeya, na si te rezultinel ano diskriminipe”.

thay Ashkalie ano kosovako amalipe.

Ano tabele may tele, mothavdile o detalya referindo pe populaciako registripe, ulavde sar si pe komuna kote o jene e romane, ashkalyune thay egipqanyune komunitetengo siton koncentrimo.

¹⁹Strategia ano may baro kotor sitoy bazirii ano akala statistike, thay aver alternativune statistike e neve raportipyengo. Sahakalea, Akciako plani si te ovel dokumenti kova si te ovel ano yekhipo e realune mangipyencar thay demokrafikune statistikyenge thay si te laqhargyol palo evolviripe o nevo registripe e populaciako kova planifikyngyola te adikeryol palo agoripe e pandemiako COVID-19.

Tabela 1. Ulavipe sar si pe etnikuno avipe

Etniciteti	Gn. Generaluno e komunitetyengo Roma thay Ashkalie
Roma	8,824
Ashkalie	15,436

Resursi: Askdata

Sar ilustringyona ani Tabela 1, siton 24260 (1.4% e totaluna populaciako) Roma thay Ashkalie kola jivdina ani Kosova, ulavde ano shelipya sar pe nakhipo; roma 0.5% e totaluna populaciako, thay Ashkalie 0.9% e totaluna populaciako).

Tabela 2. Ulavipe sar si pe poli (seksi)

Poli	Totaluni populacia ani Kosova sar si pe poli	Shelipe e generaluna populaciako ani Kosova sar si pe poli
Mursh	875,900	50.34%
Juvli	863,925	49.66%
Total	1,739,825	100.00%

Resursi: Askdata

Phanglo e polyenga struktura vash sakova specifikuno komuniteti kova shay te phena sito yekhuno.

Roma		Ashkalie	
Mursha	Juvla	Mursha	Juvla
4396	4428	7855	7581
49.9%	50.1%	50.9%	49.1%

¹⁹ Populacia sar si pe polyengo etniciteti thay thanipe – Kosovaki Statistikyengi Agencia, Prishtina , Aprili 2013., qh. 64. Tab 5.4 – Populaciya sar si pe statistike etnikune/kulturalune/polyenge thay komuna

Tabela 3. Ulavipe sar si pe grupa e bershengi²⁰

Bersh engi grupa	Roma	%	Ashkali e	%			Egipqanya	%	Totali sar si pe bershenge grupe
0-4	1,191	13.5%	2,100	13.6%			1,213	10.5%	4,504
5-9	1,100	12.5%	2,061	13.4%			1,409	12.2%	4,570
10-14	1,067	12.1%	1,902	12.3%			1,445	12.5%	4,414
15-19	901	10.2%	1,628	10.5%			1,250	10.8%	3,779
20-24	756	8.6%	1,368	8.9%			1,033	9.0%	3,157
25-29	631	7.2%	1,159	7.5%			903	7.8%	2,693
30-34	578	6.6%	1,046	6.8%			775	6.7%	2,399
35-39	524	5.9%	974	6.3%			710	6.2%	2,208
40-44	453	5.1%	747	4.8%			549	4.8%	1,749
45-49	368	4.2%	622	4.0%			566	4.9%	1,556
50-54	347	3.9%	551	3.6%			495	4.3%	1,393
55-59	325	3.7%	476	3.1%			350	3.0%	1,151
60-64	218	2.5%	309	2.0%			286	2.5%	813
65-69	139	1.6%	215	1.4%			217	1.9%	571
70-74	119	1.3%	141	0.9%			168	1.5%	428
75-79	67	0.8%	64	0.4%			109	0.9%	240
80+	40	0.5%	73	0.5%			46	0.4%	159
Totali	8,824	100%	15,436	100%			11,524	100%	35,784

Tabela 4. Ulavipe sar si pe komune

²⁰ Sar kay lepardilo may upre, o statistike siton kotar Registripe e Populaciako ano bersh 2011, thay vash o ekzistipaske detalya shay te qhivgyon kotar o 10 bershani sakoya kategoriya vash te gengyon statistike may pashe e vahteske realiteteya vash hartipe e strategia. Vash grupa e bershene 0-4 – thay 5-9 na isi ofisialune detalya, avri odola vash registripe o qhavore ano shkole (kotar o 6 bersh thay may uqe), vash maybuderi detalya, dikh tabela 5, 6. Numay akala mothavna numay vash o registrimo qhavore ano anglofonduno, thay real gendo anglodiklola te ovel but may baro. E avutna populaciaka registria ajukergyona te averingyon o statistike, thay averipya te reflektinen ano resipya relevantune obyektivengo.

Komuna	Total	Roma	Ashkalie	Egipqanya	Total %
Deqana	40,019	33	42	393	1.17%
Jakova	94,556	738	613	5,117	6.84%
Glogoci	58,531	0	0	2	0.00%
Gilana	90,178	361	15	1	0.42%
Dragashi	33,997	3	4	3	0.03%
Istogi	39,289	39	111	1,544	4.31%
Kaqaniko	33,409	5	1	0	0.02%
Klina	38,496	78	85	934	2.85%
Fushe Kosova	34,827	436	3,230	282	11.34%
Kamenica	36,085	240	0	0	0.67%
Mitrovica	71,909	528	647	6	1.64%
Lipjan	57,605	342	1,812	4	3.75%
Novoberda	6,729	63	3	0	0.98%
Obiliqi	21,549	661	578	27	5.87%
Ravuco	56,208	84	404	299	1.40%
Peya	96,450	993	143	2,700	3.98%
Podujeva	88,499	74	680	2	0.85%
Prishtina	198,897	56	557	8	0.31%
Prizren	177,781	2,899	1,350	168	2.48%
Skenderaj	50,858	0	10	1	0.02%
Shtime	27,324	23	750	0	2.83%
Shtërpeca	6,949	24	1	0	0.36%
Suhareka	59,722	41	493	5	0.90%
Ferizaj	108,610	204	3,629	24	3.55%
Viti	46,987	12	14	0	0.06%
Vushtria	69,870	68	143	1	0.30%
Malisheva	54,613	26	5	0	0.06%
Mamusha	5,507	39	12	0	0.93%
Graçanica	10,675	745	104	3	7.98%
Klokoti	2,556	9	0	0	0.35%
Totali	1,739,825	8,824	15,436	11,524	2.06%

Panj (5) komune e may baro gendoa e kotorletuencar Roma thay Ashkalie siton Jakova, Prizreni, Fush Kosova, Ferizayi thay Pekya.

Pashe akaleske, sar si pe raprti e komunalune profilyengo e OSBE-esko 2018, 12 roma jivdina ano Leposaviqi, ji kay 200 roma, thay 40 Ashkalie jivdina ani Vrdloriguni Mitrovica.²¹ Registripe e bershesko 2011 na kerdilo ano akala duy komune.

²¹ OSCE, Komunake Profilya, 2018.

1.2. Krisyuni thay stratejikuni baza

E miratipeya e Konstituciako²², Kosova lela lafideipe thay olako gatisaripe thay dikhipe ano kreiripe yekh them vash o khetane dizune, kola si te garantinel hakaya sakole dizunesko, dizunenge tromalipyay thay yekhipe e sah dizunengo anglo krisi. Ano akava direktipe, *“Kosovaki Republika garantinla yekhipe pherdo thay efektivuno vash e sah Kosovaki populacia. Kosova konsiderinela olako nacionaluno buderipe, etnikuno, qhibyako thay religiozyuno sar yekh zoralipasko resursi thay barvalipe vash evolviripe lungyardo e yekha demokratikuna, kay baziringyola ano krisesko respektipe. Ano evolviripe e Kosovaki Republikako, inkurayingyola te notadeingyol vi aktiv kontributi e sah personengo koal siton kotor e komunitetyengo”*.²³

Konstitucia, komunitetye notadeinla dizune kola siton kotor e yekha nacionaluna vay etnikuna grupako, qhibyako vay pakyavipasko, tradicionalipeya ani teritoria e Kosovaki Republikaki.²⁴ Krisi vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo thay olenge kotorleutnen, mothavla vi akava samatradipe thay vash resipe e akale krisesko, komunitetya mothavgiyona sar nacionalune grupe, etnikune, kulturalune, qhibyane vay pakyavutne tradicionalipeya prezentime ani Kosovaki Republika, kola na siton buderune. Akala grupe siton komunitetya serbya, turkya, boshnyakya, roma, Ashkalie, egipqanya, goranya, montenegroske, kroatya thay yaver komunitetya.²⁵

Sar diklola kotar e Konstitucia thay lejislatiya ano zoralipe, romano thay Ashkaliengo komuniteti siton penjarde thay akceptime ani Kosovaki Republika, kola therna ulavde hakaya penjarde e Konstitucia thay lejislatiya ano zoralipe.

Vi sar si pe Konstitucia, komunitetya therna ulavde hakaya, decizime ano Kapitlo III (Hakaya e Komunitetyengo thay olenge Kotorleutnen) e Konstituciako, pashe o hakaya thay themelune tromalipyay manushikane, decizime ano Kapitlo II (O Hakaya thay Themelune Tromalipyay).

²² Konstitucia mirativali e 9 aprilea 2008 thay khuvgya ano zoralipe e 15 yunea 2008.

<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3702>

²³ Krisi gn.03/L-047 vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo thay olenge kotorleutnen ani Kosovaki Republika (GZ, gn.28, 04 yuni 2008) yaverutno thay pherdo e Kriseya gn.04/L-115 (GZ, gn.25,07 septembro 2012) ini Krisi gn.04/L-020 (GZ, gn.29/27 decembro 2011). Ani avutno teksti; Krisi vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo thay olenge kotorleutnen. Nukta 1 (1) decizinla sar pe avipe; Resipe e akale krisesko sito decizipe yekh generaluno rami vash aqhavipe thay maripe diskriminaciya ani baza e naciaki vay phanipe e dayk komunitetya, socialuni orijina vay nacionaluni, raca, etniciteti, kolori, biyanipe, orijina, seksi, poli, identiteti polesko, seksualuno orientipe, qhib, themipe, religiozyuno pakyavipe, politikuno avipe, politikuno gndipe thay aver gndipyay, socialuni situacia vay personaluno, bersha, statusi familiaruno vay pranidmo, khamnipe, lethoniya, barvalipaski situacia, sastipaski, samatradime shaipyay, gjenetikuno avipe vay dayk aver baza, e resipeya o implementipe e resorsesko vash yekhuno traytipe.

²⁴ Dikh Konstitucia, Nukta 57.1.

²⁵ Krisi vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo thay olenge kotorleutnen, Nukta 1 (1.4.). Sar dikhola lista e komunitetyengi na sitoy phandi thay “aver komunitetya” vi ayekha shay te triunfinen kotar akala hakaya.

Konstitucia dela e jenenge kotar o komunitetya hako kay te mothaven, avancinen vay te evolvirinen olengo identiteti thay atributya sar komuniteti.²⁶ Sakova persno kova si kotor e yekhe komunitesco therla hako kay tromalipea te alosarel te traytingyol vay tana traytingol ayekha verutno thay ni yekh zarari vay diskriminipe nashthi rezultinla kotar olesko alosaripe vay na, e manushikane hakayengo kola phangyona e akale alosaripeya.²⁷

Ji kay, Krisi vash garavipe thay promovipe o manushikane ahakay thay olenge kotorleutnenge garantinla vash kotorleutnen e komunitetyengo Roma thay Ashkalie (vi aver komunitetyenge) yekh gama e hakayengi kay garantinla standardya kotar e o Rami e Konventano e Evropake Koncilesko vash Garavipe o Nacionalune Minoritetya. Krisi diklarla, mashkar aver, penjaripe e romani qhib sar qhib ano ofisialunipe kay vastingyola ano komunaluno niveli ano yekhipa e Kriseya vash qhibyengo vastipe (nukta 4.1);²⁸ o hako vash vakeripe, kultivipe thay evolviripe e kultura tahy e tradiciya e komunitetyengi thay administripe olake kulturalune puqipyay (nukta 5): o hako vash o persone kola siton kotor e komunitetyengo te len kotor ano publikuno skolupe ano sah nivelya, ano yekh kotar o ofisialune qhibya e Kosovako kay on alosarna, vay hako ano publikuno edukipe anglofonduno, fonduno, mashkarutno ani olengi qhib ini te sine kay oy na sitoy ofisialuni qhib (nukta 8.1): o hako e jenengo kotar o komunitetya te theren piri ilahka vay shaibe te keren buti e kompensipeya e hako thay khetane, bizo diskriminipe (nukta 9.2): o hako vash o persone kay siton kotor e komunitetyengo te theren reprezentipe khetano ano butyaripe (nukta 9.5): akcesi khetano ano garavipe sastipe bizo diskriminipe vash o persone kola siton kotor e komunitetyengo (nukta 10.1): o hako e komunitetyengo thay olenge kotorleutnengo vash efektikuno kotorleipe ano politikuno decizipe ano sah nivelya e raipasko, leindoy ini o decizipya kola siton specialune vasnipeya vash olenge vay vash e zona kote on jivdina. (nukta 11.1).

Krisi vash o financipe o specialune programya e thanipasko kreirinla kondicie vash thanipe pratsavno vash o familie vay individya kola kay araklona ani shukarni ekonomikuni situacia te lenpe e tregoske ofertyencar tromale e apartamentengo thay decizipe o drom e siguripasko thay vastipasko financiarune elementya vash evolviripe o programya specialune e thanipasko.²⁹ Specialune programya e thanipasko, sar sip e Krisi vash financipe o specialune programya e thahnipasko, siton force e thanipasko shukarne vash o familiye vay individya kola na araklona ani shukarni ekonomikuni situacia te arakhenpe e tregoke napohale tregoske apartamentyencar thay therna mangipe vash o themesko azhutipe, thay kolende kotorleingyona o vazdime apartamentya kotar e Komuna, Raipe thay donartyar kola dena kiriya; apartamentya ekzistime ano ilahkipe vash fizikune persone vay yuridikune, kola shay te dengyon e kiraya vash o familiye kola therna yekh bonusi e thanipasko; aver apartamentya ano ilahkipe e komunako, kote shay te adaptiingyon vash

²⁶ Konstitucia, Nukta 57 (3).

²⁷ Krisi vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo thay olenge kotorleutnen, Nukta 1 (1.5)

²⁸ Konstitucia (Nukta 5.2.), vi ayekha, decizinla kay romani qhib therla statusi e ofisialuna qhibyako ano komunaluno niveli vay si te ovel ano ofisialuno vastipe ano sakova niveli ano dakordipe e kriseya.

²⁹ Krisi 03/L-164 vash financipe o specialune programya e thanipasko (Ofisialuni Gazeta, gn.67, 29 marti 2010)

o vastipe ani baza e programyengi specialune vash thanipe.³⁰ Resursya e financipasko akala programya e thanipasko siton kotar o bujeti e Kosovaka Republikako prekal e Ministria vash o Ambienti thay Thanisko Planifikipe, khuvipya e Komunako dedikime vash o thanipe, thay kontributya e ververutne donatoryengo.³¹ Akava krisi, vi ayekha, kotorleinla ini kategoriye e qhavorengo kola shay te triumfinen kotar o specialune programya e thanipasko³² thay kriterya vash decizipe avutno e avancipasko.³³ Akala specialune programya e thanipasko, sar decizingyola vi prekal o Krisi vash financipe o programya e specialune e thanipasko, musay te vastingyol ini vash o komunitetya Roma thay Ashkalie. Ji kay, MAPTI thay aver komune ano akava direktipe musay te implementinen obligipya thay decizime godornipya ano akava krisi thay lejislaciya adekuatuni ano zoralipe.³⁴

Ano diklarde mayuqhe dispoziciye konstitucionalune thay krisune, dikhola kay o sah akceptime hakaya ani Kosovaki Republika vash o komunitetya, siton hakaya ini vash komunitetya Roma thay Ashkalie, bi nisavo diferencipe.

Pashe akaleske, sar ini diklargyola ani Konstitucia, Kosovaki Republika musay te lel efektivune reagipya mamuy sah odolenge kay aqhavna pheripe o sah hakaya vash kotorleutnen e komunitetyengo.³⁵ Nukta 22 e Konstituciako³⁶ listinla lekanipya thay mashkarnacionalune instrumenta kola garantinla e Konstitucia thay siton direkt implementime ani Kosovaki Republika thay decizinla kay yekhune therna prioriteti karshi dizpozityenge, krisyenge thay aver aktya e publikune instituciengo, ano ovipe e konfliktesko.

Konstitucia thay lekanipya thay instrumentya kola siton direkt implementime ani Kosova, imponina trin verutne vay nivelya e obligipyengi e Kosovaka Republikako, konkretipyea; te respektinel, garavel thay pherel sakova kotar hakaya thay tromalipya garantime kriseya. Obligipe vash te respektingyon rodla kotar o thema rigya kay te ciden o mase kola aqhavna vay angloqahavna phiravipe e akale hakyengo. Obligipe vash te garavelpe rodla themengiya rigya kay

³⁰ Dikh vi odote, Nukta 2(1.1) thay Nukta 3.

³¹ Dikh vi odote, Nukta 19.

³² Dikh vi odote, Nukta 4.

³³ Dikh vi odote, Nukta 5.

³⁴ Dikh Nukta 24 thay Nukta 25.

³⁵ Dikh Konsituciya, Nukta 58.6.

³⁶ Nukta 22 e Konstituciako listinla lekanipya thay mashkarnacionalune instrumenta kola garantinla e Konstitucia thay siton direkt implementime ani Kosovaki Republika thay decizinla kay yekhune therna prioriteti karshi dizpozityenge, krisyenge thay aver aktya e publikune instituciengo, ano ovipe e konfliktesko. Nukta 22 e Konstituciako listinla halovipya thay mashkarnacionalune instrumentya sar pe nakhipa: Universaluni Deklaraciya e Manushikane Hakayengi; Evropaki Konventa vash o Garavipe Manushikane Hakay thay Tromalune Manushikane thay olake Protokollya; Masharnacionaluni Konventa vash Civilune Hakaya thay Politikune thay olake Protokollya; Konventa Rami e Evropake Koncileski vash Garavipe Nacionalune Komunitetya; Konventa vash Eliminipe o sah Forme e Racuna Diskriminipasko; Konventa vash Eliminipe o sah Forme e Diskriminipasko karshi Juvlake; Konventa vash Qhavorengo Hakaya; Konventa mamuy Torturake thay Trajtipya e Krisipyengi aver Mizorune, Namanushikane thay Telune; Konventa e Evropake Koncileski vash angloqahavipe thay maripe violenca karshi juvlenge thay violenca ani familiya.

te len mase thay aqhavna o trinto rigya vash khuvipe kay aqhavna o hako vash butyaripe thay edukipe. Obligipe vash phergyon rodla themenge kay te len o pozitivune mase kay dena shaibe, loklarna, thay phikodeina idividya thay komunitetya ano phiravipe o hako vash butyaripe thay edukipe.³⁷

Musay te leparyol kay, ano dakordipe e Nenea 53 e Konstituciako, interpretipe o dispozicie vash o hakaya e manushengo themelune garantime e Konstitucia, interpretingyon ano harmonipe e decizipyencar krisune e Evropaka Kriselinako vash Manushikane Hakaya.

Universaluni Deklaraciya e Manushikane Hakayengi (1948) obliginla thema kay te respektinen, garavipe thay respektinen manushikane hakaya. Nukta 22 e Universaluna Deklaraciako decizinla kay: *Sakova personi, sar kotor e amalipasko, therla hako e amaluna siguripasko thay therla hako kay te phiravel oleske hakaya ekonomikune, socialune thay kulturalune manglarne vash dinjiteti thay evolviripe o tromalipe vash olesko personaliteti, e themeske azhutipea thay prekal o ledeipe mashkarnacionaluno, ano yekhip e organizativuna struktura thay olahke resursya sar them''.*

Konventa vash Garavipe o Manushikane Hakaya thay Themelune Tromalipya (1951) sito yekh dokumenti kote baziringyona o resursya e moderuna demokraciako ani Evropa – krisisko respektipe thay garavipe uniforma e manushikane hakayengo thay individualune tromalipya. Qaqipe e akala deklaraciako baziringyola ani praktika thay garavipe o themelune manushikane hakaay, kola garantinyona e sah manushenge naleindoy dikhipe kotar o atributya thay olenge personalune karakteristike. Konventa për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (1951) është një dokument në të cilin bazohen parimet e demokracisë moderne në Evropë - sundimi i ligjit dhe mbrojtja uniforme e të drejtave të njeriut dhe lirive individuale. Thelbi i kësaj deklaratë bazohet në praktikën dhe mbrojtjen e të drejtave themelore të njeriut, të cilat u garantohen të gjithë njerëzve pavarësisht nga cilësitë dhe karakteristikat e tyre personale.

Konventa Rami vash Garavipe o Nacionalune Minoritetya (1995) dela komunitetyenge minoritetya yekh gama buhli e hakyengi ano sah umala ekonomikune, socialune, politikune thay kulturalune, leindoy ini garavipe kotar o politike vay praktike kola therna resipe asimilipe. (Nukta 5.2)

Evropako Koncili miratingya yekh gendo e rekomandipyengo, deklaripyengo thay rezultatya ano dikhipe specialuno kova dedikingyola vash o hakay e romengo (edukipe,³⁸ sastipe,³⁹ thanipe,⁴⁰

³⁷ Implementipe e Mashkarnacionaluni Konventya vash Ekonomikune Hakaya, Socialune thay Kulturalune, Komenti generaluno gn.13 (Seanca 21, 1999)

³⁸ Recommendation CM/Rec (2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travelers in Europe; Recommendation No. R (2000) 4 of the Committee of Ministers on the education of Roma/Gypsy children in Europe.

³⁹ Recommendation Rec (2006)10 of the Committee of Ministers on better access to health care for Roma and Travelers in Europe.

⁴⁰ Recommendation Rec (2005)4 of the Committee of Ministers on improving the housing conditions of Roma and Travelers in Europe.

butyaripe thay ekonomikuno zoralipe)⁴¹ thay generalune politike propozime vash laqharipe e poziciya e murshengi roma thay juvleng⁴², kotorleipe olengo socialuno⁴³ thay aqhavipe o diskriminipe karshi olenge.⁴⁴

Rekomandipya e Evropaka Komisiako mamuy Racizmo thay Intolerancake (KERI)⁴⁵ vash eliminipe o racizmo thay anglokrisipya karshi romenge siton vi ayekha but vakerde thay but vasne vi ayekha.

Akaya Strategia, musay te phanglol ini e yaver Strategienca, vash te siguringyon may shuakr rezultatya thay mothavipeske ano pheripe e obyektivengo qhivde nai akaya strategia. Pashe e strategiake kay geli vash kotorleipe e Romane thay Ashkalyune komunitetengo ano bersha 2017-2021, thay akciako plani, sar ini lokaluen planya vash phriavipe e strategiako ano lokaluno niveli, si ini politike yaver kay siton relevantune vash may baro kotorleipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie thay kay vastisale ano procesi e evolviripoesko akala Strategiako thay kerdilo o phanglipe akale stratejikune dokumenteya. Ani akaya rig, stratejikune dokumentya kola silen phanglipe ano procesi e kotorleipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano kosovako malipe, siton sar si pe nakhipe:

1. Programi vash phikodeipe thay promovipe o manushikane thay tromalune hakaya e manushesko. (2021-2025) ⁴⁶ miratisalo Raipastar therinidoy resipe o socio-ekonomikuno evolviripe bazirinidoy pedral o cidipe o aqhavipya karshi pheripyenge o manushikane thay tromalune hakaya, astarinidoy odola ekonomikune, kola si te azhutinen dizune vash te kerel buti, garavel, konsuminel thay te jivdinel jivdipe dinyitetoa thay ano shndipe. Sar ini kay decizisalo ano akava Programi. “Pedral phaka e Republikako sito godornipe baro: te sigurinel respektipe o manushikane thay tromalune hakaya e manushesko, respektindoy standarya ano mashkarnacionalune konvente olengo andre praktika e Evropaka Kriselinako vash Manushikane Hakaya.” Programi, vi ayekha, sito phando thay phergyola kotar o programya thay aver sektorialune strategie kola adresina specifikune umala vash manushikane hakaya, thay sito phando e akala Strategia.

1. Programi e Kosovako vash Polyengo Yekhipi 2020-2024⁴⁷ sile pe resipe kay o

⁴¹ Recommendation Rec (2001)17 of the Committee of Ministers on improving the economic and employment situation of Roma/Gypsies and Travelers.

⁴² Recommendation CM/Rec (2008)5 of the Committee of Ministers on policies for Roma and/or Travelers in Europe

⁴³ Recommendation CM/Rec (2012)9 of the Committee of Ministers to member States on mediation as an effective tool for promoting respect for human rights and social inclusion of Roma.

⁴⁴ Declaration of the Committee of Ministers on the Rise of Anti-Gypsyism and Racist Violence against Roma in Europe.

⁴⁵ ECRI General Policy Recommendation N°13 on combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma;

⁴⁶ Programi vash garavipe thay promovipe o manushikane hakaya thay tromalune themlune e manushyengo (2021-2025) Oktobro 2021. <https://kryeministri.rks-gov.net/ep-content/uploads/2021/11/SHQIP-PROGRAMI-PER-MBROJTJEN-E-TE-DREJTAVE-TE-NJERIUT-2021-2023.pdf>

⁴⁷ Programi e Kosovako vash Polyengo Yekhipi 2020-2024 miratisalo kotar Raipe pe 23.05.2020 e Decisia gn. 01/34.

polyengo yekhipe te sigurinel kay polyengo yekhipe sito centro e transformipeske procesengo ani Kosova, ano rami e sah strukturengo, institucie, politike, procedure, praktike thay programya e raipyenge, agencie, civiluno malipe, privatuno sektori thay komuniteti e donatorengo. Strategia phanglola e Progameya e Kosovako vash Polyengo Yekhipe, thay khetane musay te servisinen sar platforma e avansipeski e polyenge yekhipesko ani Kosova deindoy sama e aktivitetenge kay siton vash resipe e polyune yekhipeskoko jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie kay phanglola e sasutna obyektiva e strategiako e Progamesko e Kosovako vash Polyengo Yekhipe kova sito te sigurinel kay polyengo yekhipe te ovel ano centro e transformipeske procesengo ani Kosova, ano rami e sah strukturengo, institucie, politike, procedure, praktike thay programya e raipyengo, agenciengo, civiluno malipe, provatuno sektori thay komuniteti e donatorengo.

2. **Nacionaluni strategija vash hakaya e personyengo e samatredime shaipyenca ani Kosovaki Republika 2013-2023**⁴⁸ sila pe resipe te del yekh rami savahtuno e butyengo kay silen vash resipe te adresinel o sfide thay aqhavipya sar ini te promovinel yekh malipe sahasardo thay laqharipe e aktualuna situaciako ano akala umala: Sastipe; Socialuno Shukaripe; Butyaripe; Edukipe; Krisyuno Garavipe; Kotorleipe, Informipe Komunike, Akcesi thay Statistike. Vash may buderi akaya strategija musay te servisinel sar yekh dromesko mothavno vash institucie e Kosovaka Republikakovash te keren buti andar nadiskriminipeske principya, respektindoy o hakaya ini e jenengo e Romane thay Ashkalyune komunitetengo e samatredime shaipyenca.
3. **Raipeski Strategija vash ledeipe e civilune malipea 2019–2023**⁴⁹ samatredinla o stratejikune obyektive thay politike kay Raipe sile pe resipe te resel ano yekh mashavr vahtuno periodi vash laqharipe e phikoipeske thanipesko ano evolviripe e civilune malipesko thay kreiripe e anglokondiciengo vash may efektivuno ledeipe e OCM-ko vash sherune reforme ano than. Zorakerdo civiluno malipe thay aktivuno shay te kontribuonel ano formiripe yekha may shuakr legislaciako, deipe e may shukar publikune servisyengo, sigurime thay may efikasyuno monitoripe vash phiravipe e sherune reformengo e politikengo thay laqharipe e dizunenge volonteripesko. Rola e civilune malipesko ano procesi e angloaqhavipesko thay maripesko e diskriminipesko pedral o jene e Romane thay Ashkalyune komunitetengo thay resipe e stratejikune obyektivengo akala strategiako sito binashlo thay ano phud akalesko musay te dikhlol ini phanliper akala strategija. Raipe prekal o partneriteti e

⁴⁸ Nacionaluni strategija vash hakaya e personyengo e samatredime shaipyenca ani Kosovaki Republika 2013-2023 (Prishtina, 2013) <https://kryeministri.rks-gov.net/ep-content/uploads/2019/09/PLANI-NACIONAL-P%C3%8BR-T%C3%8B-DREJTAT-E-PERSONAVE-ME-AFT%C3%8BSI-T%C3%8B-KUFIZUAR-N%C3%8B-REPUBLIK%C3%8BN-E-KOSOV%C3%8BS-2018-2020-002.pdf>

⁴⁹ Raipeski strategija vash ledeipe e civilune malipeya 2019–2023 (Prishtina 2019) <https://kryeministri.rks-gov.net/ep-content/uploads/2019/08/Strategija-ne-tri-gjuhe.pdf>

civilune malipeya, prekal yekh gendo e servisyengo vay phikoipeske mase vash te azhutingyon o Romane thay Ashkalyune komunitetya te promovinel yekhippe thay shaippe vash integripe thay kotorleipe.

1.3. Mekanizmya vash garavipe e komunitetengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosova

Proklamipe e Kosovaka Republikako (2008) thay kreripe buderi mekanizmyengo ano centraluno thay lokaluno niveli, vi ayekha therga impakti kay o komunitetya ano generali te theren yekh may shukar integripe ano kosovako amalipe thay te oven kotorleutne ano publikuno jividiipe thay politikuno ani Kosova.

Prekal akala mekanizmya ververtunoe ano centrlauno niveli thay odova lokaluno, Kosova dela shaippe ano phikodeipe o hakaya e komunitetyengo na buderune. Ji kay, nesave kotar akala mekanizmya siton phande kotar o diskriminipasko garavipe, o avera lenape ini vash o puqipe e kotorleutnengo ano puqipy a deciziate leipasko.

Konstitucia, krisya thay talokrisune aktya kreirinde mekanizmya ververtutne kola therna obligipya thay godornipe te lenpe e promovipyea, garavipeya thay realizipe o interesya e komunitetyengo leindoy ini astaripe o komunitetya Roma thay Ashkalie ano kosova amalipe.

Ano angluno rendo, institucionaluno rami vash garavipe o hakaya e komunitetyengo, ulavgyola ano; kriselinake institucie thay nakriselinake institucie. Kriselinake institucie vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo siton; Konstitucionaluni Kriselin⁵⁰ thay Regularune Kriselina (Supremyuni Kriselin, sar may uqho autoriteti e kriselinako; Apeleski Kriselin thay Themeluni Kriselin). Ji kay o institucie na krisune vash garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo ulavgyola ano duy grupe; Biumlavde institucie thay raipaske institucie. Ano biumlavde institucie kerna kotor; Presidenti;⁵¹ Sombeshipaski Komisia vash Hakaya thay interesya e

⁵⁰ Dikh e Konstitucia, Nukta 4.6. thay Nukta 112. Konstitucionaluni Kriselin sito yekh biumlavdo organi e garavipasko e konstituciako thay kerla interpretipe agorutno e Konstituciako ano yekhippe e krisyencar thay e Konstitucia.

⁵¹ Besim M. Kajtazi & Florent Muçaj: Rola thay yuridikuni poziciya e Presidenteski e Kosovaka Republikaki – 111 puqipy thay respodipya, AAB, Prishtina 2021, qh.49. Presidenti prezantinla o them thay uniteti e populaciako, ano akava direktipe sito godornipe e presidenteski kay te sigurinel tromalipya thay hakaya manushikane e dizunengo feri so garavipe o hakaya thay themelune tromalipya siton decizutne vash te garantinen funksionipe e konstituciako thay demokraciya e instituciengi. Ano akava konteksti, Presidenti nashti te beshel indifirenti thay te mekhel kay te ushkavgyon (telargyon) tromalipya thay hakaya manushikane e dizunengo, feri so olenge ushkavipyea rezikingyona sine demokratikune resorsya thay o sah sistemi e konstituciako. Ayekha kay, perla e Presidenteske kay sar reprezenti e populaciake unitetesko, sar si pe Nukta 83 e Konstituciako, te angloaqhavel situaciye kana ushkavgyona tromalipya thay hakaya manushikane, vastinindoy konstituciake mekanizmya thay krisune ani dispoziciya.

Komunitetyengo;⁵² Konsultativuno Koncili vash Komunitetya;⁵³ Populaciako Avokati;⁵⁴ Agencia vash Yuridikake Azhutipya Gratis;⁵⁵ Biumlavdo Koncili e Civiluna Dikhipasko ani Kosova. Ano raipaske institucie⁵⁶ kerna kotor: Ofisi e Sheruneministresko (ano quadro kolesko siton; Agencia vash Polyengo Yekhipe; Ofisi vash Shukarno Raibe; Ofisi vash Puqipya e Komunitetyengo; Ofisi vash Komisioneresko vash Qhibya; Ministria vash Komunitetya thay Iranipe; Ministria vash Financiye, Buti thay Transferya (MFBT); Ministria e Administripaski o Lokaluno Raibe (MALR), thay vi Komunalune Ofisya vash Komunitetya thay Iranipe (KOKI).

Strategia sito dokumenti e Raipasko thay sarayekha dokumenti shay te obliginel numay raipaske organya, numay vi o sah institucie therna pere obligipya kay, ano yekh drom te phangyon ini e stratejikune obyektivyencar e Stratejiako. Bi bistardoy akate vi e rola bari kay therna organizaciye e civiluna malipasko ano procesi e garavipasko thay promovipe o hakaya e komunitetyengo.

II. OBYEKTIVE

Leipekotor e komunitetyenge Roma thay Ashkalie ano kosovako malipe si lugevaktesko interesi e Guvernipasko thay sa e dizunenge e Kosovaka Repoblikako. Prekal leipekotor tiknolo o hendeko

⁵² Konstitucia, Dikh Nukta 77 Nukta 78.4.: Komisie e Sombeshipeske – Komisia vash Hakaya thay Interesya e Komunitetenge: Kosovako Sombeshipe anavinla komisie savahtune, funksionalune komisie thay komisi ad hoc, kay mothavena o politikuno andripe e Sombeshipesko, yekhtar ini musay te mothaven ini but etnikuni natyura e Kosovaki. Ano rami e Komisiengo savahtune e Sombeshipeske kerna kotor Komisia vash Hakaya thay Interesya e Komunitetengo, pere shrdipeya, shay te propozinel krisya thay ayekha mase andar o godornipya e Sombeshipeske, kola konsiderinla kay siton musayutne vash te adresinen o komunitetenge interesya.

⁵³ Konsultativuno Komiteti vash Komunitetya azhutinla ano organizipe thay artikulipe e komunitetenge dikhipyengo thay olenge kotorleutne phanglo e legislacia, politike thay publikune programya kay silen vasnipe ulavdo vash olenge thay dela yekh mekanizmi vash yaveripe regularuno mashkar o komunitetya thay institucie e themeske e resipeya vash vazdipe e darakeripyengo e komunitetengo andar e Kosovaki Republika thay te kontribuinel e harnomizime ledeipyenge mashkar o sah komunitetya ani Kosovaki Republika.

⁵⁴ Ani Konstitucia, diklaryola ini IAP, kova diklarla thay garavla hakaya thay tromalipya e individyengo vay kotar o reagipya vay na krisue reagipya thay na regularune e publikune autorityengo ani Kosova. Konstitucia ano olako Kapitlo XII (Biumlavde Institucie), ano 4 neny, kotar o nukta 132 thay 135 decizinla funksionipe, resorsya e reagipasko, statusi thay kompetenciye vash Populaciako Avokati, Dikh Krisi gn. 05/L-019 vash Populaciako Avokati (GZ, Gn.16/26 yuni 2015), akceptime kotar o sakova fizik personi vay yuridikuno phango e vakeripyencar vash o ushkvape o manushikane hakaya anglodiklarde e konstitucia, krisyencar thay aver aktyencar, sar vi e mashkarnacionalune instrumentyencar vash manushikane hakaya, specialune e Evropaka Konventya vash Manushimane Hakaya, leindoy ini reagipya vay na reagipya kay mothavna ano qhelalo autoritaruno vastipe. Populaciako Avokati shay te inicirinel puqipe ani Konstitucialuni Kriselin ano dakordipe e Konstitucia thay Kriseya vash Konstitucialuni Kriselin.

⁵⁵ Krisi gn.04/I-017 vash yuridikune azhutipya gratis (GZ, gn.03, 22 februari 2012), Nukta 1. Krisi vash yuridikune azhutipya gratis kreiringya yekh funksionaluno sistemi (Koncili vash yuridikune azhutipya ano Agenciye vash yuridikune azhutipya gratis) vash yuridikune puqipya gratis ano procedure civilune, penalune administrativune thay bangyarde, kolea siguringyona efektivuno akcesi ano hakaibe vash o dizune kola na therna finciarune elementya.

⁵⁶ Raibe kotorleinla Sheruneministre, talosheruneministrya thay ministrya. Raibe, phiravinindoy ekzekutivuno raibe ano yekhipe e Konstitucia thay lejislaciya ano zoralipe, therla yekh vasni rola ano garavipe thay promovipe o hakaya e komunitetyengo, koya musay te inicirinel mase thay reagipya ververtune ano realizipe o hakaya e komunitetyengo vash te kontribuinen ano garavipe kotar o diskriminipe thay buderi ano promovipe o resursi e khetana traytipasko.

kova siakanutno mash o reprezentya e komunitetyenge thay o yaver dizune ano sa umala e jivdipaske ano malipe, kote si te ovel impakto direktipeya ano tiknaripe e qorolipesko kova si dominimo ko akala komunitetya. Rami e EU-ako vash integripe e Romengo, ulangya trin obyektive ano horizonti ,ano umal e beraberipesko leipektor thay kharipe. Shtar yaver si obyektive sektorialuno ani umal e edukipaski ,butikeripe, strehipe thay sastipe. Akava dokumenti si bazirimo in ani: Agenda vash Evropake Reforme (ARE) , Programi vash Ekonomiake Reforme 2016-2018, Strategia e Yugyuna Evropako 2020 ano Koncili vash Payonaluno Lekanipe (KRL) thay o dendomothavipe vash Realizipe e Strategiako odola Selikani vash Evolviripe 2016- 2021, sar ini e anketa e mothavipaski vash butrigyuni vash e Kosoava (MICS) vash komunitetya Roma thay Ashkalie ani kosova realizimo ano 2019-2020. ⁵⁷

Ulavipe e strategiake obyektivenge si kerdo kote si bazirime ano rezultatya e nakhle Strategiengo⁵⁸, Mashkarvahtuno Raporti vash phiravipe e Strategiako thay Akciake planesko vash kotorleipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano kosovakomalipe 2017-2019, Rami e EU-ko vash integripe e Romengo, Guveripasko programi sar ini yaver strategienge ano sektorya. Pheripe akale obyektivenge si te kontribuinel ano resipe e ovipyengo vash OEG-sko ani Kosova. Strategikae obyektive siton ano bareshipe thay dena kontributi ano semno resipe e Agenciako 2030 kova kerla kharipe vash aqhavipe e qorolipasko ano sa forme e eliminipesko vash o na beraberipesko, kvalityune shaype vazdipe sa e qhavoreng vash te ovenolen suksesya ano resipy a edukipaske (OEG-sko 1⁵⁹, 4⁶⁰, 5⁶¹ thay 10⁶²), kvalitativune servisya sastipaske thay sociyalune, butikeripe (OEG-esko 2⁶³ thay 3⁶⁴, 8⁶⁵), angloaqhavipe e negativune fenomenengo thay shunipe olenge avazengo (OSE 16⁶⁶).

Ano bersh 2008, Raibe aprovingya Strategia vash Integripe e komunitetyengo roma, Ashkalie thay egipqanya ani Kosovaki Republika 2009-2015,⁶⁷ vi ayekha ini Akciako Plani vash olako

⁵⁷ Anketa e Mothavipaski Butrigyuni vash Kosova (MICS) vash komunitetya Rom, Ashkali thay Egipqanya. Agjencia e Statistikiyengi e Kosovaki (ASK). 2020

⁵⁸ Mashkrune vahtesko Raporti vash miratipe e Strategiako thay akciake planesko vash kotorleipe e romane thay ashkalyuen komunitetengo ano kosovako malipe 2017-2019

⁵⁹ Eliminipe e qorolipasko ano sakova than .

⁶⁰ Siguripe e saleipektor e edukipasko thay e beraberiyune kvaliteteya thay shaipyuno promovipe siklipe pe lugipe e sa jivdipasko.

⁶¹ Polyengo yekhipe.

⁶² Telaripe e naberberipasko andre thay mashkar o thana.

⁶³ Telaripe e bokh, te reslol siguripe e habasko thay promovipe e pratsavna agrokulturako;

⁶⁴ Siguripe o sasto jivdipe thay promovipe e shukaripasko vash e sarenenge thay vash o sah bersh;

⁶⁵ Promovipe e pratsavna bayaripasko, sahaletuno thay ekonomikuno pratsavno, pherdo butyaripe thay produktivuno thay dinjitozuni buti vash sarenenge.

⁶⁶ Promovinla nukta shandipasko amalipe thay sahleutno vash savahtuno evolviripe, sigurinukta akcesi ano hakaibe vash e sarenenge thay vazdineni efektivune institucie, godorne thay leutne ano sah nivelya.

⁶⁷ Strategia vash integripe e romane, ashkalyune thay egipqanyune komunitetengo ani Kosovaki Republika 2009-2015.

implementipe,⁶⁸ identikinindoy vasne specialune umala vash integripe akala komunitetya.⁶⁹

Strategia therga fokusi deshuyekh prioritarune umala: Anti-diskriminipe; Edukipe; Butyaripe thay ekonomikuno zoralipe; Sastipe thay socialuno shukaripe; Garavipe thay naformalune jivdipaske thanipya; Iranipe thay Riintegripe; Registripe thay Dokumentipe; Polyenge puqipyay; Kultura, mediye thay informipe; Kotorleipe thay politikuno prezantipe; Siguripe (policiaki buti). Vi yekhune kotorleisale ini ano dokumenti e Strategiako 2017-2021, evolvirimi kotar o Raipe. Akate musay te potencingyol kay na bistardile ini aver umala vasne sar si; civiluno registripe, iranipe thay ri-integripe thay siguripe. Pashe akale umalyenge, Strategia vash o periodi 2022-2026 bazirisale ano yekhune permise prioritarune thay Rami e EU vash integripe roma, thay sar rezultati astarla ini Diskriminipe sar prioritaruni umal e butyaki.

Vash te reslon resipya e Strategiako decizisale panj stratejikune obyektivesar si pe nakhipe:

Stratejikuni Obyektiva 1: Efektivuno bayripe e shaipeske deipesko, khetano akcesi thay sahleutno ano kvalitetuno sahasardoj edukipe vash o komunitetya Roma thay Ashkalie;

Stratejikuni Obyektiva 2: Bayaripe e khetane akcesesko ano savahtuno butyaripe thay telaripe e qortolipesko ko komunitetya Roma thay Ashkalie;

Stratejikuni Obyektiva 3: Laqharipe o sastipeesko e kotorleutnengo Roma thay Ashkalie thay bayaripe o khetano akcesi ano kualitativuno sastipasko servisipe;

Stratejikuni Obyektiva 4: Bayaripe o khetano akcesi ano savahtuno thanipe, esencialune servisipya thay publikuni infrastruktura vash komunitetya Roma thay Ashkalie;

Stratejikuni Obyektiva 5⁷⁰: Aqhavipe thay maripe e diskriminipeesko, racizmi, nakamipaski

⁶⁸ Akciako Plani vash phiravipe e Strategiako e Kosovaka Republikako vash Kotorleipe e Romane, Ashkalyune thay Egipqanyune Komunitetengo, 2009- 2015.

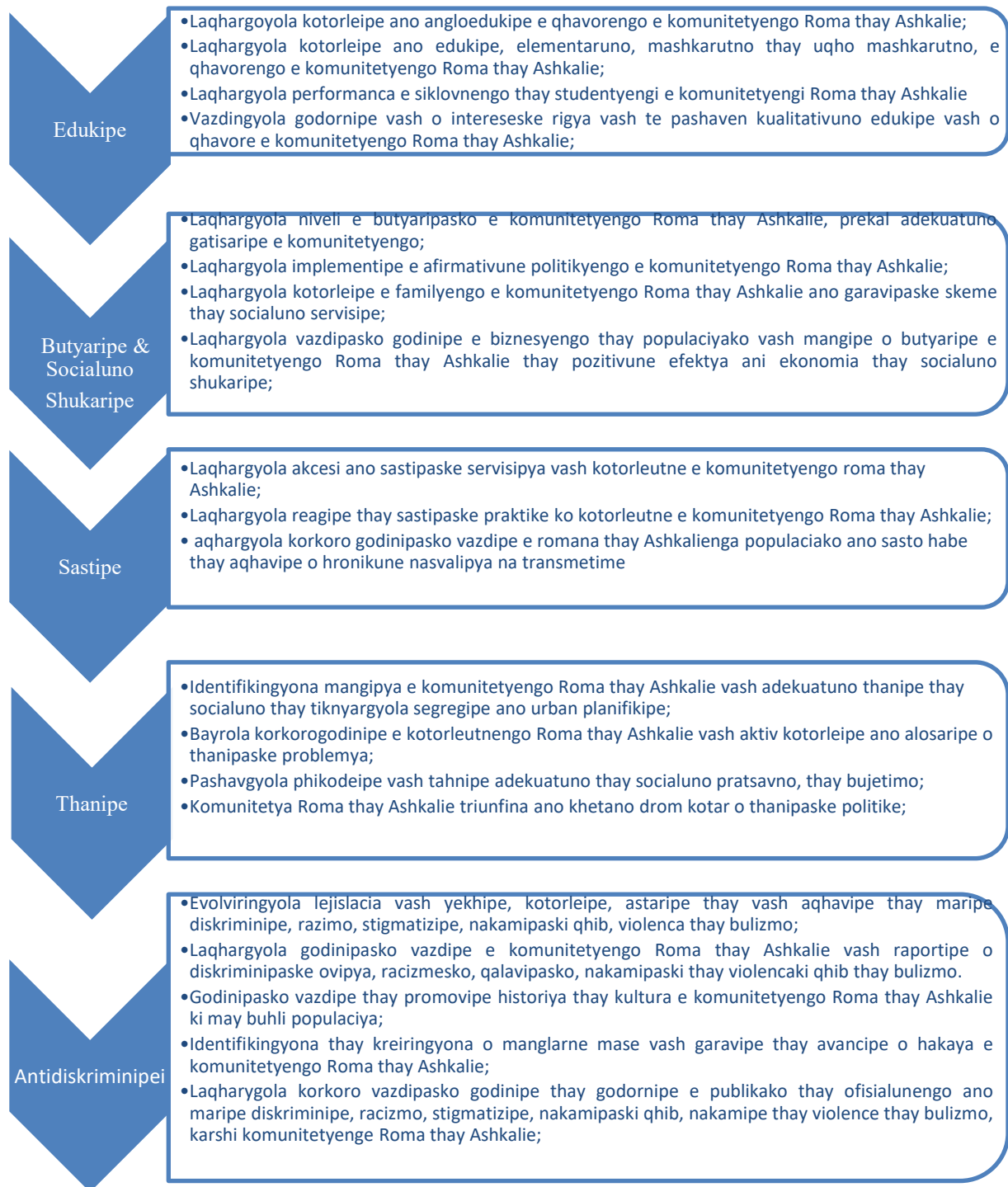
⁶⁹ 1. Edukipe, 2. Butyaripe thay ekonomikuno zoralipe, 3. Sastipe thay socialune puqipyay, 4. Thanipe thay beshipesko than, 5. Iranipe thay Reintegripe, 6. Registripe, 7. Kultura, medie thay informipe, 8. Kotorleipe thay reprezentipe, 9. Siguripe, Policiako servisi, hakaibe, 10. Mamuy-diskriminipe thay 11. Polyengo yekhipe

⁷⁰ Stratejikuni Obyektiva 5 adresinla sherune forme e manifestipasko o antijipsizmo, ayekha sar anglodiklara Rami e EU vash Nacionaluni Strategia vash Integripe o Roma ji pe agor bersh 2020-2030.

Ekzistinla yekh baro gendo e samatradipyengo vash antijipsizmo, sar misal: Council of Europe ECRI General Policy Recommendations No.13 on combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma, 2011: Antigypsyism is a specific form of racism, an ideology founded on racial superiority, a form of dehumanisation and institutional racism nurtured by historical discrimination, which is expressed, among others, by violence, hate speech, exploitation, stigmatisation and the most blatant kind of discrimination; is especially persistent, violent, recurrent and commonplace form of racism. The Council of Europe's Human Rights Commissioner report on Human rights of Roma and Travellers in Europe", 2012 defines "anti-Gypsyism" as "the specific expression of biases, prejudices and stereotypes that motivate the everyday behaviour of many members of majority groups towards the members of Roma and Traveller communities". Alliance against antigypsyism working definition, 2016: Antigypsyism is a historically constructed, persistent complex of customary racism against social groups identified under the stigma 'gypsy' or other related terms and incorporates: 1. a homogenizing and essentializing perception and description of these groups; 2. an attribution of specific characteristics to them; 3. discriminating social structures and violent practices that emerge against that background, which have a degrading and ostracizing effect and which reproduce structural disadvantages.

qhib, krimi thay krimya e nakamibeske, segregipe, anglokrisipya, stereotipya thay bulizmo;

Figura 1: Mothavipe e stratejikune obyektivyengo thay rezultatya phande sar si pe panj umala

2.1. Edukipe

Stratejikuni Obyektiva 1: Efektivuno bayripe e shaipeske deipesko, khetano akcesi thay sahleutno ano kvalitetuno sahasardoj edukipe vash o komunitetya Roma thay Ashkalie;

Edukipe sito vanso faktori thay savahtuno ano angloaqhavipe e qoroleipesko thay kotorleipesko ano malipe. Sito shukar jando kay o naskoluime personya, odola kola shrdena dosna o edukipoe, vay odola kay mekhena rnao o edukipe, silen pharipe ano butyaripe thay sar ayekha, shaipe olengo ano jivdipe siton may samatredime. Programya ano edukipe e barengo shay te kompensinen ji ani yekh masa o nanipe e formalune edukipesdko, numay on nashti te oven alternativa angluni vash te sigurinen edukipe ekomunitetenge jenengo.

Edukipe silen pozitivuno qalavipe ni ano fizikuno thay mentaluno sastipe, siguripe, dizunengo angazhipe thay malipesko evovliripe. Adolescentya shay te arakhlon e rizikoa vash mekhipe e shkolako, terno prandipe vay khamnipe, vay obligingyona te kerne buti anglo vahti. Teluno niveli e janipyengo bazikune vash drabaripe thay genipe astarela yekh baro gendo e qhavorengo ani Kosova, numay vash oq havore kotar romane thay ashkalyune komunitetya akava sito duy verutne may kishlo.

Stratejikuno Plani e Edukipesko ani Kosova 2017-2021⁷¹ astarela yekh kotor e masengo kay siton vash o edukipe e Romane thay Ahkalyune komunitetya, numay ini yaver marginalizime grupe. Nesave kotar odola mase may tele, ano mangli forma, ji kay nesave mase specifikune vash akaya Strategia.

Vash bayripe/pheripe e Stratejikuna Obyektivako 1, teoria e yaveripeski anglodikhlarela 1) kay e bayripeya e korkorejanipesko thay godinipeske vazdipesko e komunitetengo thay sah relevantune akterengo ano edukipe vash vasnipe e edukipesko e komunitetengo, ka bayargyol o niveli e registripesko thay khetano akcesi ano edukipe; 2) prekal programya specializime pherune thay afirmativune mase ano edukipe, ka bayargyola o niveli e resipyengo e komunitetenge siklovnengo thay olencar ini siklipesko nakhavipe; thay 3) prekal o godinipesko vazdipe thay promovip[e e historiako thay kulturako e komunitetengo Roma thay Ashkalie, ano sa nivelya e edukipesko, ka

⁷¹ Stratejikuno Plani e Edukipesko ani Kosova 2017-2021, juli 2016, anglodikhlarela mase vash resipe nesave specifikune mothavnengo vash edukipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ji pe bersh 2021: Kotorleipe e havorengo Roma thay Ashkalie ano angloskoluno edukipe (Resipe: 70%); Kotorleipe e Romane thay Ashkalyune qhavorengo ano fundono edukipe (Resipe: 95%); Astaripe e Romane thay Ashkalyune qhavorengo ano mashakruno teluno skolupe (Resipe: 85%); Kotorleipe e Romane thay Ashkalyune qhavorengo ano mashakruno edukip (Resipe: 50%); Skala e tranziciaki ano mashakruno uqo edukipe e Romane thay Ashkalyune qhvaorengo (Resipe: 80%); Indeks e polyune partneritetesko vash komunitetya Roma thay Ashkalie (Resipe: SHFMU – 1, SHML – 0.90).

reslol o telaripe e sistematikune diskriminipesko thay shukarno integripe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano malipe.

Vash te reslol e Stratejikuni Obyektiva 1, dikhalrdile akala specifikune obyektive:

1.1 Specifikuni Obyektiva 1: Vazdipe e godinipesko thay promovipe e edukipeske vasnipesko thay kotorleipesko e qhavorengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano sah nivelya e edukipesko thay ko sah relevantune akterya;

1.2 Specifikuni Obyektiva 2: Laqharipe e akademikuna performancako e siklovnengo thay studentyengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie prekal o specializime programya thay afirmativune mase ano edukipe;

1.3 Specifikuni Obyektiva 3: Maripe e diskriminipesko, racizmo, stigmatizipe, nakamipeski qhib, violenca thay bulizmo; ano shkole thay promovipe e kulturako thay histroiako e komunitetengo Roma thay Ashkalie.

O Hako vash Edukipe sito yekh kotar o hakaya thay themeluna tromalipya garavde thay garantime ano Nukta 47 e Konstituciako, kova decizinla sar pe avipe:

Nukta 47 [O Hako vash Edukipe]

1. Sakova personi therla hako vash themeluno edukipe bizo pokipe. Obligativuno skolupe regulingyona e krisea thay financingyola kotar o publikune fondya.

2. Publikune institucie sigurina vash sakole personeske shaibe ketano vash te edukingyon, sar si pe shaibe thay mangipya specialune oleske/olake

Vash te garantinel demokraciya thay respektipe o manushikane hakaya, o hako vash edukipe musay te respektingyon, garavgyol thay phergol e sah krisune masyencar thay aver sistematikune masyencar kola yekh them pashavla prekal o edukipasko sistemi.

Resipe e Ramesko e EU vash integripe o Roma ano edukipe sito kay te ‘sigurine kay o sah qhavore roma te agorinen, sar minimaluno, elementaruno edukipe’.⁷²

E implementipea e Strategia vash Astaripe o Komunitetya Roma thay Ashkalie 2017-2021 thay e leipeya o mase kotar o Kosovako Raipe thay Lokalune Autoritetya reslilo yekh laqharipe ani umal e shukar jivdipasko, sastipasko thay vi e kotorleutnenge kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie ano edukipasko sistemi. Sah akalea, astaripe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano edukipasko sistemi, sar vi mekhipe o skolupe kotar o jene e akale komunitetesko, aqhola sfida, ini soske situacia laqhardili buderi ano palune bersha. MESK thay MAB parafininde yekh shukarledeipasko

⁷² 2019, POST-2020 EU ROMA STRATEGY: THE WAY FORWARD

halovipe e resipea o integripe ano edukipasko publikuno sistemi e Kosovaki Republika e qhavoren rithanime, kolendar ajukergyola te trinfinel yekh gendo konsiderimo e qhavorengo kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie. Vi ayekha, MEST ikalgya talokrisune aktya specialune vash te loklaren astaripe e qhavorengo ri-thanime ano skoluipasko sistemi ani Kosova. Pashavdilo shaipe vash siklipe e romani qhib sar fakultativuno siklipe, ji kay ano edukipe MEST ikalgya administrativuno phiravipe vash decizipe o rezervime thana vash o studentya kola siton kotar e komunitetyengo na buderune, leindoy akate komunitetya Roma thay Ashkalie.⁷³

Roma thay Ashkalie ano generali therna yekh teluno niveli e edukipasko thay phiravna may hari bersha ano skolupe leindoy pe dikhipe aver grupe e populaciako. Sar akalestar; niveli e edukipasko, hramipe-drabaripe ko romano thay ashkaliengo komuniteti sito ma teluno desar o mashkarutni skala e thaneski.⁷⁴ Qorolipe ekstrem sito yekh kotar o faktorya vash o teluno niveli e edukipasko e romengo thay e Ashkaliengo, feri so buderi olendar nashti te arakhenpe e skoluipaske harjipyencar. O qhoneske avipyta ko Roma thay Ashkalie siton may telune ji kay ki aver sah Kosovaki populaciya. But ver qhavore roma, Ashkalie thay egipqanya khuvna ano butyako trego, ano rane bersha⁷⁵ e sebestar kay kontribuiena ano familijako butikeripe vash qhavorengo jivdipe, thay vash kay o qhavore na registringyona ano shkole vay mekna o skolupe but may angleder.

Na shaipe vash te vakeren ani albanikani qhib vay serbyuni vash o qhavore e romane komunitetesko sito yekh kotar o pharibya kolencar arakhona roma kana shrdna te nakhen ano shkole. Vash o sebeci e qhibyake pharipyengo on arakhnape e pharipyencar ani shkola thay vash akaleske avla ji ko vi mekhipe e shkolako.

E sah progreseya ano bayaripe kotorleutnen ano edukipe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie, diferencipe e Kosovake mashkareya phiravgyola te ovel but vasno. Ko qhavore roma, Ashkalie

⁷³ Administrativuno Phiravipe (MESTI) GN.09/2016 Apliipe vash o afirmativune mase thay rezervime thana vash registripe o kandidatya kotar o komunitetya na buderi ano publikun edukipaske institucie. <https://masht.rks-gov.net/uploads/2016/06/ua-masht-09-2016-aplikimi-i-masave-afirmative-dhe-vendeve-te-rez-al.pdf>

⁷⁴ Sar si pe yekh studiripe vash e Kosovaki Statistikiyengi Agenciya; Komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosovaki Republika, Anketa vash Mothavutne Grupipya Buderune 2013-2014, niveli e drabaripasko-hramipasko ko romano komunteti, Ashkalie thay egipqanya sito buderi telune leindoy pe dikhipe buderuni populaciya, thay yekhuno qhigode si phiravdo vash edukipasko niveli e komunitetyengo. O sah sherune mothavipyta e akale studiripasko kola siton phande e edukipaske niveleya e komunitetyengo roma, Ashkalie thay egipqanya siton prezantime sar pe nakhipe; shaipe vash hramipe-drabaripe (a) Juvla – 72.8% (98 % niveli e Kosovako). (b) Mursha 86.5% (97.6% ani Kosovaki niveli). Phiravipe o edukipe ano anglobersha; 16.1% (13.9% ano niveli e Kosovako). Gatisaripyta vash shkola 53.9% (75.5% ano Kosovako Niveli). Niveli neto e registripasko ano edukipasko elementaruno phiravipe vay mashkarutno 85.3 % (98% ano Kosovako niveli). Shelipe e qhavorengo e shkolake bershengo vash mashkarutni uqhi kola aktualipeya phiravna mashkarutno teluni shkola vay buderi desar 65.0% (95.9 % ano Kosovako niveli) Shelipe e qhavorengo vash mashkarutni uqi shkola, kola aktualipeya phiravna mashkarutni shkola vay uqi buderi desar: 30.3 % (82% ano Kosovako niveli).

⁷⁵ Kosovaki Statistikiyengi Agenciya, Komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosovaki Republika, Anketa vash Grupipya vash Buderune Mothavipyta 2013-2014: Shelipe e qhavorengo e bershengo 5-17, kola siton angazhime pe buti: 16.6% (10.7 % ano Kosovako niveli).

thay egipqanya dikhola yekh kotorleipe may tikno ano angloedukipe thay uqho mashkarutno, mashkarvahti kay o niveli e registripasko bruto ano edukipe ano obligativuno edukipe (1-9 klase) sito pashe 85% kay, pandar yekh ver, sito dikhavdo talo mashkar e thanesko.⁷⁶

Ayekha, astaripe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano edukipasko sistemi, sar vi mekhipe e shkolako kotar o jene e akale komunitetyengo, pandar aqhola sfida vash amalipe. Akava mothavna ini o statistike telune.

Tabela 5, dela detalya vash registripe o qhavore/siklovne e komunitetyengo Roma thay Ashkalie vas anglouniversitaruno edukipe, ji kay tabela 6, kerdili vash o diferencipe mashkar bersha. Mashkarvahti gendo uqo e siklovnengo ano elementaruno skolupe thay mashkarutno uqo sito inkurayipasko, gendo teluno e siklovnengo ano mashkarutno uqho thay ano angloedukipasko edukipe thay elementaruno aqhola darakerdo, thay mangkape buti vash te reslol saharipe ano akala nivelya a edukipasko. Kotar e tabela 6 dkola yekh trengi lohko e bayaripasko o registripya ano vahti 2016/17-2020/21 kola shay te ovel rezultati e themeske politikyengo kola therde impakti ano godipasko vazdipe ki populaciya, mashkarvahti situacia ano bersh 2019/20 shay te ovel rezultati e COVID 19 kay rezultingya e yekhe may tikne gendoa e siklovnengo e komunitetyengo Roma thay Ashkalie.

Tabela 5. Siklovne sar si pe etnikuno avipe thay nivelya e shkolako 2020/21

Niveli	Ashkalie	Roma	Totali
Edukipe angloshkolako (bersha 0<5)	3	4	7
Edukipe angloelementaruno (bersha 0<6)	216	88	304
Edukipe elementaruni /mashkarutno teluno	3755	1072	4827
Mashkarutno uqo	224	170	394
Totali	4195	1330	5525

(Resursi: Statistike bershune kotar o MESTI)

Tabela 6. Diferencipe e gendo e siklovnengo mashkar o bersha

Etniciteti	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/20	2020/21
Roma thay Ashkalie	6,268	6,662	6,835	6,754	6,863

(Resursi: Statistike bershune kotar o MESTI)

Pe favori akalesko vakerla ini telaripe o shkolako mekhipe ano bersha 2016/17 thay 2020/21 kova

⁷⁶ Stratejikuno Plani e Edukipasko ani Kosova, 2017-2021, Prishtina, yuli 2016.

diklola ani tabela 8. Tendenca vas telaripe o gendo e shkolaka mekhipasko shay te atribuingyol may hari kotoreya e butyako mashkar o shkole, siklipaske centrya thay ekipe vash o aqhavipe thay reagipe (PRTAN). Vash te telargyol may buderi gendo e siklovnengo kola mekna shkolupe, efektiviteti e EPRBM-esko musay te bayrol may buderi.⁷⁷ Desar qorolipastar o aver faktorya ano mekhipe musay te rodingyon ini ano teluno godinipasko vazdipe vash vasnipe o shkolupe kote nesave olendar aqhavna siklipe vash o sebepi e butyaripasko thay rane prandipyta e qhayengo.

Tabela 7. Siklovne kay mekhna e shkola

2017/18	Klasa	Roma			Ashkalie		
		M	Q	T	M	Q	T
	Kl. 1-9	26	28	54	12	2	14
	Kl. 10-13	0	0	0	2	1	3
	Totali	26	28	54	14	3	17
2018/19	Klasa	Roma			Ashkalie		
		M	Q	T	M	Q	T
	Kl. 1-9	27	21	48	5	2	7
	Kl. 10-12	2	1	3	5	0	5
	Totali	29	22	51	10	2	12
2019/20 Angluno kvash bersh	Klasa	Roma			Ashkalie		
		M	Q	T	M	Q	T
	Kl. 1-9	12	14	26	0	0	0
	Kl. 10-12	1	1	2	4	3	7
	Totali	13	15	28	4	3	7

(Resursi: Detalya kotar bersheske statistike e MEST-ke)

Tabela 8. Diferencipe gendo e siklovnengo kola mukle o shkolupe bershencar

Etniciteti	2017/2018	2018/2019	2019/20
Roma thay Ashkalie	88	83	50

(Resursi: Detalya kotar bersheske statistike kotar MEST)

Situacia phanglo e shkolupeya laqhardili ano lungyardo drom, akava azhutisalo kotar o deipe e bursyengo ulavde kotar o MESTI,⁷⁸ ano ledeipe e partnereya REF thay VORAE vash o bersh 2020/2021 ulavgya 596 burse vash siklovne e mashkarutne uqhe shkole vash o komunitetya Roma thay Ashkalie. MESTI vash o bersh e shkolako 2020/2021 ulavgya 333 burse, REF ulavgya 103

⁷⁷ KEC report, 2020 http://kec-ks.org/ëëp-content/uploads/2020/08/Report_focused_on_effectiveness_of_prtans_among_roma-ashkali_and_egyptian_children-1_ENG.pdf

⁷⁸ Raporti e Misiako OSBE ani Kosova, Akcesi e komunitetengo ano anglouniversitaruno edukipe ani Kosova, decembri 2018, ani dispozicia pe: ë.osce.org/mission-in-kosovo/ 406952 (akcesimo pe 17 septembri 2019), Q. 18.

burse thay VORAE ulavgya 160 burse. Kotar o bujeti e MEST-esko vash o shkolako bersh 2021/2022 vash burse ulavde ano totali 150.000 eurya, kola iklona pandar yekh ver pashe 500 burse vash akava shkolako bersh.

Tabela 9. O detalya e edukipasko ani Kosova baziripyeya ano indikatorya e SDG-esko

SDG	Indikatorya e MICS-esko	Detalya	Notadeipya		
			Primaruno Edukipe 6-11 bersha	Sekundaruno Teluno Edukipe 12-15 bersha	Sekundaruno Edukipe, Uqo 16-18 bersha
4.1.2	LN.8a,b,c	Agoripasko Niveli	85%	59%	24%
4.1.4	LN.6a,b,c	Niveli avri shkolatar	13%	21%	58%
4.1.5	LN.10a,b,c	Peshelipe e qhavorengo pedral bersha vash e klasa	12%	15%	Na
4.5.1	LN.5a	Indeksa e polyenga yekhipasko(qhaya/mursha)	0.97	0.98	0.99
4.5.1	LN.5b	Indeksya e barvalipaska yekhipasko(e qorolyencar/e barvalipyencar)	0.80	0.50	0.25
4.5.1	LN.5c	Indeksya e zonakya yekhipasko (rural/urban)	1.07	1.21	0.80
			Total	Djem	Vajza
4.2.2	LN.2	Niveli e kotorleutnengo ano organizimo siklipe (yekh bersh anglo ofisialune bersha elementarune)	45%	47%	43%

(Resursi: Anketa e Mothavipaski Butverutni vash e Kosova (MICS) vash komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova realizimi ano 2019-2020) ⁷⁹

Bazuaripeya ani Tabela 9 Gendo e siklovnengo kay na agorinde siklipe may baro ko qhavore e komunitetesko Roma thay Ashkalie, e pashe duy trinencar kay agorinde mashkarutni shkola (59 pe shel) thay yekh e shtarto agorinde mashkarutni shkola, e pashe yekh e shtartoa agorinde mashkarutni uqi shkola (24 pe shel).

Telaripe o gendo e qhavorengo e komunitetyengo Roma thay Ashkalie kola phiravna mashkarutno edukipe thay teluno (klasa 6-9) 59% leindoy pe dikhipa kobar sine registrime ano odova primaruno

⁷⁹ MICS vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020

(85%), mothavla yekh niveli e mekhipasko kotar 30%. Akava gendo telargyola e siklovnengo ano sekondaruno teluno edukipe, rizikingyola ini may buderi kotar o fakti kay siton 2 vay buderi bersha may purane desari o kompetentune bersha vash e klasa kay phiravna.

Nivelya e frekuentipasko e siklovnengo ano shkole siton may uqhe ano trin nivelya e ruralune zonako mashkar o qhavore kola jivdina ano familiye may barvale.

Praktikipea pherdo polyengo yekhipe ano sah nivelya e edukipasko sito yekh pozitivuno fenomeni thay mothavla kay reslilo vasno progresi ano astaripe o qhaya Roma thay Ashkalie ano edukipe. Sito themeluno te siguringyol akava puqipe ano phiravipe yekh lugo vahti thay te dengyol dikhipe ano astaripe o qhava thay mursha ano edukipe ano sah nivelya.

Numay 2 kotar o 5 qhavore e bershesko 7-14 bersha ani Kosova therna themeluno shaibe ano drabaripe thay themeluno genipe. Shelipya siton ini may telune mashkar o qhavore kola jivdina ano komunitetya Roma thay Ashkalie (1 ano 5 thay 1 ano 10).⁸⁰

Ji kay ano phiravipe nivelya e elementaruna skolako thay mashkarutna teluna siton pedral 90 pe shel, odola siton vash e uqhi mashkarutni, specialunipea vash o mursha (84 pe shel). Niveli e phiravipasko ano mashkar o qhavore kola jivdina ano komunitetya Roma thay Ashkalie siton may telune, specialune vash e mashkarutni shkola teluni thay odoya mashkarutni uqi (pashe 60 pe shel thay 30 pe shel).⁸¹

Vasne yaveripya shay te dikhon mashkar o qhaya thay mursha, kote may buderi se juvla vay mursha demonstrina themelune shaipya e drabaripasko, thay buderi mursha vay juvla kola mothavna themelune shaipya e genipask; akava shay te ovel rezultati e stereotipyengo bazirie ano poli ano edukipe. Yaveripya viayekha shay te arakhon mashkar o qhavore kola siton kotor e ververtune komunitetyengo (Dikh tabela 10 thay tabela 11). Numay o qhaya egipqanya pashavgyona e generaluna populaciako e studiripasko phanglo e themelune shaipyencar ano drabaripe (37.3% direkt 41.7%).

⁸⁰ Vi odothe.

⁸¹ Vi odothe.

Tabela 10. Peshelipe e qhavorengo e bershengo 7-14 kola demonstrina themelune shaipya ano drabaripe

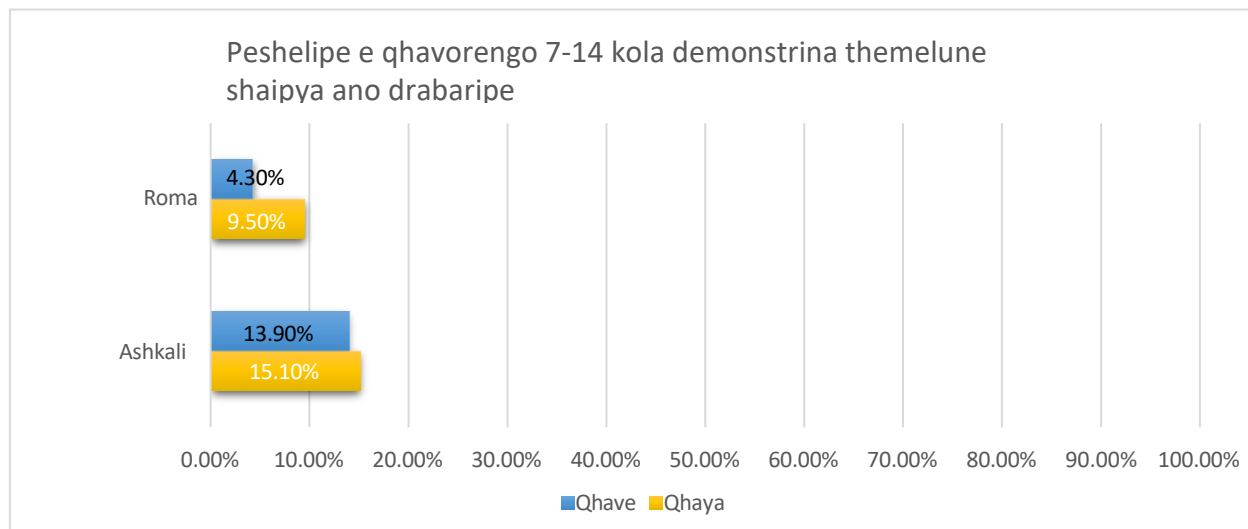
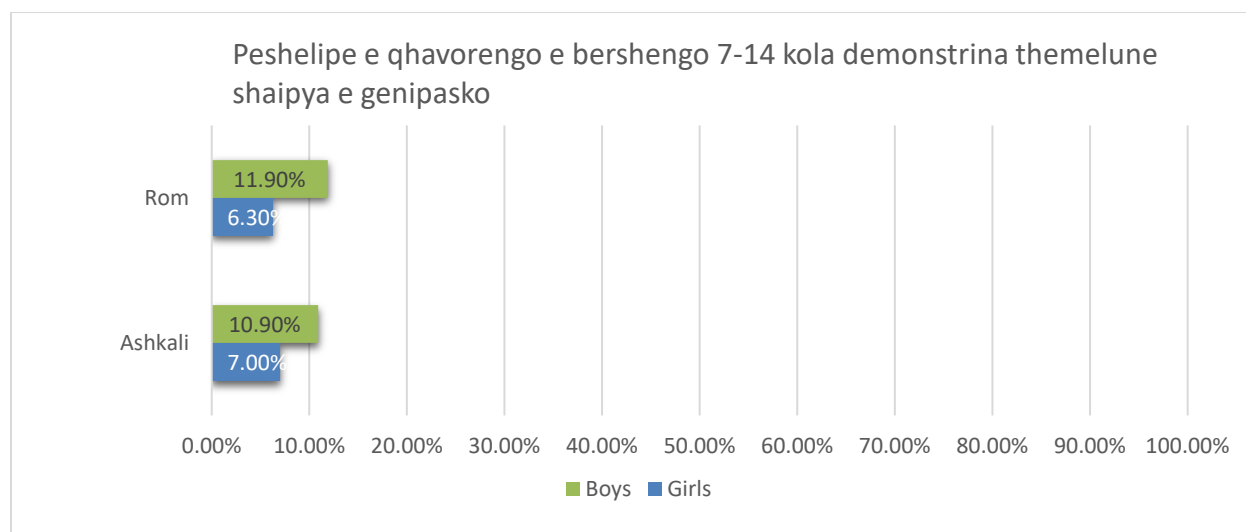

Tabela 11. Peshelipe e qhavorengo e bershengo 7-14 kola demonstrina themelune shaipya e genipasko

(Resursi: Anketa e Buderune Mothavipyengo vash e Kosova (MICS) vash komunitetyat Roma thay Ashkalie ani Kosova realizime ano 2019-2020) ⁸²

⁸² MICS vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020.

Niveli e siklovnengo avri shkollatar

Sar si sipas MIC yekh kotor konsiderimo e qhavorengo e elementaruna shkolake bershengo kola siton komunitetya Roma thay Ashjaliye aqhona avri shkollatar; 12.3% e qhayengo roma ani Kosova, 15.9% e murshengo roma ani Kosova; 17.7 e qhayengo Ashkalie ani Kosova, 14.7% murshengo Ashkalie ani Kosova. Ji kay nayekhipya polyenge thay komunitarune siton relativipyeya tikne, sherune yaveripya identifikisale mashkar o familiye may barvale thay qorole; Ji kay, 17.2% e qhavorengo e 60 pe shel may qorole e familiengo roma, Ashkalie thay egipqanya araklona avri shkollatar, numay 3.7% e qhavorengo kotar 40% e familyengo may barvale araklona ani yekhuni poziciya. Ekzistinla pandar yekh polyengi dimenziya vash polyengo puqipe; ji kay buderi qhaya kotar o may qorole familie araklona avri shkollatar (18.4%) vay mursha (15.9%), situacia si aver ano may barvale familiye – 1.8 % e qhayengo thay 5.2% e murshengo araklona avri shkollatar ani akaya populacia.

Ani generaluni populacia, numay 2.1% e qhavorengo e elementaruna shkolake bershengo araklona avri shkolatar (1.7 % e qhayengo thay 2.4% e murshengo), kote praktikipea saren on jivdina ano familiye decizime ano kuintili may qorole familiyengo – ano ayekha verutne familiye, peshelipe e qhavorengo avri shkolatar bayrola ano 7.3% (5.4 e qhayengo, 9.1% e murshengo), ji kay ano shtar aver kuintilya, peshelipe e qhavorengo avri shkolatar bayrola ano 7.3% (5.4% e qhayengo, 9.1% e murshengo), ji kay ano shtar aver kuintilya, aqhona talo 1%.

Sito klaro kay ekzistinla yekh phanipe mashkar o qorolipe, etniciteti ano komuniteti thay lungyaripe o shkoluipe, thay dikhippe musay te dedikingyol strukturalune faktoryenge vash socio-ekonomikuno ulavipe, leindoy akate historikune modelya e diskriminipasko, ano dromkay te arakhol yekh alosaripe vash akava vasno problemi. Palo suksesya ano traynipyia e odolengo kola mekle o shkoluipe, musay te kergyol institucionaluno tentipe vash te identifikiyen o qhavore avri shkolatar (kola shay kay na phiravde niyekh ver shkoluipe ano angluno rendo), thay vash te lenpe bajakya vash te stimulinen yekhuni rig olengo phiravipe ano shkole thay vash te loklaren amalipaski situacia thay ekonomikuni situacia ano olenge familiye, ano drom kay te keren so may pratsavno shkolako phiravipe.

Qhib e sikavipaski

Siklovne kotar o romano komuniteti arakhona pandar yekha sfida kay shay te aqhavel olengo edukipe. Sar si pe MICS7, numay 46% e qhavorengo kotar o romano komuniteti vastina yekhuni qhib ano khera kola vastingyona kotar o sikavne ano shkole (ano kontrasit e 96.2 pe shel e qhavorengo kotar o komuniteti Ashkalie ani Kosova, 100% e qhavorengo kotar o egipqanyengo komuniteti thay 98.6 peshel e generaluna populaciako). Akava sar dikhola avla vash o sebepi kay o buderi romane familiye ani Kosova vastina ano generali romani qhib sar komunikipaski qhib thay vi irande familiye kola vastina sheruni qhib e thaneski mayangle sar irandi sar qhib e komunikipaski.

O Krisi vash Garavipe thay Promovipe o Hakaya e Komunitetyengo thay olenge kotorleutne, sar vi o Krisi vash Anglonuniversitaruno Edukipe,⁸³ garantina siklovnenge o hako vash te len edukipe ano ofisialune qhibya sar si pe olengo mangipe, puqipe akava kay shay te loklaryol, misalake, kreiripe o klase e yekhe may tikne pragoa vash registripe, vay siguripe o transporti subvencionimo ani yekh zona kote pashavgyola ayekha verutno shkoluipe. Vash may buderi, vash te promovinen kotorlipe, komune thernya yekh obligipe kay te organizinen transporti vash o siklovnen ano obligativuno edukipe ano decizime kondiciye. Godorne institucie musay te tentinen te identifikiyen siklovnen kola na phiravna shkoluipe vay na lena instrukciye ani yekh ofisialuni qhib sar si pe olengo mangipe, vash o sebepi o phande puqipya e transportesko.

⁸³ Krisi gn. 04/L-032 vash edukipe angloniversitaruno ani Kosovaki Republika (Ofisialuni Gazeta, gn. 17, 16 septembro 2011) <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2770&langid=1>

Uqo edukipe

Ano yekhipa e Krisea vash Garavipe thay Promovipe o Hakaya e Komunitetyengo thay Olenge Kotorleutnen, MESTI miratingya Administrativuni Phiravipe Gn.09/2016 vash Aplikipe o Afirmativune Mase thay Kuote vash Registripe o Kandidatya kotar o Na-Buderune Komunitetya ano Publikune Institucie e Uqa Edukipasko. Akava phiravipe rezervinla 12 pe shel e thanengo ano publikune institucie e uqa edukipasko vash o studentya kola siton kotor e komunitetyengo na buderune vash o stundetya kola siton kotor e minoritetyengo, leindoy studentya kotar o romano komuniteti ani Kosova, Ashkalie thay egipqanya e Kosovako. Sar kana o phiravipe khuvga ano zoralipe, gendo e studentyengo kotar o komunitetya roma, Ashkalie thay egipqanya ani Kosova, bayrilo buderi. Aktualipeya, isi studentya kola studirina ano publikune universitetya, avri studentyengo kola studirina ano privat institucie e uqa edukipasko. Yekh gendo e studentyengo lena burse, thay nesave komune, leindoy Ferizayi thay Jakova, pashavna yekh gendo harno e bursyengo vash o studentya e universitetyengo kotar o romano komuniteti, Ashkalie thay egipqanya ani Kosova e sahvatune thanipeya ano olengi teritoriya.

2.2. Butyaripe thay socialuno shukaripe

Stratejikuni Obyektiva 2: Bayaripe e khetane akcesesko ano savahtuno butyaripe thay telaripe e qortolipesko ko komunitetya Roma thay Ashkalie;

Stratejikuni Obyektiva 2 sila pe resipe o laqharipe e poziciako e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano umal e butyaripeski thay socialuno shukaripe.

Akcesi ano butyaripe, skeme e socialune garavipesko thay socialune servisya kontributinena ano laqharipe e ekonomikune shukaripesko thay socialune e individesko thay komunitetesko. Khetano akcesi e jenengo akale komunitetengo ano butyaripe, ano servisya e butyaripeske, ano shaibe vash profesionaluneo evolviripe, thay ano skeme e socialune servisyyengo musay te laqhagyola, sa rini musay te siguringyol kay akala te refelektinen ano spcifikune mangipya e akale duye komunitetengo. Aktivizmo ano trego thay kreiripe e neve shaipyengo vash profesionaluno evolviripe, thay na phanglipe kotar o skeme e socialuen azhutipyengo, aqhona sherunoe resipe ano dirketipe e laqharipesko e ekonomikune shukaripesko thay socialune akale komunitetengo.

Butyaripe e jenengo e komunitetengo Roma thayt Ashkalie ano publikune institucie e Kosovaka Republikako na sito numay yekh poilitikuno puqipe numay yekh musaibe thay yekh krisyuno obligipe kay resultinla ano universalune principya e yekhune treteripesko, e hakosko vash butyaripe thay na diskriminipe.

Mekanizmya vash stimulipe e butyaripesko thay kovlaripe e qorolipesko ko komunitetya Roma thay Ashkalie

Vash te reslol o Stratejikuno Obyektivu 2, Raibe ka phiravel thay ka promovinel nesave centralune thay lokalune politike, numay vi ka vazdel thay stimulinel kotorleipe ano privatuno sektori vash kovalripe e qorolipesko e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie.

Ano centraluno niveli, phriavipe e politikengo vash butyaripe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie, sar si pe statistike leparde may upre, mekhela thanipe vash te bayaren o gendo e butyarnengo kotar komunitetya Roma thay Ashkalie, numay ini may buhlo efekti shay te reslol prekal o miratipe ini phiravipe e infrastrukurako thay legiclaciaciako leindoy kotor ini etikake kodya kay qhavna, nakamipeski qhib thay diskriminipe ano kosovako malipe.

Ano lokaluno niveli o statistike prezentime may tele, sasavipe infomrinena kay si dosta than vash laqharipe e situaciako ano korkore lokalune institucie kay shay te laqharen e norma e butyaripesko e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie. Sasavipea, vash tiknyartipe e butyaripesko thay qorolipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie musay te angazhingyon vi o CSB thay Ofisya e Komunake vash Butyaripe ano khetane iniciative , kote CSB shay te ulaven informacie vash shaibe e butyaripesko thay leutne e socialune skemengo te registringyon sar aktivune btyarne ano komunalune ofisya vash butyaripe, ayekha kay te kreiringyol akcesi ano informacie thay shaibe e butyaripeske. Akala komunalune institucie sasavipeya musay te phikoinen vash te den programys vash profesionaluno siklipe vash o savore vijayutne e socialune skemengo, e fokuseya vash kotorleipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie.

Pashe e angazhipeske ano puyblikuno sektori, ano centraluno thay lokaluno niveli shay te kreiringyon politike vash vazdipe thay phirkoipe e privatune sektoresko ano butyariope e dizunengo Roma thay Ashkalie. Relevantune politike shay te astare lokhyaripeske politike e tatipeske e biznesengo kay btuyarna e jenen e komunitetengo Roma thay Ashkalie; pheripe akaleske vay sar alternativa shay te phiravgyonlokhyaripeske mase e tatipeske vash o biznesya kay operinena ano programya e profesionalune siklipiske vash jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie. Angazhipe e jenengo e komunitetengo ano lungevahtune butyake ledeipya, ani yekh rig ka azhutinen direktune ano laqharipe e socio-ekonomikune kondiciengo vash o familie e komunitetenge, thay ki yaver rig lokhyarena o socialuen skeme ano lungu vahti thay ka azhutinen anoregistrife e butyarnengo regularune klotar o biznesya, vash te vijainen kotar taksenge lokhipya. Kosto e lokhyaripesko e taksenge masengo ano lungu vahti ka nakhavel konsiderune kosto e socialuen skemengo kolendar o familie e komunitetengo phanglona ji kay niyekh jeno na sito butyarno ano reguluni butyako than.

Vash te reslol Stratejikuni Obyektiva 2, teoria e yaveripeske anglodikhlarela: 1) kay e phiravipeya e dende normengo e butyaripesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano centraluno niveli , thay dend enormencar thay sar si pe koncentripe e demografiako ano komunaluno niveli, butyaripe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano publikuno sektori ka maksimalizingyol; 2) kay e

registripe e jengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie sar butyake aktivune rodlarne thay programya vash profesionaluno siklipe specializime vash akala komunitetya ka laqhargyol o akcesi thay kotorleipe akale komunitetengo ano butyako trego; thay 3) kay prekal sensibizilipe thay godinipesko vazdipe e resyune komunitetengo, numay ini e butyake deutnengo ano privatuno sektori, sar ini stimulipeske masengo (sar lokhyaripe e taksengo ano butyaripe vay profesionaluno siklipe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie kotar e rig e butikernengo) ka bayrol o shaibe thay kotorleipe ano butyako trego vash resyune komunitetya.

Kreirindoy akaya lojika, vash te reslol e Stratejikuio Obyektiva 2, dikhalrtdile akala Specifikune Obyektive:

1.1 Specifikuni Obyektiva 1: Laqharipe e akcesesko ano kotorleipe yekhuo ano trego e butyako prekalo sistemipe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano komunalune ofisya vash butyaripe thay programya vash profesionaluno siklipe;

1.2 Specifikuni Obyektiva 2: Bayaripe e kotorleipesko thay shaipya e butyaripesko prekal o sensivizilipe e butyake deutnengo thay jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie sar ini stimulipeske masengo vash butyake deutne;

1.3 Specifikuni Obyektiva 3: Kotorleipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano butyaripe ano publikune centralune institucie thay lokalune, sar si pe kvote dende e kriseya;

Butyaripe

O hako vash buti sito yekh kotar o hakaya thay themeluna tromalipya garavde thay garantime e 49 Nenea ani Konstitucia, kova decizingyola sar pe avipe:

Nukta 49 [Butyako Hako thay Profesionesko Phiravipe]

1. O hako vash e buti garantinyola

2. Sakova personi sito tromalo te alosarel profesia thay butyako than.

Implementipe o hako vash e buti, sar yekh standardi e manushikane hakayengo, nakla pedral garavipe thay siguripe e butyaripasko sar yekh jivdipasko elementi vay materialuna shukaripasko, numay vi kotorleinla kultivipe e ledeipyengo vash yekhipe thay kotorleipe ano amalipe. Mothavutne ano akava direktipe kerna na numay nanipe e diskriminipasko direkt vay vi ano procedure e aplikipasko, numay vi nanipe e tentipyengo kay yekh them te lel vash te garantinel akcesi ano butyaripe vash o sah grupe e generaluna populaciako e themego thay yekhuno reprezentipe e sah populaciaka grupako ano butyaripe ano publikuno thay privat sektori.⁸⁴

Na leindoy pe dikhipe krisuno rami kova sigurinla kotorleipe e romane komunitetesko thay e Ashkaliengo, akala komunitetya sito talo-prezantipe ano butyaripe ano publikune institucie. Nabutyaripe sito yekh kotar o sfide vash e Kosova, numay vi uqo niveli e bibutikeripasko dikhola

⁸⁴ Koncept Dokumenti, miratimo ano 22 kedipe e Kosovaka Republikaka Raipasko e Decizipeya Gn.04/22 03.04.2015,qh.10

ini may buderi ko romano thay Ashkaliengo komuniteti, kote niveli e bibutikeripasko sito but mau uqo. Nabutyaripe ani Kosova lungyargyola te aqhol ano yekh but uqo niveli. O agorutne detalya vash o nabutyaripe publikime kotar KSA dena pe janipe kay niveli e bibutikeripasko ani Kosova ano angluno kotor e bershesko 2021 sine 25.8%.

Bibutyaripe aqhola te ovel may dikhavdo ko juvla e 29.7 %, leindoy pe dikhipe mursha, 24.2%. Niveli may potencirimo e bibutikeripasko sito ani grupa e bershengi 15-24 e 48.6%, vakergyola ano publikipe e KSA.⁸⁵

Statistike mothavna kay bibutyaripe ano generali sito but uqo ani Kosova. Anketa paluno e Butikerutnenga Zoralipasko (AFP) e Kosovaka Statistikyenga Agenciaki (KSA), botirimi ano decembro 2019 mothavla vash yekh kotorleipe teluno ano trego e butyako 40.5% (ASK, AFP 2019) specialune ano mashkar o terne juvla, thay yekh niveli uqo e bibutikeripasko (25.7%). Pashe duy e trinendar e aktiv populaciako ano butyake bersha siton na aktivune (59.5). Niveli e bibutikeripasko e ternengo (15-24 bersha) sitoy pedral 49.4. Niveli e NEET (terne kola na siton butyarde, na phiravna shkola vay daykh traynipe) vash o terne 15-24 bersha sito pashe 32.7%.⁸⁶

Aktualipeya, niveli e butyaripasko e komunitetyengo Roma thay Ashkalie sito but teluno (ini ano dikhipe e aver komunitetyencar), ji kay astaripe ano skeme e socialuna pashavipasko sito may baro, numay aqhola samatradimo. Publikime statistipe vash e situacia e butyaripaski e komunitetyengi Roma thay Ashkalie siton bazirime, sasavipeya, ano ankete kola na therna butyako trego ano fokusi e rodlaripasko thay na vastina metodologia thay definiciye konvencionalune, ayekha kay sar ayekhaberutne musay te konsideringyon numay indikativune thay na siton ano sasavipe komperime e uqe indikatoryencar, ano thanesko niveli. Sahakaleya, ekzistipaske statistike mothavna kay niveli e bibutikeripasko e akale komunitetyengo sito may buderi diklaro leindoy pe dikhipe aver komunitetya.

Socio-ekonomikuni situacia e jenengi e akale tirin komunitetyengi ano butyaripe ano privat sektori aqhola sfida. Sar si pe mothavipy e komunitetyengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya 2020, thay o detalya kotar o komunalune ofisiya e butyaripasko (vash 19 komune) pashe 1622 kotorleutne e romane komunitetesko, 1609 Ashkalie thay 664 egipqanya siton registrime sar aktiv butirodlarne. Sar si pe pashavde informipy kotar o centro vash socialuno shukaripe ano akala komune, 701 romane familiye (kotar 3500 individya), 1320 familiye Ashkalie (kotar 1700 individya) siton triumfutne e socialuna azhutipasko.⁸⁷ Baziripeya ano statistike e anketako e butverutne mothavipyengo vash e Kosova vash o Komunitetya Roma thay Ashkalie identifikisalo yekh gendo e qhavorengo angazhime ano ververutne butya kola binisavo undripe therla negativuno impakti ano edukipe thay olengo sastipe.⁸⁸ Baziripeya ano MICS vash komunitetya Roma thay Ashkalie realizime ano bersha 2019-2020 kotar o AzK, la kan kay 1 ano 14 qhavore talo 5 bersha kola

⁸⁵ Anketa e Butikerutnenga Zoralipasko (AFP), TM1 2021, ASK, 2021.

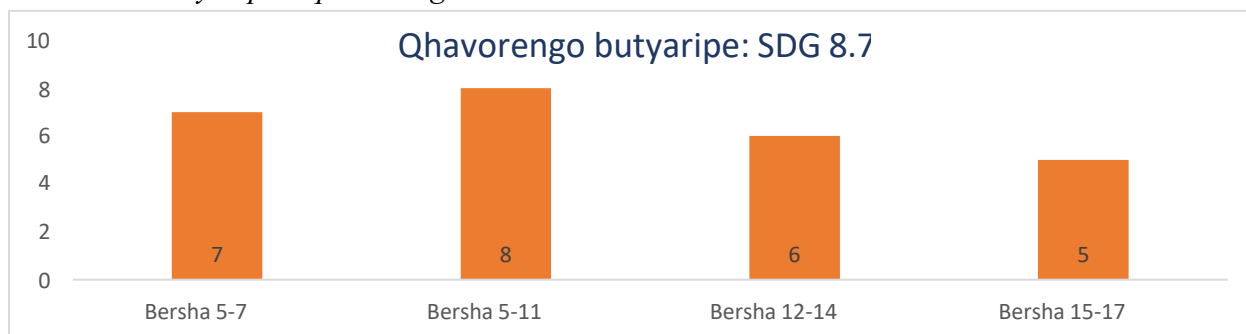
⁸⁶ Raporti e Notadeipasko Afatmashkarutno 2017-2019 pedral Implementipe e Strategia vash Akciako plani vash astaripe o Komunitetya Roma thay Ashkalie ano Kosovako Amalipe 2017-2021, Ofisi vash Shukarno Raipe, Septembro -2020

⁸⁷ Mothavipe vash Komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosva, OSBE, 2020

⁸⁸ Anketa vash Buderune Mothavipy vash Kosova (MICS) vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020

jivdina ano komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova siton talo truposko kilogrami.⁸⁹ Fenomeni e talotruposka kilazha telargyola e familiarune ekonomikune barvalipeya thay niveli e dake edukipasko.

Tabela 12. Butyaripe e qhavorengo

(Resursi: Butverutni Anketa e Mothavipyengi ani Kosova (MICS) vash komunitetya Roma thay Ashkalie realizime ano 2019-2020)⁹⁰

Kotar dikhipe e politikuna keribasko shay te identifikingyon duy verutne mekanizmya/sherune mase vash promovipe o butyaripe vash kotorleutnen e komunitetyengo.

- Krisuno rami kova regulinla reprezentipe ano butyaripe jenen e komunitetyengo na buderune ano publikune institucie
- Ma Aktiv mase ano butyako trego realizimo kotar MFBT (ano ledeipe e MVB vay donatoryencar)

Nukta 61 e Konstituciako, garantinla komunitetyengo thay vash olenge kotorleutnen hako ano reprezentipe yekhuno ano butyaripe ano publikune organya thay publikune lekanipya ano sah nivelya, leindoy akate o policiako servisipe ano thanipaske zone e kompetentune komunitetesko, respektindoy ano yekhuno vahti regule kola siton phande e kompetenca thay integriteti e ripasko e publikuna administratako.⁹¹

Akava hako e komunitetyengo thay olenge kotorleutnenge vash reprezentipe ketano ano butyaripe ano publikune organya thay publikune ledeipya dikhola ini ano aver neny a Konstituciako thay vi ayekha ano ververutne krisya.

Sar kotar o bersh 2010, Krisi 03/L-149 vash Civiluno Servisipe e Kosovaka Republikako decizinla reprezentipe ano civilune servisipe vash na buderune komunitetya prekal e minimaluni kuota kotar 10 pe shel ano centraluno niveli thay proporcionaluno reprezentipe e demografikune keripea ano komunaluno niveli.⁹²

⁸⁹ Vi odothe.

⁹⁰ MICS vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020

⁹¹ Konstitucia, Nukta 61.

⁹² Regullora 04/2010 vash o procedure e reprezentipasko hakyuno thay proporcionaluno e komunitetyengo na buderune ano

Krisi vash ofisialune sevalutne,⁹³ kova telarla o Krisi vash Civilune Servisipya, ano Nukta 9 decizinla sar pe avipe:

“Ano publikune centralune institucie, minimumi 10% e butyake thanengno ano kategorie e publikune ofisialunengo musay te phergyon kotar o jene e komunitetyengo, kola na siton buderi ani Kosova thay pherna o sah kriterya e akceptipasko, ji kay ano lokaluno niveli, pheripe o gendo vash butyake thana vash jene e komunitetyengo kergyola ano dakordipe e shelipeya kotar e populacia ani odoya komuna”.

Obligipe e vash butyaki kuota kotar 10% sito phiravdo vash publikune Ofisialune, so ano aspekti e Krisesko mangla te phenel inkuadrife butikerutnen e Civiluna Servisipasko, talobutikerutnen e Kabinetesko; thay talobutikerutnen administrativune thay phikdeutnen. Vi ayekha, Krisi vash publikune ofisialune inkuadrinla ini decizime resursya e akale kriseya thay talocivilune butikerutnen e specialune statusea. Profesionalune talobutikerutne vash diplomatikuno servisipe thay korektipasko servisipe thay administrativune butikerutnen e Kosovaka Sombeshipaska Republikako.

Sar si pe raporti e OSBE-esko 2017 ano Rerezentipe o Komunitetya ano Civilune Servisipe, komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova sine na prezantime ano civiluno servisipe sar ano niveli e raipasko vi ayekha odova komunaluno. Kotar o sah 3, 480 civilune talobutikerutnen ano institucie e raipaske niveli notadeime ano raporti, numay yekh mursh sinye ashkaliya (0.03 pe shel), yekh mursh sine egipqani (0.03 pe shel) thay shtar romna thay yekh mursh sine roma (0.14 pe shel).

Ano komunaluno niveli, situacia sitoy hari may shukar desar odoya centraluni; 16 roma, 14 Ashkalie, 12 egipqanya akceptisale ano komunaluno servisipe. O detalya vi ayekha mothavna kay ano komunaluno niveli, vash te phergyon o norme vash komunitetya roma, Ashkalie thay egipqanya, leindoy ini rerezentipe demografikuno, musay kay gendo e talobutikerutnengo ako akala komune te duyvaryol.⁹⁴

Referinindoy statistikyenge ani Ministria e Publikuna Administrataki (yuni 2019), butyaripe e komunitetyeno roma, Ashkalie thay egipqanya ano publikune institucie sito sar pe nakhipe:

Ano niveli e komunake administratyengo kotar 6 249 butikerutne, 16 siton Ashkalie, 10 egipqanya thay 9 roma.

Butyarde ano edukipe ano komune kotar 27 204 butyarde ano totali, kotorleipe e trin komunitetyengo sito sar pe nakhipe; 55 siton Ashkalie, 2 egipqanya thay 38 roma.

civiluno servisipe ani Kosovaki Republika, decizinla sine kay o institucie te implementinen may hari 6 kotar o 14 anglodiklarde mase odote kola kotorleinla; komunikipe, pozitivune mase reagipaske, pozitivune reagipaske, praktika pe buti, burse, thay programya e traynipasko vash aplikantya; taynipya vash civiluno servisipe vash komunitetya na buderune; butikeripya mamuy diskriminipe, thay ledeipe mashkar-institucionaluno.

⁹³ Krisi nr. 06/L – 114 vash publikune sevalutne (GZ, Nr. 8, 11.03.2019), Nukta 9.

⁹⁴ Rerezentipe Komunitetya ano civilune servisipe ani Kosova, OSCE, 2017

Ji kay kotar 5 971 butyarde ano sastipasko sektori ano komune, 5 siton ashkalie, 7 egipqanya thay 12 roma.

Ano centraluno niveli, ani ministrie thay aver institucie e centralune nivelesko na sito yekh kotorleipe manglarno e komunitetyengo roma, ashkalie thay egipqanya.

Kotar 45 779 butyarde ano totali ano akala centralune institucie (kola astarna civiluno servisipe thay publikuno) siton butyade; 35 ashkalie, 36 egipqanya thay 72 roma.

Odolestar so vakerdilo may upre, leindoy pe dikhipe generaluno gendo e butikerutno ano publikune institucie e centralune nivelesko thay odova komunaluno (so astarla o sah sektorya, administracia, edukipe, sastipe thay aver), kotar 85 202 butikerutne ano institucie, 297 olendar sion kotar o komunitetya roma, ashkalie thay egipqanya (131 roma, 111 Ashkalie thay 55 egipqanya).

Kotar o statistike dikha kay kotorleipe e romengo, ashkaliengo thay e egipqanyengo ano publikune institucie sar ano komunaluno niveli thay odova centraluno sito ano na respektimo niveli. Akaya situacia sitoy sar kay lepargem sar faktori e nanipasko o edukipe kualifikimo manglarno profesionaluno e akale komunitetyengo, nanipe o pakyavipe e komunitetyengo karshi publikune instituciengo, numay vi garavdo diskriminipe vash akava kotor e populaciako.

Socialuno shukaripe

Socialuno garavipe, telaripe o qorolipe thay astaripe o ulavde grupe kotar o socialuno-ekonomikuno jivdipe e thanesko, aqhona prioritetya e MFBT/DPSF-ko kola therna resipe te sigurinen populaciako shukaripe, prekal o buhlaripye o kualitativuno vazdipe o garavipaske skeme, socialune servisipya phande e Raipaske Programea 2021-2025.

Buderi kotorleutne e komunitetyengo Roma thay Ashkalie kola jivdina ano ekstrem qorolipe thay lungyargona te arakhon e phare jivdipaske kondiciencar. Situacia sitoy may phari vash 20% may qorole e akale komunitetyengo thay familiengo kola jivdina ano ruralune zone.⁹⁵

Sar si pe raporti; “Qorolipe ano Konsumi e Kosovaka Republikako 2012-2015”, publikimo ano qhon april 2017, kotar e Centraluni Lumiaki Banka thay Kosovaki Statistikiyengi Agencia, 17.6 pe shel e Kosovaka populaciako jivdinla tali qorolipaski samatrand, may hari desar 1.82 pe shel ano dive, ji kay 5.2 pe shel e populaciako jivdinla tali samatrand ekstrem qorolipasko, e may hari desar 1.30 eurya ano dive. Leindoy pe dikhipe naklo bersh thera yekh telaripe o niveli e qorolipasko kotar 3.5 pe shel. Niveli e qorolipasko aqhola uqo thay may buderi vash o grupe sar siton; familiye kola jivdina ano ruralune thanipya, familiye e but kotorleutnencar, kote niveli e qorolipasko araklilo ko familiye e efa vay may buderi kotorleutnencar, familuye kola sheurno resursi e avipyengo therna socialuna azhutipya, familiye kola resursi e avipyengo therna kotar e divuni buti,

⁹⁵ Strategia vash astaripe o komunitetya Roma thay Ashkalie ano Kosovako amalipe, 2017-2021, Raipe e Kosovaka Republikako, Ofisi e Sheruneministresko, Ofisi vash Shukarno Raipe Prishtina, aprili 2017, qh.20.

famiya kola resursi e avipasko therna pensionipya, ovipaske butikerutne, persone e samatradime shaipyencar, azhutipya e siklovnengo/studentyengo, bizo butyarne, familiye kola phiravgyona kotar o juvla, indiviyya e may harne nivela e edukipasko, indiviyya kola na agorinde elementaruni shkola sar vi familiye e trin vah may buderi qhavorencar.

Statistike, vi ayekha, mothavna kay bibutikeripe ano generali sito but uqo ani Kosova. Anketa e Butikerutna Zoralipasko (AFP) ani KSA, botisali ano decembro 2019 thay mothavla vash yekh may tikno kotorleipe ano butyako trego 40.5% (KSA, AFP 2019), specialune ano mashkar o terne thay juvla, thay yekh kotor e bibutikeripasko (25.7%). Pashe duy e trinendar e aktiv populiaciako ano butyake bersha siton na aktivi (59.5%). Niveli e bibutikeripasko vash o terne (15-24 bersha) sito pedral 49.4%. Niveli e NEET (terne kola na siton butikerutne, na phiravna shkola vay daykh treningo) vash o terne 15-24 bersha sito pashe 32.7 %.⁹⁶

E Kriseya vash Socialune Servisipya thay Familyarune ⁹⁷ decizisalo ini regulipe vash pashavipe o socialuno servisipe thay familyaruno vash o persone ano mangipe ⁹⁸ thay familiye kola therna mangipe ani Kosova. Yekhunodrom, e akale krisea regulisali rola thay godornipe vash o kompetentune mekanizmya vash pashavipe socialune servisipya thay familyarune, respektivepea ano kompetentune ministrie (MFTP) ⁹⁹ thay departamenti adekuatuno (Departamenti vash Socialune Politike thay e Familia – DPSF) ano kuadro e akale ministrengo thay vi rola thay godornipe e Generalune Koncilesko vash Socialune Servisipya thay Familyarune, Komunengo, Centro vash Socialuni Buti thay Na-raipasko Sektori.

MFBT/DPSF sito godorno vash organizipe thay pashavipe socialune azhutipya thay familyarune ani Kosova thay sigurinla kay o sah dizune Kosovake therna akcesi ketano ano socialune servisipya thay familyarune bizo diferencipe.

Socialune servisipya pashavgyona maybuderi ano lokaluno niveli. Sherune komponentya ano sistemi e socialuna pashavipasko thay familyarune ano lokaluno niveli kotorleina Komunale Direktoriaty e Sastipasko thay Socialuno Shukaripe prekal o Centrya vash Socialuni Buti, kola decentralizipeya e 2009 bershestar phiravdile ano komunake kompetenciye kola pashavna socialuno azhutipe thay familyaruno vash o sah dizune e Kosovaka Republikako. Avri publikune instituciengye kola lepardile yekh vasni rola therna ini o BRO.

⁹⁶ Raporti e Notadepasko vash Kvashafati 2017-2019 pedral o implementipe e Strategiako vash Reagipasko Plani vash Astaripe o Komunitetya Roma thay Ashkalie ano Kosovako Amlaipe 2017-2019 pedral Implementipe e Strategia thay Akciako Plani, Ofisi vash Shukarno Raibe, septembro 2020.

⁹⁷ Krisi gn.02/L-17 vash socialune servisipya thay familyarune (Ofisialuni Gazeta, gn.12, 01 mayi 2007) averimo thay pferdo e Kriseya gn. 04/L – 081 (ofisialuni gazeta, gn. 5, 05 aprili 2012) Ligji nr. 02/L-17 për shërbime sociale dhe familjare (Gazeta Zyrtare nr. 12, 01 maj 2007) i ndryshuar dhe plotësuar me Ligjin nr. 04/L-081 (Gazeta Zyrtare, nr. 5, 05 prill 2012)

⁹⁸ Personi ano mangipe thay mothavipe e Krisesko vash Socialune Servisipya thay Familyarune manglap te phenel kay sakova personi kova araklola ani Kosovaki Republika, na leindoy dikhipye statusi vay orijinako than, kova therla mangipe vash socialune servisipya vash faktori kay; 1. kay sito qhavoro bizo dadalaresko dikhipye; 2. kay sito qhavoro e asocialune reagiycar; 3. kay sito delikuent tikno; 4. Nasaste ledeipya ani familia; 5. ano phure bersha; 6. Truposko nasvalipe vay samatradune fizikune shaipya; 7. Samatradime godyake shaipya; 8. Mentaluno nasvalipe; 9. Reziko kotar o vastipe vay abuzipe; 10. Violenca ano familiye; 11. Trafikipe e manushyencar; 12. Ulavde kotar o alkooli vay droge; 13. e emerjengyengo vay e nashukaripyengo ande kotar natura e manusheski; 14. Vay vash aver faktori kay kerla odole personen manglarne.

⁹⁹ Financiengi Ministria, Butyaki thay Transferyengi, sar si pe keripe e Ripasko ano bersh 2021.

CSB pashe akaleske kerna vi notadeipya vash e ekonomikuni situacia e familyarengo palo akceptipe o mangipe vash socialuni asistenca. Ano sasavipe CSB siton ulavde ano 38 Kosovake Komune thay sigurina geografikuno uqharipe vash o sah than. Vi ayekha, prekal o programya e donatoryengo vash e tehnikuni asistenca adikerdile traynipyva vash laqharipe thay menajipe o planifikipe vash o resursya ano lokaluno niveli.

Manfati vash pashavipe o socialune servisipya kotar e komunengi rig decizingyola e Krisea vash Lokaluno Raibe (KLR).¹⁰⁰ Nukta 17 e KLR-esko anla kompetenciye e komunengo, leindoy ini pashavipe vash familyarune servisipya thay aver e socialuna shukaripasko, sar sito vi dikhipe vash o telutne, familyaruno garavipe, dikhipe karshi e qhavorenge, dikhipe karshi phurenge, leindoy ini o registripe vah lidenciye e akale centryenge vash dikhipe, butyaripe, pikipe o masekune pokipyva thay profesionistyengo traynipe e socialuna shukaripasko.

Shukaradikeripe, respektipe thay implementipe o standardya thay profesionaluni disiplina ani umal vash socialune servisipya thay familyarune sito godornipe ano Generaluno Koncili vash Socialune Servisipya thay Familyarune. Akava organi vi ayekha sito godorno vash licenciye thay vazdipe o profesionalune kapacitetya vash o pashavutne e socialune servisipyengo thay familyarune ano raipasko sektori thay odova na-raipasko.

Sistemi e rezidencionalune garavipasko sito phande e servisipaske pashavipyencar 24 oryeune vash o phure persone talo familiyako dikhipe thay o persone e godipaske samatradune shaipyencar. Akava sistemi kerna duy bare instituci: O Kher vash o Phure Persone thay Familyaruno Dikhipe ani Prishtina thay Specialuni Instituti ano Shtime, vi ayekha ano 13 khera e Komunitetyengo ano lugipe ano nesave Kosovake Komune.

Garavipaske khera vash o viktime e trafikipasko thay viktime e violencako ano familiye maybuderi direktingyona kotar o BRO. Garavipaske khera kola phiravgyola kotar BRO, phikodeingyona kotar o subvencionipyva MFBT ani baza e proyektyengi, ji kay yekh kotar e fondyengo sigurina kotar o ketanefinancipyva e komunencar thay donatoryencar.

Teluno kotorleipe e romane, ashkalyune thay egipqanyune komunitetesko ano skeme e socialuna shukaripasko thay vastipe na buderuno e socialune servisipyengo pharekerla kovlipe o qorolipe mashkar akala komunitetya thay akava mothavla yekh seriozuni sfida.

Kosovako Raibe identifikinya grupe sar pe nakhipe may rezikime, kay jivdina shunipe e ulavipasko may buderi averendar kola siton prioriteti e socialune politkyengo ani Kosova; lugevahtune nabutyarne, qhavore thay o terne na favorizime, specialune o qhaya kotar o ruralune thanipyva, daya korkore paravde, komunitetya (roma, Ashkalie thay egipqanya) kola avri uqo niveli e bibutikeripasko thay e qorolipasko therna may teluno niveli e shkoluipasko thay uqo niveli e analfabetizmesko thay o persone e samatradune shaipyencar – buderi kolendar na therna fizikuno akcesi ano sastipaske thay edukipaske obyektya – thay familiye odolengo kola siton sherune pashavde talo dikhipe vash akala persone.

¹⁰⁰ Krisi gn. 03/L-040 vash Lokaluno Korkororaibe (Ofisaluni Gazeta, gn. 28, 04 yuni 2008). <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530>

MFBT ano kontinuiteti angazhingyola ano shkaripe e sah dizunengo e Kosovaka Republikako na leindoy dikhipe etniciteti. Sistemi e socialuna garavipasko ani Kosova baziringyola; ano triumfipaske skeme (kesh) thay profesionalune servisipya. Sistemi ano generaluni financinyola kotar o Themesko Bujeti vash centraluno thay lokaluno niveli.

Triumfipaske programya kotar o sah skeme thay servisipya garavna pashe 16% e populaciako ani Kosova.

MFBT-eske politike siton orientime ano programeske evolviripya kola azhutina familiye thay rezikime individya kotar o qorolipe thay socialuno ulavipe.

Sherune programya kola implementingyona siton fokusirime ano realizipe trinfiipya thay mothavde servisipya ano ekzistipaske skeme:

1. Phikodeipasko programi e qorole familyengo, kova implementisalo prekal e Skema e Socialuna Azhutipaski.
2. Phikodeipasko programi e familyengo kola therna qhavore e samatradime shaipyencar, kova implementisalo prekal e Phikodeipaski Skema e Familyengi e Qhavorencar e Samatradime Azhutipyencar;
3. Garavipasko programi vash o qhavore bizo dadalaryengo dikhipe thay mekle, kova implementisalo prekal o familiaruno garavipe;
4. Phikodeipasko Programi vash o viktime e violencako thay trafikipasko, kay implementisalo prekal kontraktipe thay kinipya e servisipyengo kotar o BRO.
5. Programi vash pashavipe o rezidencialuno servisipe vash o phure persone thay e samatradime shaipyencar, kay implementisalo prekal o pashavipe vash o 24 oryune servisipya ano rezidencialune institucie.
6. Programi vash deipe e divune servisyengo thay ani familia vash qhavore thay bare, kay phriavgyola ano khetano financipe e projektencar e BRO thay MFBT donatorya vay komuna.

Phanglo e pashavipeya o socialuno azhutipe vash komunitetya Roma, Ashkaliey thay Egipqanya o detalya siton sar pe nakhipe:

1. 2.992 familiye e 14.051 kotorleutnencar kotar o komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya siton trinfutne e SNS. Ini soske sar si pe detalya e civiluna registripasko, romano komuniteti, Ashkaliengo thay egipqanyengo mothavna pashe 2% e populaciako e Kosovaka Republikako, akala detalya mothavna kay ano akala komunitetya mothavna pashe 11.5% e sah familyengo thay kotorleutne triumfutne kotar o SNS ani Kosovaki Republika. SNS dedikingyola vash o qorole familiye, bizo etnikuno diferencipe, qhib, bersha, poli thay aver. Totaluno qhonesko avipe vash socialuno azhutipe vash yekh familiya decizingyola sar si pe gendo kotorleutne familijako thay kosto vash poqin e konumesko vash shportako habe;
2. 60 EURO sito minimaluno pokipe (familiya e 1 kotorleutneya);
3. 180 EURO sito maksimaluno pokipe (familiya e 15 kotorleutnencar);
4. Avri bazikuna azhutipastar, familiya koya siton vastutni e socialuna azhutipasko

vash sakova qhavoro e bershengo 0-18, lela ini kotar 5 euro ano qhon sar forma e buderipaski vash qhavoro, e resipea te vazdingyol edukipe thay laqharipe olengo sastipe;

5. SNS menajingyola kotar o CSB, decizipasko leipe ano alosarpe o ovipya sito kotar o CSB ji kay o politikyengo hartipe, bujetesko siguripe kotar o MFBT.
6. Sar si pe detalya kotar e baza e DPSF/MFBT, socialuno azhutipe vastinde 25.679 familiye, e 103.189 familijake kotorleutnecar, ani sah Kosovaki Republika.
7. Vi ayekha o Kosovako Raipe vash sakova bersh ulavgya kotar 4.5 milionya eurya vash o subvencionipya yekh kotor energiako e elektikuna energiaka harjipasko vash o vastutne (familiye) ano SNS. Akava kosibe kergyola sar si pe Halovipe e Shukalekanipasko mashkar o MPMS –MF –KEK, vash o sah dizune e Kosovako kola realizina socialuno azhutipe kotar 400 KVK ano qhon, Ano akava ovipe kotar o komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya siton numay 2.992 familiye kola subvencingyona vash elektrikuni energiya.
8. Vi ayekha 70 familiye kotar o komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya triumfinde kotar emergentuni skema, momentalune azhutipua, yekhaverutne azhutipya, kotar 100-300 eurya.
9. Phikodeipe prekal skema e familyengi vash o qhavore e samatradune shaipyencar sahvahtune 1-18 bersha.
10. 112 qhavore e samatradime shaipyencar sahvahtune 1-18 bersha kotar o familiye e komunitetyengo Roma, Ashkalie thay Egipqanya, triumfina 100 euro ano qhon, akava gendo shay te yaveringyon kotar o qhon pe qhon. Prekal akaya skema phikodeingyona familiye kola therna qhavore e samatradime shaipyencar vash sahvahti. Gendo total vash o sah komunitetya ani e sah Kosova sito 2,496 qhavore. Skema sitoy publikuni, universaluni thay financingyola kotar o publikune fondya. Aplikipe ovla ano SCB kompetentuno, raporti kotar o ekspertya e sastipaska komisisako, ji kay bujeti siguringyola kotar o MFBT.
11. Skema vash Materialuno phikodeipe o Familie kola therna qhavore e samatradime shaipyencar sahvahtune regulingyola e Krisea.¹⁰¹

- Kotar o komunitetya roma, ashkalie thay egipqanya, qhavore ano Familyaruno Garavipe adnre familijake siton 50 qhavore e masekune pokipyencar kotar 100 euro.
- Persone e samatradime shaipyencar thay phure persone kotar o komunitetya roma, Ashkalie thay egipqanya, 8 persone siton decizime ano Specialuno Instituti e Shtimyako thay 3 perone ano Kher e phure personengo bizo familyaruno dikhipe. (SHPMPPF).

Benifitya aver e familjngo ano SNS:

- Cidipe o harjipya e registripasko vash o semestrya e publikune Universitetesko;
- Ververutne projektya e DPP-esko ano publikune butya;
- Ververutne azhutipya kotar o thaneske thay mashkarnacinalune organizaciye;

¹⁰¹ Krisi gn. 03/L-022 vash phikodeipe materialuno e qhavorengo vash familiye e samatradune sahvahtune shaipyencar. (Ofisialuni Gazeta, gn. 37, 10 septembro 2008).

- Primarune Medikalune Servisipya;
- Tromalipe kotar o takse ano nesave komune.

Sar kotar e Pakosko vash Ekonomikuno Rivazdipe thay Pako vash Ekonomikuno Rivazdipe 2021 implementisale nesave mase kola pashavde phikodeipe. Mase e pakyengo sine fokusirime ano phikodeipe e familyengo e socialuna asistenca e duyverutne pokipyencar, bayaripe o asistencako socialuno kobaripe, pokipe ekstra vash nesave socialune thay pensionalune skeme.

Ano quadro e implementisalo e masa 3.2 – Phikodeipe vash pensionistya thay familiye e socialuna asistenca kotar o Ekonomikuno Rivazdipasko Pako, e propozipyencar kotar o MFBT aprovisalo decizipe kotar o kabinetu kote triumfinde buderi pokipe ano phikodeipasko molipe kotar 100 eurya, o sah triumfutne e pensionaluna skemako vash o qhon Novembro 2021, thay decizipe ano duyverutno bayripe o masekuno pokipe pedral e baza thay o aprovime pokipyen vash o trinfutne e skemako e socialuna azhutipasko ano periodi Novembro – Decembro 2021.

Vi ayekha ano kordinipe e MFBT/DPSF thay fondya kotar o donatorya pashavdile habaske kuponya ano kobaripe kotar 60-70 eurya ano qhib pedral 10.000 familiye ano Socialuno azhutipe vash 6 qhona vash o bersh 2021.

Masa 3.4 financiaruno phikodeipe vash BRO thay aver etnitetya kola pashavna socialune azhutipyen vash qalavde kategoriye e amalipasko prekal o populaciake kuzhine. Raipasko programo 2021-2025 therla resipe o bayaripe e socialuna shukaripasko thay pelaripe o qorolipe prekal o phikodeipaske grupe qalavde thay ristrutturipe o socialune skeme thay pensionalune, dizaynipe o neve socialune thay pensionalune skeme. Shrdingya e programeya vash o qhavorengi pokipyen, kote qhavore talo 2 bersha triumfinga ano masekuno pokipe 20 eurya ano qhon, ki kay qhavore talo bersha 16 si te triumfinen masekuno pokipe kotar 10 eurya.

Ani umal e social politikyengo, socialune servisipyengi, socialuni skema, aprovisale thay finalizisale nesave dokumentya e politikyengo thay talokrisune aktya ano zoralipe.¹⁰²

Sfide kolencar araklona o romano thay Ashkaliengo komuniteti siton:

- Na theripe o kapacitetya vash pashavipe o kapacitetya ano lokaluno niveli. Yekh ver, gendo e pashavutnengo ano servisipya ano relacia e gendoski vash pashavipe sito but tikno.
- Na nakhipe ani shkola kotar o qhavore e komunitetyengo Roma thay Ashkalie (te sine kay

¹⁰² Finalizisalo o Proyekt-Krisi vash Socialune Servisipya thay Familyarune. Nevo Krisi vash Socialune Servisipya therla resipe te therel impakti ano reforma e socialune servisipyen thay familyarne, avancipe o forme e garavipasko vash o qhavore, inkuadripe ano socialune servisipya, bayaripe o kualiteti thay transparencia thay siguripe ano financipe pratsavno o socialune servisipya. Finalizisalo kotar o MFPT/DPSF thay aprovimo kotar o Raipen, Konzept Dokumenti vash Reformipe e Skema vash Socialuno Azhutipe. Akava konsep dokumenti therla resipe te reforminel Skema vash Socialuno Azhutipe vash laqharel impakti e skemako ano kovlipe o qorolipe thay buhlaripe uqharipe e qhavorengi ano qorole skeme. Formirisali grupa vash hartipe o Nevi Krisi SNS. Ano nevo krisi na si te ovel kategoriya vash Kategoriya II e triumfipyengi, ji kay shaipen vash aplikipe, aloasripen thay triumfipen therna o sah familiye kola konsideringyona kay siton qorole thay na therna shaipen te pheren baziunen mangipyen kola si te phergyon e akale krisen. Na theripe o akcesi vash pheripe o bazikunen mangipyen potencirime ko qhavore, terne thay familiye e komunitetyengo Roma thay Ashkalie. Uqhavipe akala mangipyen, sar akcesi ano themeluno haben thay medikaluno garavipe dena emociya vash darakeripe thay ayekha pashavna baro impakti ano psiko-socialuno shukaripen.

o qhavoze na nakhna ani shkola, odiya ver e familiyake aqhavgola o socialuno azhutipe thay akava khela rola ano bayaripe o qorolipe thay ulavipe akale familiengo);

- Dromipya kotar yekh thanipe ano aver;
- Na adekuatuno kualifikipe e ternengo e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano butyako trego;
- Na shaipse vash te theren akcesi ano iklovipe o manglarne dokumentya vash triumfipe o socialuno azhutipe. Shaipya e akale grupyengo vash akcesi ano ververutne servisipya siton samatradime thay siton aver kotar o than kote jivdina vay siton thanutne.
- Sfide ekzistina ano bayaripe o mangpe thay bayaripe o gendo e dizunengo thay e familiyengo kola therna mangipe vash socialuno garavipe, socialuno servisipe sar rezultati e impaktesko kotar o avipaske nashavipya thay o butyake thana kotar e pandemia COVID-19.

2.3. Sastipe

Stratejikuni Obyektiva 3: Laqharipe o sastipe e kotorleutnengo Roma thay Ashkalie thay bayaripe o khetano akcesi ano kualitativuno sastipasko servisipe

Sar ano yaver thana e Centraluna thay Disyoriguna Evropako, yekh baro gendo e qhavorengo kotar o komunitetya Roma thasy Ashkalie jivdinena ani samatreda e qorolipeski, may buderi se 36% olendar siton kotor akala grupaciako.¹⁰³ Bizo undripe kay o qorolipe sile negativuo qalavipe ano sastipe thay manushesko jivdipesko lugipe, kote akava mothavgyola ini ko komunitetya Roma thay Ashkalie. Manushae e telune nivelencar e aylukyengo siton may buderi bigaravde kotar o sigune nasvalipyta kotar o kishlo kvaliteti sar ini adekvatuno ovipe e habasko.

Nesave stratejikune dokumentya, sar ini themutne thay mashkarthemutne akterya, kerde buti te adresinen kotorune sastipeske aspektya e komunitetenge. Strategia prekal akava pbyektivu ka kontribuinel ano laqharipe e sastipeske servisyyengo e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie, khetane kerdoy thay evolvirindo programya kay adresinena o probelmya e komunitetenge jenengo ani sastipeski umal.

Teluno genfo e vaksinipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie kergya kay yekh kotor e Strategiako te ovel vash edukipe thay korkorojanglaripe. Ayekha vi, ulavdi sama dendili laqharipeske e akcesesko ano sastipeske servisya, may buderi e preventivune resipyencar ano konrikune nasvalipyta thay na transmetipeske kolendar cidena ani signifikantuni masa o jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie.

Vash resipe e Stratejikuna Obyektivako 3 teoria e yaveripeskei anglodikhlarela: 1) kay o leipe e identifikipeske dokumetyengo e saj jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie ka mekhel akcesi vash sah jene akale komunitetengo ano publikune sastipeske servisye; 2) e godinipeske vazdipeya e komunitetengo resipeya vash vaksinipe (may buderi pali pandemia COVID-19), sar ini promovipe e saste habasko thay metode vash angloaqhavipe e kronikune nasvalipyengo na transmetipeske o sastipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ka laqhargyol ano lungu vahti; 3) kay prekal o vazdipesko godornipe e publikune sastipeske stafesko sah nivelya e maripesko thay yekhune treteripesko akale komunitetengo e servisyyencar thay yekhuno akcesi thay phiravipe e yekhe etikake kodesko kay klaro leparela akala principya thay narespektipe olengo rezultinla ano disiplinake mase, o komunitetya pe resipe ka len kvalitetuno thay khetano sastipesko treteripe.

Phiravindoy akaya lojika, vash te reslol e Stratejikuni Obyektiva 3 anglodikhlardile akala Stratejikune Obyektive:

¹⁰³ Stubbs and Nestid, Child Poverty in Kosovo: Policy Options Paper & Synthesis Report. UNICEF. 2010.

3.1 Specifikuni Obyektiva 1: Laqharipe e akcesesko ano sastipeske servisya vash o jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie;

3.2 Specifikuni Obyektiva 2: Laqharipe e sastipesko vash o jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie prekal o godnipesko vazdipe thay promovipe e sastipesko;

3.3 Specifikuni Obyektiva 3: Laqharipe e kvalitetesko e sastipeske servisyengo, prekal o godnipesko vazdipe e publikune sastipeske stafesko vash khetano treteripe thay eliminipe e diksriminipesko ko komunitetya Roma thay Ashkalie.

Kotorleutne e komunitetyengo Roma thay Ashkalie lungyarena te theren na shukarno sastipe vash o sebepi o samatredimo akcesi ano angloaqhavipaske servisipya thay sastipaske tha vi ayekha sar sebepi na shukarno habe thay na buderi, so kontribuinela ano na shukarno sastipe thay kvash jivdipe.

Na yekhippe e akcesesko ano pashavipya kotar o sastipaske garavutne telarla sahippe vash efikasuno vastipe o manushikano kapitali e akale komunitetyengo, pelerinindoy o shaippe vash te jenerinen avipya vi vash te vazden olengo shukaripe.

Astaripe thay integripe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano leipe sastipaske servisipya kualitativune si te therel impakti ano kovlipe o nayekhippe thay laqharipe o sastipe thay socialuno shukaripe olengo.

Sar si pe legislacia thanesko thay konvente thay instrumentya mashkarnacionalune vash o manushikane hakaya, o hako vash sastipe na samatradinyona e manushikane hakoa vash sastipasko garavipe, numay inkuadrinla ini o sah socio-ekonomikune faktorya manglarne vash yekh sastipasko jivdipe. Akala faktorya kotorleinla thanipe, akcesi ano habe, piyibasko pani thay hijienake-sanitarune adekuatune kondiciye; sastipe thay siguripe ani buti thay; jivdipe ano yekh ambienti na melalo. Ayeha kay, vash te laqharen sastipe e marjinalizime grupyengo, musay te kergyon tentative vash te laqharen ini akala socio-ekonomikune mothavute, so si vi yekh kotar o obligipya e strategiako.

Avri samatradipyenge phanglo e kotorleipeya ano olengo astaripe ano akcesi thay vastipe o servisipya vash sastipasko garavipe, situacia e sastipasi e akale komunitetyengi therla vi impakti kotar o phare jivdipaske kondiciye thay statusi amalipasko. Ayekha kay sito vasno te lelpe kan kay sastipaski situacia e jenengi komunitetya lela ini buderi akcesi ano sastipasko garavipe vay habasko, feri so lelola pe dikhippe kotar yekh baro gendo e faktoryengo socio-ekonomikune, kola siton avri kontroli e individesko, thay shay te rezultien kotar yekh afatlugo modeli e diskriminipasko thay socio-ekonomikuno ulavipe. O drom e jivdipasko, avipya thay amalipasko statusi shay te therel impakti ano sastipe sar vi ino ovipya kolencar o manush biyangyola, jivdinla thay kerna buti. Akala shay te mothaven yekh kotor soske akala komunitetya therna tendenca te arakhon e may qhelale sastipaske problemyencar.¹⁰⁴

Sahakalea, evidentisale pharipya buderi kola direkt therna impakti ano samatradimo akcesi, na

¹⁰⁴ Breaking the Cycle of Roma Exclusion in the Western Balkans, World Bank Group, 2019.

kotorleipe thay na astaripe e komunitetyengo Roma thay Ashkalie ano servisipya sastipaske, mashkar olende gengyola qorolipe, socio-ekonomikune kondicie, duripe kotar o garavipaske sastipaske obyektia ano niveli sekundaruno thay tercialuno, na shaibe vash pokipe o traytipe e dokumentyengo vash identifikipe thay, sar rezultati e akale, vastipe may teluno o garavipaske sastipaske servisipya.

Garavipe vash o qhavore ano anglune bersha e jivdipasko sito yekh kotar o may efikasune droma thay e efektivune kosto vash te telaren problemya kolencar shay araklona ko qhavore e may telune socio-ekonomikune statuseya.

Aqhavipe vash akava dikhipe mothavla vi registripe vash biyanipe o qhavore talo panj bersha ano komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova. Mashkaripeya, 9 kotar 10 qhavore siton registripe anglo olengo biyanipasko dive angluno thay akaya proporciya bayrola e bershencar, thay mangla te phenel kay sar sakana o sah foshne siton registripe anglo olengo panjto biyando dive. Numay, pashe 10% e qhavorengo kay biangyona ani Kosova, mashkar o roma, ashkalie thay egipqanya, siton registripe numay na silen bianipeski sertifikata.

Tabela 13. Niveli e meripasko e qhavorengo

Bersha anglo studiripe	Niveli e neonataluna meripasko: SDG3.2.2	Niveli e post-neonataluna meripasko	Niveli e foshnyenga meripasko	Niveli e qhavorenga meripasko	Niveli e meripasko talo panj bersha SDG3.2.1
Kosova					
0–4	11	4	15	1	16
5–9	10	4	14	1	14
10–14	19	8	27	2	29
Komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya ani Kosova					
0–4	21	5	26	2	27
5–9	12	6	19	3	22
10–14	27	8	34	4	38

(Resursi: Anketa e Buderune Mothavipyengi vash e Kosova (MICS) vash komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova realizime ano 2019-2020) ¹⁰⁵

Bazuaripeya ani Tabela 13, notadeisalo kay ani Kosova, mashkarutnipeya merna 16 qhavore talo 5 bersha vash 1,000 biyanipya. Akava kobaripe shay te phenal kay sito duy ver may uqo mashkar o qhavore e komunitetyengo Roma thay Ashkalie, 27 qhavore merna kotar 1,000 biyanipya. Vi ayekha, notadeisalo kay 21 qhavore vash 1,000 biyanipya kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie merna andre angluno qhon e jivdipasko thay vash 26 qhavore vash 1.000 biyanipya merna bizo

¹⁰⁵ MICS vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020.

pheripe 1 bersh. Nivel e meripasko vash o qhavore anglune biyame ani Kosova sito 23 qhavore vash 1000 biyanipya.

Nivel e meripasko o adoleshentya sito 7 ver may uqo mashkar o qhaya e bershesno 15-19 bersha kola jivdina ano may qorole familiye. 1 ano 50 juvla e bershengo 20-24 therna biyanipe anglo 18 bersh ani Kosova, sahakalea, o shanse kay o juvla e akale bershengo te theren yekh biyanipe anglo bersh 18 bayargyola ano 1 ano 10 te sine kay jivdina ano familiye ano indeksi may qorolo e barvalipasko. Ano komunitetya Roma thay Ashkalie ani Koosva, 1 ano 6 biyande qhavore jivde talo bersha 18. Sahakaleya 73 pe shel e qhavoreno e bershengo 24-25 qhona ani Kosova lele o sah vaksine ano imunizipasko orari ano sakova vahti anglo anketako. Numay 38 pe shel e qhavoreno roma, Ashkalie thay egipqanya siton vaskinime sasavipeya. Numay 21.6% e romengo ani Kosova thay 41.4% e Ashkaliengo ani Kosova siton sasavipeya vaksinime. Barvalipe e familijako sito pozitivuno phanglo e pherde vaksinipeya; 4 ano 5 qhavore e bershesno 24-34 qhona kola jivdina ano may barvale familiye ani Kosova sito ano sasavipe vaksinime, leindoy pe dikhipe e 3 ano 5 qhavore kola jivdina ano may qorole familiye. Yekh yekhuno modeli diklola ko qhavore kotar o komunitetya roma, Ashkalie thay egipqanya.¹⁰⁶ Sahakaleya, peshelipe e qhavorengo bizo imunizipe bayrilo ano pashe 50% ani pandemia. Faktorya sherune siton; Sastipaske institucie sine fokusime ano maripe o Covid 19, teluno godinipasko vazdipe e dadalaryengo, samatradipe e phiripasko thay hovavne nevipya vash o vaksine. Buderi e romnengo ano riprodutipaske bersha ani Kosova vizitnde may hare yekh ver kualifikimo personeli e satipasko ano vahti e khamnipasko thay o biyanipya agorinde ani yekh sastipaski instituciya, ji kay olengi sastipaski situacia diklola kotar o kualifikimo sastipasko personeli. Shay te phena kay o sah juvla ani generaluni populaciya kerde shtar vay may buderi vizite anglo biyanipe kotar o pashavutne e sastipasa servisipasko, ji kay olengi sastipaski situacia diklola kotar o sastipasko kualifikimo personeli. Shay te phengyol kay o sah juvla ani generaluni populaciya kerde shtar vay may buderi vizite anglo biyanipasko garavipe kotar o pashavutne sastipaske servisipya, akava si ovipe vash 3 kotar o 4 juvla kotar o romano komuniteti thay Ashkalie. Hendeko sito may baro vash o juvla Roma thay Ashkalie kola jivdina ano ruralune zone.

Ovipya e uqheleparde therna impakti ano jvidipaslo lugipe may kvashutno vash o jene e komunitetyengo Roma thay Ashkalie, kova sito may tikno deshar 60 bersh, leindoy pe dikhipe o jivdpe masharutno ani Kosova kotar 70.5 bersha.

Analiza e politikyengi thay publikune mase ano sastipe

Tikno uqharipe e sastipaske siguripyengo ani Kosova mothavgola e fakteya kay ani Kosova, aver kotar o avera thema, na isi sastipasko siguripe obligativuno, naleindoy pe dikhipe o miratipe e krisesko ano bersh 2014.¹⁰⁷ Akava sito sebepi vash o tikne BROme e sastipaska siguripasko sar ko roma vi ayekha ko olenge koyshiye na roma. Numay pashe 10 pe shel e sakoya grupaki therla uqharipe vash sastipaske siguripya. Sar si pe MICS, 19.2 pe shel e juvlengo, 11.1 pe shel e

¹⁰⁶ 2019-2020 MICS in Kosovo & 2019-2020 MICS with Roma, Ashkali and Egyptian communities in Kosovo, UNICEF

¹⁰⁷ Krisi gn. 04/L -249 vash sastipasko siguripe (Ofisialuni Gazeta, gn.29, 30 aprili 2014).

murshengo thay 19.3 pe shel e qhavorengo roma therna sastipasko siguripe. Leindoy pe dikhipe numay 0.9 pe shel e juvlengo, 6.7 pe shel e murshengo thay 0.7 pe shel e qhavorengo Ashkalie ani Kosova.

Ano vahti e pandemiako, ano komunalune nivelya lelile reaktivune mase kola azhutinde haribut komunitetya Roma thay Ashkalie. Mashkar o mase sineton may ulavde o habaske thay hijienake paetya, kote lelile o esencialune qhigodya vash jividiye, sar varo, zet thay yaver esencialune produktya, sar vi garavipaske mase, sar siton dezinfektipe, maske, vasteske garavutne thay aver hijienake produktya.¹⁰⁸

2.4. Thanipe

Stratejikuni Obyektiva 4: Bayaripe o khetano akcesi ano savahtuno thanipe,¹⁰⁹ esencialune servisipya thay publikuni infrastruktura vash komunitetya Roma thay Ashkalie;

Thanipe sito decisiako puqipe vash socialuno, sastipesko stabiliteti thay kualitativuno evoliripe e manusheske shukaripesko. Thanipe sile qalavipe ano evolviripe e sasutne evolviripesko e malipesko thay sitoy vasni komponenta e socio-ekonomikune evolviripesko, may buderi e jivdipeske standardesko. Thanipe sito socialuno hako e dizunengo ano buderi evolvirime thana. Hako vash thanipe savaht sito may buderi prezentuni ano rami e globalune politikengo thay ano maripe vash manushenge hakaya, sankcionimi ini ano mashkarthemutne konvente.

Ano procesi e keripesko e Strategiako analizisale ververutne modelya vash alosaripe e thanipeske obyektisko, leindoy kotor o programi e naprofitabiluan rentako thay programi e bonus thanipesko subvencionindo kotar e komuna e kiriya e trekoski ani yekhlin e privatune thanipesko. Alo pe agoripe kay musay te kergyol buti ano sahasardo evidentipe e mangipyengo e jenengo e komunitetengo vash azhutipe ani umal e thanipeskio kay ka realizyingol prekal e baza e detalyengi kay sito ano evolviripe. Palo odova, musay te lungyaryola e treteripeya e naformalune beshgipeske thanengo, sar ini siguripe e thanipesko, ano rami e bujeteske shaipyengo thay gatisaripe e donatorengo vash te azhutinen ani akaya umal.

Vash resipe e Stratejikuna Obyektivako 4 yaveripeski teoria anglodikhlarela: 1) kay yekh shukar studipe e fizibilitetesko e thanipesko vash komunitetya Roma thay Ashkalie ano ververutne omune mothavela o mangipyaya thay shaipyaya kay ka qhiven konkretune bajakya kay musay te phiravgyon vash siguripe e savahtune alosaripesko e thanipesko vash akala komunitetya; 2) kay o godinipesko vazdipe thay korkorojanglaripe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie vash te

¹⁰⁸ The Challenges of the Roma, Ashkali, Egyptian Community in Kosovo During the Covid-19 Pandemic, Admovere, July, 2020.

¹⁰⁹ Esencialune servisipya astarna akcesi ano pani, kanalizipe, servisipya vash kedipe thay menajipe o gono, elektrikuni energiya, akcesi ano transporti thay finciarune servisipya, thay dijitaluno komunikipe.

angazhingyon aktivune ano alosaripe e thanipeske puqipesko ka bayarel o efikasiteti ano savahtuno alosaripe olenge thanipesko; 3) kay o laqharipe e egzistima infrastrukturako thay jivdipesko kvaliteti thay akcesi ano esencialune serviosya; 4) kay o janglaripe e publikuen stafesko e thanipeske programyengo vash yekhuno treteripe thay maripe e diskriminipesko, ka ovelole yekhuno akcesi ano laqharipe e thanipeske servisyengo vash o jene e komunitetengo Roma thay Ashkalie; thay 5) kay prekal o revidipe e egzistipeske planengo urbanistikune thay odola neve kay ka astaren konkretune o puqipya e thanipeske e komunitetengo Roma thay shkalie, sar ini deipe e kualitativune alternativako vash thanipe ko akala komunitetya, ka reslol savahtuno alosaripe e thanipesko ani sakoya komuna.

Vash te reslol e Stratejikuni Obyektiva 4, dikhalrdile akala Specifikune Obyektive:

4.1 Specifikuni Obyektiva 1: Savahtuno siguripe thay decisipe e konkretune bajakyengo vash te laqharen sistematikune e situacia e thanipeski vash komunitetya Roma thay Ashkalie;

4.2 Specifikuni Obyektiva 2: Korkorojanipe thay vazdipe e godinipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano alosaripe e thanipeske problemesko;

4.3 Specifikuni Obyektiva 3: Vazdipe komoditetesko thay kvalitetesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie prekal o laqharipe e egzistima infrastrukturako sar ini phiravipeske infrastrukturako vash akcei may laqho ano esencialune servisy;

4.4 Specifikuni Obyektiva 4: Khetano akcesi thay laqharipe e kvalitetune servisyengo e thanipesko vash komunitetya Roma thay Ashkalie, prekal o vazdipe e godinipesko e publikune stafesko vash programya e thanipeske;

4.5 Specifikuni Obyektiva 5: Formalizipe e naformalune beshipeske thanengo ko komunitetya Roma thay Ashkalie prekal o revidipe e egzistime planmyengo urbanistikune sar ini deipe e alternativengo vash riorganizipe e egzistime beshipeskle thanengo.

4.6 Specifikuni Obyektiva 6: Yekhuno akcesi ano esencialune sevrisy, leindoy kotor pani, kanalizacia, servisy e gunoyeske, thay maripe e segregipesko ano thanipe sar sebepi e thaneske diskriminipesko ani umal e thanipeski.

Thanipe sar yekh socialuno hako e dizunengo ano buderi thana evolvirime, sito y so may buderi aktivui ano kuadro e globalune politikiyengo thay ano maripe vash manushikane hakaya, koya sanksionisali ini e mashkarnacionalune konventyencar, thay phikodeiimi krisea vi ani Kosova, isi pandar buti vash alosaripe lugo vahtuno ini vash o thanipe ko komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosovaki Republika.

Roma thay Ashkalie vi ayekha therna problemya e thanipeya thay mangipyva vash siguripe e thanipasko lungyargola te ovel so may manglarno desar o bujeteske mangipyva.

Kondicie e thanipasko e komunitetyengo Roma thay Ashkalie, thay odola generaluna populaciako

therna substancialune diferencipya ani Kosova. Jene kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie jivdina ano thanipya vay khera bizo elementaruni infrastruktura thay adekuatuni, leindoy akate o akcesi vash pani rregularuno piyibask, elektrikuni energiya thay aver elementarune sheya. Vash may buderi, sfide avna ano buderi aspektya sar si legalizipe e thanengo vay olenge apartamentya, afattikne alosaripya thay na shukarne e thanipasl, padibpya obligime thay ayekha diso.

Musay te potencingyol kay lungyargola te aqhol baro problemi vash komunitetya roma thay ashaliye, vash kolenge na isi lohko thay sig alosaripe. Mashkarutno buderipe e ekonomikuna familijako ani Kosova sito 4.9 kotorleutne. Ano romano komuniteti, Ashkalie thay egipqanya, mashkaripe buderuno e familijaruna ekonomiako sito 5.8 kotorleutne.¹¹⁰

Yekh konsiderimo gendo e romane thay Ashkalienge familijengo na therna dokumentya komplettime kola konfirmuna krisuni ilahka e thanipasko thay olengo than. Vash o sebepi o na shukarne kondiciye e jivdipasko, darakerpya siton butderi thay prioritetiya kategorizingyona ano yekhipe e ovipyencar. Statusi decizimo kriseya e romane komunitetsko, padipya vioelca, burokraciye thay diskriminipe biqhalgya ano buderi sfide thay olencar ketane but ver kerdile resipea neglihence vash te aqhaven procedure e legalizipasko vash olengo thanipe. Akava lungyardilo ini ko aver generaciye, so akana mothavla sfida nevi vash o sebepi kay na therna komplettime dokumentya. Ayekha kay, akaya situacia bayarla buderi procedure, buti ani administraciya thay kosto potencialipeya vi ayekha, so dekurayinla shrdipe o procesi e legalizipasko.

Kondiciye e thanipasko ko komunitetya Roma thay Ashkalie konsideringyona te oven minimaluno standardi e kualitetesko, vi ayekha potencirime pharipya ano akcesi e servisipasko. Vash may buderi, thanipe sito yekh kotar o minimalune BROme e yeklinako vash thanipe thay gendo e kotorleutnengo e familijako sito may baro, vi ayekha biqhala pedral populipe. Sar si pe yekh raporti e (Lumiaka Bankako, 2019), apartamentya mashkarutne e thanutnecar kotar yekh romani familija ano Ratoriguno Balkani therla tendenca te therel 2.0 vay 2.5 sobe, ji ay ani ekonomikuni baza, gendo e ofisyengo vay sobyengo mashkar o roma varinla kotar o 0.5 thay 0.8¹¹¹. Yekhuno raporti potencinla jivdipe e familijengo roma ano thanipya numay yekha soba, kote kotar e sah romengi populaciya, 16 % siton registrime te oven kotor e akala kategoriako ani Kosova.

Thanipya romengo sito maybudei semi-urban thay urban, numay vi ayekha ruralune. Avri niveli centraluno thay odova lokaluno phanglo e thanipyea e romengo, mangipya olengo vash thanipe phergyona ini kotar o mashkarthemutne donatorya.

Nesave kotar o sherune sfide phanglo e thanipyea ko komunitetya Roma thay Ashkalie siton:

1. Bialosardo statusi e ilakako krisuna pedral o than thay yekhlin e thanipaski;
2. Astaripe na buderuno thay na yekhuno e jenengo kotar o komunitetya ano institucionalune programya vash thanipasko alosaripasko problemi;

¹¹⁰ Anketa e Mothavipyengi Butverutne vash e Kosova (MICS) vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, KSA, 2020.

¹¹¹ World Bank, 2019: Breaking the Cycle of Roma Exclusion in the Western Balkans.

3. Nanipe e infrastrukturako shukarno ano servisipe komunaluno thay aver servisipya manglarne thay adekuatuno ano thanipya e romengo thay ashkaliengo;
4. Nashukarno kualiteti e vazdipasko yekh ekzistipaski yeklin e thanipaskom nanipe fizikuno siguripe thay telunu komoditeti;
5. Uqo niveli e qorolipasko kova therla impakti ano ilahkake poqinya thay obyektya kola nashti te nakhavgyon;
6. Limitirime thana e qhavorengo kola lungyaripea siton ano buhlaripe prekal o neve generaciye kola kreirina mangipe vash garavipe yekh gendo may baro e familijengo;
7. Pharipya vash puqipya ano thanesko ulavipe/ arakhipe alosaripe vash garavipe vash o irande thay rithanutne jene.

Analiza e politikyengi thay publikune mase ano thanipe

Bujeti e Kosovaka Raipasko, kova ulavgyola vash te sigurinen thanipe sito but harno. Pashe akaleske ji akana na therga yekh bujeteski liniya specialuni vash thanipe ano komunaluno niveli vash umal e thanipaski ni vash romane ni vash ashkaliengo komuniteti. Ano yekhipa e nukta 25 e Krisesko vash financiripe o programya specialuna thanipasko,¹¹² komune musay te hartinen programya trin bershune e thanipasko thay palo miratipe ano Komunalune Sombeshipya, shay te roden ano bujeti e Kosovaka Republikako prekal o MAPTI financiarune phikodeipe vash vazdipe o obyektya vash socialuno jvidipe. Akala programya trin bershune musay te mothaven gendo e mangipyengo kola therna mangipe vash thanipe leindoy in e romane komunitete thay Ashkalie, siguripe o zone vash vazdipe thay theripe o thanipe e infrastruktura, administripe o mangipya vash thanipe thay shukaradikeripe o yeklina vash thanipe kiraya. Vi ayekha sar si pe krisi musay te decizingyol o ofisialuno vash thanipe ano kuadro e organizipasko thay dromipe vash funksionipe vash implementipe o politike e thanipasko ano Komune.

Ji akana, mangipya e komunitetyengo vash thanipe pherdile shay te phena prekal o mashkarnacionaluno financipe e donatoryengo. Sahakeal, ano bersh 2018 Raipe ulavgya 2.4 milionya eurya vash te vazden socialune apartamentya vash komunitetya Roma thay Ashkalie vi aver marjinalizime,¹¹³ proyekti akava kova pandar na lela agor.

Avri fondya vash vazdipe yeklinya e thanipasko, isito vi nanipe o detalya vash adresipe akala kategoriye ano komunaluno niveli,¹¹⁴ so phiravgyola pandar te aqhol sfida. Sar ovipe thay na phanglipe e strategiengo vay planyengo/aktiviteta kotar o involvirime akterya, sar siton donatorya avruno vay andruno e relevantune instituciengo kola therna direktuno impakti ano pheripe o mangipya urgentune vash lugevahtune strategie.

¹¹² Krisi gn. 03/L-164 vash financipe o specialune programya e thanipasko (Ofisialuni Gazeta, gn.67, 29 marti 2010)

¹¹³ Butyako Dokumenti e Personelesko e Evropaka Komisiako, Komunikepe vash Buhlaripaski Politika e EU, 2019

¹¹⁴ Strategia vash astaripe o komunitetya Roma thay Ashkalie ano Kosovako amalipe, 2017-2021, Aprili, 2017.

2.5. Diskriminipe

Objektiva Strategjike 5: Aqhavipe thay maripe e diskriminipeesko, racizmi, nakamipaski qhib, krimi thay krimya e nakamibeske, segregipe, anglokrisipya, stereotipya, thay bulizmo

Maripe thay angloaqhavipe e diskriminipesko pedral o roma (drabar: ini ashkaliengo) ssar si pe Rami e EU-ko vash Kotorleipe e Romengo, astarela o gendo e personyengo kay ani malipeski situacia shundile diskriminipe vash sebepi e etnikune avipesko (drabar: Roma thay Ashkhalie). Numay sar si pe akava Rami, ano akala sure, musay te lelon mase vash maripe e diskriminipesko, qalavipesko, nakamipeski qhib thay vi nakamipe mamuy jene e romane komunitetesko (drabar: ini ashkhalie), sar ini promovipe e janglaripesko vash historia, kultura, penjaripe thay lekanipe akale komunitetengo.

Diskriminipe ani baza e etniako vash o komunitetya Roma thay Ashkhalie sito ovipe e butverutne problemyengo akale komunitetengo thay kopnsideringyola sar sheurno hendeko vash integripe akale komunitetengo ano malipe thay ekonomia. Vash sebepi kay o diskriminipe, sito yekh kotar sherune sebepya ano pashe sah sfere e socialune thay ekonomikune jivdipesko e komunitetengo Roma thay Ashkhalie, akaya strategia dikhalrela specifikune mekanizmya ano akcesi direkt olengo maripe.

Yekhatar, sakoya Stratejikuni Obyektiva (Edukipe, Butyaripe thay Socialuno Shukaripe, Sastipe thay Thanipe) sila specifikune obyektive kay marela o diskriminipe ano niveli e resipyengo e stratejikune obyektivengo. Ano buderi sure specifikune obyektive musay te dikhalrena thay te phriaven o janglaripe e relevantune akteryengo vash vasnipe e maripesko thay promovipesko e historiako thay kutlruako e komunitetengo Roma thay Ashkhalie. Ano nivelie sepcifikune obyektivengo akala aranzhipya e godinipeske vazdipesko siton sepcifikime ani relevantuni umal (misal ano edukipe e profesiopnistryencar, siklovne thay dadalarya, ano sastipe direktimo e sastipeske butyarnencar thay relevantuni buti e pacientencar, ty.).

Ani yaver rig, pquipe e maripesko e diskriminiopesko, qalavipe, krimi thay nakamipeski qhib pedral o jene e komunitetengo Roma thay shkhalie sito ini stratejikuno prioriteti korkore pea, kay rodela ulavdo treteripe thay konkretuno ano may uqo niveli. Registripe e bianipesko thay themipesko mothavela o elementaruno hako civiluno ano jivdipe e komunitetenge jenengo kova dela shaibe vash akcesi ano hramime hakaya thay srvisya kerde nai akaya strategia. Pashe akaleske andar o komunitetya pandar is personbya kolengo bianipe na sito evidentimi ano registrya e civilune dokuemntyengo sar sebepie e nesave obyektivune thay subvyektivune faktorengo. Kreiripe e instrumentyengo thay mekanizmengo kay adresinena akaya stratejikuni umal sar ulavde hramisale pe nakhipe, prekal o specifikune obyektive e Stratejikuna Obyektivako 5.

Vash resipe e Stratejikuna Obyektivako 5, teoria e yaveripeski anglodikhlarrela: 1) kay e keripeya thay phiravipeya e sahararde politikengo ano sah faze thay nivelya e politikengo, programyengo

thay projektengo ka ovelole qalavipe ano maripe e racizmesko thay diskriminipesko pedral o komunitetya Roma thay Ashkalie ani sistematikuni rig; 2) kay evolviripe thay aprovipe e legislaciake propozipesko vash yekhipe, kotorleipe thay maripe e diskriminipesko thay racizmo, ka ovleole qalavipe ano sistematikuno ovipe thay bayripe e kvalitetesko e ejivdipesko ko komunitetya Roma thay Ashkalie; 3) kay o godinipesko vazdipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie vash vasnipe thay ovipe e raportipengo e surengo vash racizmo thay dioskrmiripe ka bayarel o gendo e surengo raportime thay ayekha o relevantune institucie ka shay te len mase disiplinake pedral o phiravutne e diskriminipeske thay ayekha te vazdne o mothavipesko deipe vash o komunitetya kay siton pe resipe thay stratejikune obyektive; 4) kay korkorojanipe thay godinipeskoi vazdipe e publikako thay publikune sevalutnengo vash racizmo thay diskriminipe pedral o komunitetya Roma thay Ashkalie sile qalavipe ano bayripe e toleranciako thay kotorleipe ano olengo integripe ano malipe thay ekonomia; thay 5) kay o godinipesko vazdipe thay promovipe e historiako thay kulturako e komunitetengo Roma thay Ashkalie ani publika, edukipe thay civiluno servisi/ publikuni administracia sile qalavipe ano bayripe e toleranciako thay kotorleipe e komunitetengo Roma thay Ashkalie ano malipe thay ekonomia.

Vash te reslol e Stratejikuni Obyektiva 5, dikhlardile akala Specifikune Obyektive:

5.1 Specifikuni Obyektiva 1: Maripe e diskriminipesko thay racizmo ani sistematikuni rig prekal evolviripe thay phiravipe e saharipeske politikengo ano sah faze thay nivelya e politikengo, programyengo thay projektengo;

5.2 Specifikuni Obyektiva 2: Telaripe e racizmeske fenomenesko thay diskriminipe thay bayripe e jivdipeske kvalitetesko vash komunitetya Roma thay Ashkalie ani sistematikuni rig prekal evolviriope e legislaciake propozipesko vash yekhipe, kotorleipe, , astaripe thay maripe e racizmesko thay diskriminipesko;

5.3 Specifikuni Obyektiva 3: Bayripe e butyake mothavipesko thay krisipe pedral o phiravutne e diskriminipesko thay godinipesko vazdipe e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie vash vasnipe thay ovipe e raportipesko e surengo e diskriminipesko, racizmo, qalavipe, qhib thay violenca e nakamipeski thay bulzimo;

5.4 Specifikuni Obyektiva 4: Bayripe e kotorleipesko e komunitetengo Roma thay Ashkalie prekal o godinipesko vazdipe thay publikako janglaripe thay publikune sevalkutnengo vash racizmo thay antidiskriminipe pedral o komunitetya Roma thay Ashkalie sar ini promovipe e historiako thay kulturako e komunitetengo Roma thay Ashkalie.

5.5. Specifikuni Obyektiva 5: Phikoipe thay avansipe e btuyarko e Teknikuna Grupako vash Garavipe kotar Diskriminipe e komunitetengo Roma, Ashkali thay Egipqanya, formirimi kotar Raipe, vash te adresinen o rovlarinya e jenengo e komunitetengo roma, ashkalie thay egipqanyta vash diskriminipe pedral olende, sar ini vash te realizinen aktivitetiya e korkore janipesko e publikako vash angloaqhavipe e diskriminipesko vash personya e komunitetengo roma, ashkalie thay egipqanya.

Kosovaki Repoblika kreiringya yek rami e avancime krisesko thay mashkarthemutne standardya

vash o garavipe thay promovipe e komunitetyge hakyengo bazirime ano politike thay mashkarthemutne standardya thay o may shukarne praktike vash o sa komunitetya. Ano akava dogripe, ini strategiake obuektive akala Strategiake manglape te nakha kotar i prizma e praktukune realizipasko akale egistrativesko, sar ini o standardya kova si may avancime mashkarthemutnipeya.

Konventako Rami e Evropake Koncilesko vash Garavipe e Selikane Haricyengo realizingyola direktipeya ani Kosova e sa leipekotor ani Konstituci. Kriji vash Garavipe thay Promovipe e Hakayengo vash o Komunitetya promovinla e phud e mirako, tolerancia, mashkarkulturako dialogi thay mashkar-religiyuno thay dela phiko bareshipe e komunitetyenge. Ulavde standardya ano akava kriji, ano Konventa e rameski vash Evropako koncili vash garavipe e Selikane Haricyengo thay ano yaver relavyantune instrumentya respektingyona, ano shaibe vash te resen pherdo beraberipe thay efektivuno vash sa Kosovaki populacia. Ani Nokta 9.2 akale krisesko sasavipeya referingyola e komunitetyenge roma, ashkalie thay egipqanya, :Numay, O Kriji vash garavipe e Diskriminipesko ¹¹⁵ ulavla yekhuno rami vash o angloaqhavipe thay mareba e diskriminipesk i ani baza e selkanipesko vay o phanipe e dayeke komunitetya, e sociyalune avipeya vay selikanipeya, raca, etiya, kolori, avipe, seksi, poli, seksuno poli, seksualuno oryentipe, qhib, thanutnipe, religiako pakyavipe, thay pakyavipe, thavdipeya politikako, politikako gndipe vay yaver gendipya, sociyaluni situacia vay profesionaluni, bersha, familaruni situacia vay o prandipya, khamnipaske, biyanipaske, baravalipeski situacia, sastipaski situacia, limityune shaipya, genetikune kustikipe vay dayek yaver baza, e suroa vash realizipe e paripyengo vash beraberyuno traytipe. Akava kriji si but mahatno vash o komunitetya Roma thay Ashkali. Nukta 24.1 e Konstitucia decisinla kay savore siton yekhune anglo kriji. Sako sile hako vash yekhuno garavipe kriseya, bizo diskriminipe. Niyekh nashti te diskriminingyola ani baza e racako, kolori, poli, qhiv, religia, politikune godinipya vay yaver, htmeutno avipe vay malipesko, phanglipe e nesave omunitetya, ilaka, ekonomikuni situacia, socialuni, seksualuno orientipe, bianipe, samatredimo shaibe vay nesvao yaver personaluno statusi. Phanglo akala nuktya ani Konstitucia, musya te lelpe pe dikhipe o Kriji vash garavipe kotar diskriminipe, kova phiravgyola vash o sah butya thay na butya, ano sah themeske thay lokalune isntitucie, e fizikune thay yuridikune personyengo, e privatune thay piblikun sektoresko, kola ushkavena, ushkavde vay shay te ushkaveno hakya e sakole fizikune vay yuridikune personesko, ano sah jivdipeske umala. ¹¹⁶ Ji kay o sah institucie e Kosovaka Republikake, ano phriavipe per eobligipyengo thay ano keripe e politikengo thay legislacia, musay te kerne buti ano phanglipe e principyencar e Krisesko vash garavipe kotar diskriminipe. ¹¹⁷ Ayekha vi musay te theren pe dikhipe, kay sakov apersoni adikerla godornipe ani baza e dispozitengo e Krisesko vash garavipe kotar diskriminipe, kana, e butyencar thay oleske na butyencar, kergyayekh diskriminipesko akti ano kanleipe akale krisesko. Individualuno godornipe na duryarela o

¹¹⁵ Kriji gn. 05/L -021 vash garavipe kotar o diskriminipe (Sevalutni gazata, Gn. 16, 26 yulo 2015) <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10924&langid=1>

¹¹⁶ Kriji gn. 05/L -021 vash garavipe kotar diskriminipe (GZ, Gn. 16, 26 yuni 2015), Nukta 2.

¹¹⁷ Kriji gn. 05/L -021 vash garavipe kotar diskriminipe (GZ, Gn. 16, 26 yuni 2015), Nukta 8.

godornipe e themeske instituciengo vay e yuridikune privatune personesko.¹¹⁸

Ayekah kay, Kosovaki Republika musay te sigurinel, ano nadiskriminipeske baze, kay o sah komunitetya thay olenge jene shay te phiraven pere hakaya, specifikime e Konstitucia,¹¹⁹ sar ini musay te sigurinel mangle kondicie, kola dena shaibe e komunitetenge thay olenge jenenge kay te garaven, te kultivinen thay te evolvirinen olengo identieti.¹²⁰ Ani akaya rig, Kosovaki Rpeublika musay te lel o sah mase musayutne vash te garavel o personya kola shay te oven kotor e darakeripyengo vay diskriminipeske ovipyengo, anamikipe thay vioplenca, sar ovipe olenge themutne identitetesko, etnikuno, kulturuno, qhibyako vay religiako.¹²¹

Yekh ulavdo vasnipe vash garavipe e romana qhibyako sila o Krisi vash garavipe e qhibyengo.¹²² Pashe akale krisyenge, Kosovaki Republika ayekha vi sila mekanimzya yaver vash phikoipe e sah kotorleipesko thay mamuy diskriminipe.

Diskriminipe, racizmo, stigmatizipe, nashukarno vakeripe, nashukarno zor, bulizmo, anglokrisipya, thay bange akceptipya vash o Roma thay Ashkalie panda si prezentime ani Kosova sar ano yaver thana e Evropake. Akala,” ... kerena sa o semne ovipya vash sociyaluno ferdipe akale komunitetyenge, numay o efektya olenga situaciake siton ano dikhipo ano baro nabutikeripe, telarno gendo e registripasko thay resipe ano edukipe thay phare jivdipaske kondicie buderi akale komunitetyenge.”¹²³

Komunitetya roma,ashkalie thay egipqanya siton may buderi ekspozime pederal o violencaki qhib thay anglokrisipaski qhib thay “ siton ani grupa kola si may cenime thay diskriminime ani Kosova. Sarsi pe raportya e monitoripaske, thay violencaki qhib mamuy e komunitetyenge Roma thay Ashkalie si bayardo ano yek gendo e mediengo thay online portalya”.¹²⁴

Phando e violencake qhibya, ano bersh 2014/2015 Koncili e Hramime Mediengo ani Kosova (KHMK) diklarya thay krisingya sa o sa 91 akuza vash violenca e qhibyaki mamuy e romane komuniteteske ano interneti media koya si dendi koar o Startipe e Ternengo vash Manushikane Hakaya e Kosovake.”¹²⁵ Sasavipeya, na sine ofisialune registripya vash o rovlaripe pederal e violenca e qhibyaki ano krisipesko sistemi.

Kotar o informipe MICS e bersheshke 2020, fokusime ini ko komunitetya roma, ashkalie thay egipqanya rapotingyola kay 13 % e qhayengo thay 16%e qhavenge vash akala komunitetya e bershensa 15-19 sundile diskriminime vash olengo etnikuno avipe. Ano dikhipo, o kustikipe vash

¹¹⁸ Vi odothe, Nukta 12.

¹¹⁹ Konstitucia, Dikh Nukta 58.7

¹²⁰ Vi odothe, Nukta 58

¹²¹ Vi odothe, Nukta 58.3 Konstituciaki Kriselin (Sura K012/18 (115)) pelarla pe godi kay “...treteripe sitro diskriminipesko te sine kay yekh individi treteringyola yaverune kota ano pizicie vay situacie yekhune thay te sine kay akava yaveripe ano treteripe na sile nesavo yustifikipe obyektivune thay mothavno. Konstituviaki krislein leparla kay o treteripe musay te phiravel yekh legitimuno resipe vash te oven yustifikime thay musay te ovel yekh mothavno ledeipe e proporcionalitetesko mashakr o vastushya vastime e resipeya kay rodingyola te reslol.”

¹²² Krisi gn. 02/L-37 vash vastipe e qhibyengo (Ofisialuni gazata, gn. 10, 01 mars 2007) <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2440&langid=1>

¹²³ The Wall of Antigypsyism – Civil Rights Defenders (CRD, 2017).

¹²⁴ Raporti vash e Kosova , Civil Rights Defenders (CRD, 2016).

¹²⁵ Ternengi Iniciativa vash Manushikane Hakaya.

i sa Kosova vash akala grupe siton 2% ko qhaya thay 3% ko mursha.¹²⁶ Ulavdo dikhipa manglape te dengyol e diskriminipaska ko qhaya thay o juvla e komunitetyenge Roma thay Ashkalie, iniso lano 10 qhaya ani Kosova mothavdile kay siton diskriminipe ani baza e poleski, akava fenomeni kova qalavla sa e populacia kela may cenime o qhaya thay o guvla e komunitetyenge Roma thay Ashkalie kola silen butriguno diskriminipe.

III. ARANZHIPYA E PHIRAVIPESKO, MONITORIPESKO THAY RAPORTIPESKO E STRATEGIAKO

Procesi e realizipasko vash Strategia vash Saleipektor e komunitetyenge Roma thay Ashkalie vash o bersh 2022- 2026, si te ovel yek procesi e realizipesko vash strategiake resipya thay olake obyektive. Sar phiravipe e mahatne resipesko e institucienge e Kosovaka repoblikako , bizo undripe kay si realizipe ano saleipe e strategiako, procesi kova si te raportingyol kotar o realizipe e aktivitetiyengo thay obyektive kola si ulavde ano Akciako Plani vash o bersh.

Vash realizipe e strategiake obyektive, si hartimo Phiravipasko Planit rin (3) bershuno kolenge mothavgoni specifikune obyektive, konkretyune aktivitetiya anglo institucie jevavyune thay phikoutne vash olengo realizipe SMATR, egzistimi situacia, res/targeti, finaciyarune haniga, kola si kobarutne kola si referime anglodiklarde bujeteske, kola si anglodiklarde ano rami ano mashkarunoperiodi vash o harxhipya (KESH) say ini o vaktesko periodi vash olengo pheripe. Sasavipeya, ano kobaripe e finaciyarune mangipyengo lelele sar konsederipe ini finaciyake proyektya kotar o donatorya, ano avipe vay planifikipe, sarsi specifikune umala.

Savore guvernipaske institucie, centralune thay lokalune, ano barshipe e jevavipyengo thay krisyuno mandati, si obligime te len sa mangle mase vash o realizipe e obligipyengo kola si ulavde ani Strategia vash Saleipe e komunitetyenge Roma thay Ashkalie vash o bersh 2022-2026 thay sar phiravipe ini Ovipasko Plani 2022-2024. Ulavdo kikhipe si te ovel ini e monitoripasko vash realizipe e Ovipasek Lokalune Planesko (OLP), sar si ulavdo ano VI Kapituli). Rami vash realizipe ,monitoripe thay raportipe ano komuanko niveli), akala Strategiako.

Ofisi vash Shukarno Guvernipe si mandatimo vash te realizinel monitorripe e phiravipesko e Strategiako vash Kotorleipe e Komunitetyengo Roma thay Ashkalie vash o bersh 2022 -2026

Monitoripe thay notadeipe e realizipasko vash efikastyune obyektive e aktivitetiyenge kola siton, kotor e integripesko e Strategiako thay mahatne komponentya vash o procesi e realizipako. Monitoripe thay notadeipe si te servisinel vash te phiravel o phiravipe e Strategiako, vash te

¹²⁶ Anketa e Butverutne Mothavipyengo ani Kosova (MICS) vash komunitetya Roma, Ashkalie thay Egipqanya, UNDP 2020.

merinel ano procesi e skalako e realizipasko vash o obyektive , vash te notadeinel o mangipe thay ulavipe e dogripasko e rogulativyengo, ulavipeya phando e aktiviteteya. Prosesi e monitoripasko si te realizinel kotar o OSHG ano ledeipe e institucionalune jevavipyengo thay buvlo leipekotor vash o intereseste grupe.

Monitoripe si te ovel yekhuno procesi vash pasharipe e mangle informipyengo vash o suro e dende jevavipasko, ov na ka ovel ektivuno te sine kay na lelona ovepya pederal olate kova si notadeimo thay raportimo. Akaleya, sakova bersh jevapjune mekanizmya manglape te raportinen bershune raportya, kova manglape te kriringyol notadeipe e aktiviteteyengo kola si may suksesune, raportipe kotar o indikatrya e performancake thay ano saleipe thay ano saleipe pheipe e mangipyengo vash e strategia e,identifikipe e sfidyengo thay o pharipya kola araklona pe lugipe e procesesko e realizipasko sar ini psharipe e konkretyune rekomandipyengo vash aqhavipe e kola si mothavde pe lugipe e procesesko vash pheripe e obyektivyengo odola specifikune thay odola e strategiake.

Vash moitoripe e realizipasko vash o dokumenti e strategiako thay efikasiteti kola si esenciyalune:

- i. Vash te siguringyova kay resena o resya
- ii. Vash te monitringol kontributina kola si intervistime thay o aktivitetya;
- iii. Vash te siguringol te sine kay o realizipe nakhela sar si pe phiravipe kova si ulavdo;
- iv. Vash te angloinforminel jevapyune institucie vash o problemya/aqhavipya vay potenciyalune problemya angli situacia te ovel kritikyuni .
- v. Vash te sigurinel diklarde ovipya vay te ridiklaren e strategia ani baza vash diklaripe e strategiaki vash o janipe kola lele.

Monitorindoy e strategia thay indikatorya e performancako, institucie si te oven ani situacia vash te kririnen yek diklarde pederal e situacia, m.g.v. kote sitoy e Strategia ano dogripe e resipasko vash o eresipyengo kola si mothavde, ikalipe e siklipesko ,resipe e masyengo kola diklile, thay te sune kay si shaibe ,e procesyenge kola si riiklarde olatar. Praktike kola si may laqe potencinena kay o notadeipe si may manglo kana iklona o siklipya kotar o procesi e evolviripasko, kola maypale vastingyona vash procesi pe avipe. Maypale, palo notadeipe kova si ektivuno vash e Strategia yek ayeka diso kote si te ovel angloyakha. Ano akava godinipe. Akciako Plania ini e Strategia sar si pe mangipe si te ovel yek dinamikuno dokumenti, kova si te diklarel o yaveripe e obyktivyengo, o ovipya e janipaske kola triumfinde.

Ridikhlaripe e progreseske thay o potenciyaluno mangipe vash revidipe shay te ovel ano sakova periodi vash o raporti, numay yek notadeipe kova si obligimo ano truylipe e progereseko vash o mangipya e revidipesko planifikyngyola te ovel ano agor e bersheshko ano trito bersh (2024) e strategiako, kote shay te ulavgyon o resipya thay o specifike e kativiteteyenge kola si mothavde vash duy aqhile bersh.

- **Ulavipe e sevalutnesko vash raportipe vash realizipe e strategiako**

Ministrie thay o komune, sar si pe specifike, vash umal olenge ovipaske, e suroa vash koordinipe vash realizipe thay raportipe akala Strategiake ulavna e sevalutne vash o raportipe ano OSHG.

Sevalutno vash koordinipe, monitoripe thay raportipe vash realizipe e Strategiako, ano rami e ministryengo thay o komune, si jevapyuni vash ledeipe e OSHG thay te kerel o monitoripe thay raportipe e realizipasko vash Strategia e Akciake Planesko vash realizipe e Strategiako ano bersha kote si te len ini LPO.

OSHG koordininla thay dela semne sevalutnenge vash o shaibe e raportipasko vash Strategia.

Sevalutno vash koordinipe thay raportipe mothavla anp OSHG vash o evolviripe e Strategiako sakova bersh, sar si pe formati kova si ulavdo kotar o OSHG, thay sasavipeya sar si pe mangipe thay o rovlaripe hartinla ulavde raportya vash olengo realizipe.

Sa o sevalutne ano rami e ministryeno thay o komune siton obligime te keren ledeipe vash te seralaynen oolenge aktivitetya e sevalutne jenoa vash koordinipe thay o raportipe e Strategiake realizipasko.

Sa o monitoripe thay raportipe pederal progresi e Strategiaka realizipasko thay Akciako Plani, manglape te giriqinel prekal o sevalutno kola si jevapyuno kotar i komuna vay ministriye. Te sine kay o OSHG /o ministrie e linyake rodona pana informipe, rovlaripe si te dogringyol ko Sevalutno e komunako sasavipeya ministriake, kova kedela informipya odola mngle ikotar jevapyune institucie, kova kedela o informipe kotar jevapyune institucie komunake thay raportinla ano OSHG/ministrie e lenyako.

Sevalutno ani komuna vash realizipe, monitoripe thay raportipe akala Strategiako thay Akciako Plani thay LPO, sile obligipe thay jevavipe kova si ulavde ano areshipe ano VI Kapituli akala Strategiako. Numay o Ofisialno jeno e ministriako ulavkola e decisipeya kotar o Sekretariati. Ministrie sigurunena kay te ulavgyol bujeti odova adekuatuno vash o realizipe e Akciake Planesko ano phikoipe vash o anglodiklarde ani akaya strategia thay o aktivitetya kola si diklarde ano Akciako Plani. Sevalutno jeno ani minsitria sar godorno sevalutno ani minsitria vash phriavipe, monitoripe thay raportipe akala Strategiako thay Akciako Plani, thay astarela o may telune funkcie:

- i. Siguripe e rendipesko vash realizipe e Strategiako thay Phiravne planesko ano mashkar strukturyenge e kotar o ministrie;
- ii. Siguripe e koordinipasko vash realizipe e Strategiako thay Phiravne Planesko e lenyake ministrie thay OSHG;
- iii. Ovela sar thavd e kontaktyengi vash ministrie thay o OSHG vash o surya kola si te keren e Strategia thay Akciako Plani thay e situacia vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ,ano ovipaskiumal e ministriako;

- iv. Gatisaripe e raportyengo vash realizipe e Strateiako thay Akciako Plani palo miratipe akale raportyengo kotar o ministria biqhala o raportya ano OSHG ;
- v. Verifikipe e raportime informipyengo.

Sevalutno jeno e ministriako manglape te ovel butikerutno ano ulavde nyesitya kova si te keren e obyektivenca e strategiake ani akaya Strategia.

OSHG shay te propozal o yaveripe e termyengo vash o reference vash o Sevalutne jene e komunake thay ministriye, kote si te ulavel jevavipyakale mekanizmyengo, ano bareshipe akala strategia thay o legistrativi kova si ano zor.

OSHG organizinla butyarne kedipya ano periodya vash vazdipe e kapacitetyengo vash Sevalutne e komunake thay ministrie vash te diklarel realizipe akala Strategiako thay Phiravipaske Planesko leipe pe dikhipi ini o realizipe e LAP-sko.

Konsiderinla o informipya vash realizipe e Strategiako thay Akciako Planithay LAP;

OSHG organizinla sektorialuno kedipe sakova trin qhonya e sevalutne jenenca kotar Ministriye thay ivilyuno malipe vash te koordininel, ridiklarel diskutinel realizipe e Strategiako thay Akciako Plani.

Organizinla bershune arakhipya sevalutne jenenca vash te ridiklarel o realizipe.

- **Notadeipe e realizipasko vash e Strategia**

Sakova bersh , progresi ano dogripe e realizipasko kova sa saleipekotor vah e Strategia thay Akciako Planiano centraluno niveli , sar LAP, si te varyabulingyol kote si te merinel e skala kote si bayrile o obyektive kova si ulavde vash specifikune aktivitetya. Mahatnipe e aktivitetyengo kola si anglodiklarde ano LAP yaveringola te sine biyangola o magipe.

Notadeipe si te realizyingyol ano maytelune kriterya:

- i. Efektiviteti ano pheripe e ulavde obyektivyengo;
- ii. Relevanca ano aspekti jevavipyengo vash o aktualune mangipya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie ani komuna;
- iii. Adikeripe ano gendipe vash kriripe vash o yaveripe odova adikerdo te anel vay yaveripe ano institucionaluno praktike;
- iv. Prosesya ano linye ano bareshipe e komuna bareshipe e rameya kola si ulavde ani akaya Strategia thay o Termya e Referencake kola si dende;

- **Leipekotor e polyune surengo thay o terne**

Sah godorne akterya musay te sigurinen kay os ituacie thay ververutne perspektive e juvlengo thay

murshengo, sar ini jenengo e ververutne bershengo, e ulavde mothavipeya ko terne (misal., juvla thay mursha e bershengo 15 ji 24 bersh) te astargyon ano savore faze e phiravipesko, monitoripe, notadeipe thay raportipe. Akava musay te reflektinyol, ano ulavipe, ano procesi e keripesko e LAP-ko, thay ano keripe e narativune raportengo.

- **Realizipesko rami, monitoripe thay raportipe ano komunaluno niveli**

Realizipe e Strategiake Obyektive akala Strategiako, ano lokaluno niveli si kotar may semne elementya, sar si o monitoripe thay raportipe odova adkuatuno vash realizipe ano lokaluno niveli thay vertiklauno koordinipe mashkar o Guvernipe thay institucienge ano lokaluno niveli. Efektivuni Struktura e instituciengi sitoy kotar yek decisipasko mahatnipe. Akaya Strategia thay Akciako Plani anglodiklarla tek gendo e aktivityengo kola si te realizinyon ano lokaluno niveli direktipeya kotar e ministria e linyaki ano ledeipe thay rendipe ano shukarno phiravipe e komunako.

Vash te resa o mangipe, monitoripe, notadeipe thay raportipe odova efektivuno ano lokaluno niveli.strategia anglodiklarla yek gendo e masyengo kola si te realizinyon ano sa komune yeka populacia koya si may bari e komunitetyenge Roma thay Ashkalie. Komune e populacia kola sitoy may tikni e komunitetyenge roma tay ashkalie inkuraingyona te realizinen ayni mase, vay te sigurinen kay pherdo godinipe te ovel ano realizipe e Strategiako thay o mangipya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie, sar ini saleipe ano hartipe e politikyengo kotar e komuna prekal yaver mase.

Anglodiklarde mase siton sar si pe avipe:

1) Komitetya e Komunake vash Phiravipe (KKP) kova si themelime vash e Strategia e periodeski 2017 – 2021 si te adikergyon thay te sine kay si manglo, si te kriiringyon ini ano yaver komune. Antarsipe ano KKP si te yaveringyol vash te meklol:

- i. Leipekotor sa o aktivune organizacie odola naguvernnyune kola kerena ano komune e komunitetyenca Roma thay Ashkalie ano komune;
- ii. Prezentipe e departamentyengo/direktoriati e liyake yeke sevalutneya, te sine kay o direktori na si ano dispunipe;
- iii. May buvlo reprezentipee relavantnyune jenengo kola si relavantno e komunenge, ulavipeya ano umal e butikeripasko thay sastipe.

Inkuriargyona aktivuni rola e sherunesko e komunako, talosheruno vay taloserune e komunake vash o komunitetya KKP.

KKP si te qekatingyol otar o reprezentya kotar: OKKK-ya direktoriati kova si kotar e linya (Edukipe, Sociyaluno Puqipe Sastipe ;Strehipe), direktoriati vash o finance, qentro e butikeripasko, Qentro vash Sociyaluno puqipe, Centraluno Semno Kher e Sastipasko (QKMF), sevalutne jene e

komunake vash beraberyuno pol, savalutn jene e komunake vash manushikane hakaya. Sasavipeya ini o kotor e KKP-esko si te oven sa naguvernyune organizacie thanutne thay mashkarthemutne vay donatorya kova si te phikoinen o proyektya kola silen res komunteteyen Roma thay Ashkalie ano komune.

Mahatno godornipe e KKP-esko si o hartipe e Phiravne Lokalune Planesko (PLP) thay periodikuno yaveripe te sine kay si day mangipe. Ano evolviripe thay yaveripe e PLP-sko, KKP si te sigurinel o beraberendo mashkar o riga kola si yaverune vash o interesi thay akcepti vash sa o hisedarya.

KKP si te themelinyol ano decisipe e Komunake Sherunesko ano vakti kotar 60 dive kotar e data e miratipaski akala strategiako thay Phiravno Planesko.

- 2) Lokaluno Plani e Pridavipasko (LAP) te hartingyon vash sakoya komuna. KKP-sko Shay te phiravel o hartipe e PLP, numay palo agoripe, PLP si te miratingyol kotar Komunako komiteti vash o Komunitetya (KKK), Komiteti vash politike thay Finance thay pe agor Komunako kher.
 - i. Adekuatuno bixheti manglape te ulavgyol vash realizipe PLP;
 - ii. Juvla thay e yaverenune bershenca ,ulavde thekseya o terne (m.vk.o musha thay o juvla kota 15 – 24 bersha) persoyna kola avenakotar o grupe odola yaverune e socio-ekonomia kola si kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie manglape manglape te kondultingyomn e hartipaske proceseya vash PLP;
 - iii. PLP mangpale te mothavel specifikune mangipaya vash o juvla thay o mursha e yaverune avipeya e socio-ekonomia thay yaverune grupe e bershenge ano yek ulavdo theksi vash o terne (m.v.k.o juvla thay o mursha 15 ji pe 24 bersha), kola si kotar o sakova komuniteti, thay te keren interesipe e yaverune truyalyengo ano kotor e yaverune komunenge ,odote kote si aplikimo;
 - iv. PLP si te mothavel o obyektive e aktivitetiyenge kola si anglodiklarde ani akaya Strategia thay phiravipasko Plani, thay may pale si te lengyon anglodikhipe o mangipya thay o anglipe e specifikune planyengo, thay si te anglodiklaryol o aktivitetiya ano lokaluno niveli .
 - v. Te decisingyom o mothavipya vash performanca kola si merime thay specifikune vash sa aktivitetiya kola si anglodiklarde ano PLP;
 - vi. KKP si te ridiklarel LPO ano periodi sakova bersh thay te yaverinel odova te sine kay yaveringyola e situacia e komunitetyengi Roma thay Ashkalie ano odoya komuna.

LAP musay te finalizinyol andar shov masek kotar miratipe akala Strategiako thay Akciake Planesko. LAP ka uqharel o yekhuno periodi sar akaya Strategia thay Akciako Plani, 2022 – 2026. Sheurno resipe e LAP-ko te decisinel o aktivitetiya kola ka phiravgyon ani komuna ano phikoipe e obyektivengo anglodikhlarel ani akaya Strategia thay ano aktivitetiya astarde ano Akciako Plani, vay te ovelolen resipe e specifikune ovipya e juvlengo thay murshengo kay siton kotar o

komunitetya Roma thay Ashkalie.

- 3) Komune si te ulaven yeke sevalutne kova si te ovel kontakt personi ani komuna vash realizipe , monitoripe thay raportipe akala Strategiako thay phiravno Plani thay PLP amalimi. Akaya lelapedikhipi sa o vastipya kola si maytele:
- i. Siguripe e beraberovipesko horizontalyuno vash o realizipe e Strategiako thay o hiravipasko Plani ano cenntaluno niveli sar ini PLP mashkar komunake struktura;
 - ii. Koordinipe e bershune kedipyengo e KKK-go;
 - iii. Siguripe e koordinipasko vertikaluno vash realizipe e Strateiako thay Akciako Plani ano centraluno niveli sar ini PLP komunake thay ministriake linya thay o OSHG-esko ano ulavipe o lenya e anglodiklarde aktiviyenca vash te realizyingon kotar o liniye e ministriake ano lokaluno niveli;
 - iv. Siguripe e koordinipasko vertikaluno vash realizipe e Strateiako thay Akciako Plani ano centraluno niveli sar ini PLP komunake thay ministriake linya thay o OSHG-esko ano ulavipe o lenya e anglodiklarde aktiviyenca vash te realizyingon kotar o liniye e ministriake ano lokaluno niveli;
 - v. Gataripe e raportyengo bershune vash realizipe e Strateiako thay Phiravipako Plani ano centraluno niveli sar ini LAP e komunako thay olengo prezentipe ano Komiteti Komunako vash Komunitetya;
 - vi. Biqhalipe e raportengo miratime vash phiravipe e Strategiako thay Akciake Planesko ano centraluno niveli sar ini LAP komunaluno ano OSHG/OSHM
 - vii. Kedipe thay shukaradikerde e informipyengo e komunake thay pheripe e data bazako online, shukaradikerde kotar OSHG;
 - viii. Verifikipe e informacyengo vash raportipe;

Sevalutno jeno e komunako manglape te oven butikerutne e OKKK-eske, ani idealuni shaibe si te ovel,ano surya kote si shaibe, te ovel kotar o rigya e komunitetyenge roma, ashkalie thay egipqanya. Sevalutno ekomunako anavingyola kotar Sheruno e Komunako.

4. Komunako Komiteti vash Komunitetya (OKKK) si te ovel komunako organi jevapyuno vash monitoripe thay ridiklaripe e realizipasko akala strategiako thay phiravipako Plani ano lomunako niveli thay LAP..
- i. KKK manglape te diklarel thay te miratinel o draft e LAP-esko anglo rekomandipe e miratipasko ano Komunako Kher (KK).
 - ii. Sevalutno jeno ani komuna manglape te dol bershuno raporti vash realizipe ano KKK vash olengo miratipe. Palo miratipe, KKK si te rekomandinel o raporti vash miratipe kotar KK.
 - iii. KKK manglape te rodel sakova dokumenti kola manglape, intervistipe e triumfime jenengo thay /vay agoripe e vizityengo ano tereni, te sine kay akava sitov manglo vash miratipe e raportesko.
 - iv. KKK si te ikalel rekomandipe vash laqharipe e realizipasko.

- **Klaripe e persoynenge**

Monitoripe thay kedipe e informipyengo

Monitoripe thay kedipe e informipyengo siton duy procesya kola siton but phande. Komunako ofisialno sakova 6 qhonya so te kedel demograifikune informipya vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano komune, e ledipeya e direktoriyatyenca e komunake, organizacie e civilyune malipaske thay reprezentya e komunitetyenge. Yekhatar, sevalutno e komunako si te monitorinel sakoyaver o programi vash realizipe e aktivitetyengo odola individualune kola si diklarde ani Strategia ano centraluno niveli thay Piravipasko Plani, sar ini LP, kote si o fokusipe ano anglodiklarde cakya.

Raportpe

Demografikune informipa kola kedingyona thay informacie pederal o phiripe e realizipasko si te kriringyon sakova 6 qhonya ano yek narativuno raporti kova si te dengyol ano KKK thay may pale ano KK vash miratipe, Palo miratipe, informipe si te khuvel ano sistemi e raportesko operimo kotar o OSHG thaysi te ulavgyol kotar o OSHG thay linyake ministrie.

Horizontaluno koordinipe mashkar lokalune institucie

Ano andripe yeka komunako, Sevalutno jeno e komunako sitov jevapyuno vash te sigurinel yek koordinipe ano mashkar e institucienge kola si jevapyune e komunake sar si ano andripe e ramesko e KKK-sko ayeka ini avri latar. Komunalune institucie te angashingyon ano procesi e realizipasko e Strategiako thay o Akciako Planiano centraluno niveli , sar ini LAP si te beraberinen e thavdipa vash o kontakti e komunako thay si te sigurinen e lokipeya demografikune informipa, sar ini o informipe pederal o progresi e realizipasko kana rodingyola Thavd e kontaktesko ani komuna.

Vertikaluno koordinipe mashkar o komune thay OSHG / linyake ministrie

Sevalutno jeno e komunako si te ovel kontaktimo personi ani komuna vash o komunikipe mashkar i komuna thay o OSHG /linya e ministriaki vash o surya kola si te keren e realizipeya e Strategiake thay phiravipako plani ano centramuno niveli. Vash anglodiklarde aktivitetya ano Akciako Planivash centraluno niveli kova si te realizingyol kotar o linyake ministriye ano komune. Sevalutno jeno e komunako si te lokyarel komunikipe mashkar jevapyune institucie ekomunake thay ministrie thay si te ovel kotor e sah korespodenciake ano direktipe mashkar komunalune institucie thay ministrie vash ayeka surya.

Sa monitoipe thay raportipe pederal o progresi e realizipasko e Strategiako thay phiravipako Plani manglape te giriqinel prekal Sevalutno jeno e komunako. Tesine kay OSHG /ministra e linyako rodona informipya pana, o rovlaripe si te dogringyela Sevalutno jeno e komunako kova kedela

informacie odola mangle, rovlaripe si te dogringyol Sevalutne jenesko e komunako kova kedela informipya odola mangle kotar jevapyune institucie e komunake thay raportingyola OSHG/linyake ministrie.

Notadeipe e komunalune performancako

Ministria e Administripaski vash lokaluno guvernipe si te lol kotar ano mashkar e kriteryenge vash notadeipe e komunaka performancako sar si ano kriterya pe avipe:

- Anavipe e mangle Sevalutnesko kotar e komuna;
- Kreiripe e OKK;
- Miratipe e LAP;
- Phiravipe e may hari 20 pe shel e aktivitetengo dikhlarde e LAP vash yekh decisimo bersh;

Goronipya e rigengo ano procesi:

Sheruno e komunako:

- Anavinla e jenen e OKK thay
- Anavinla mangle Sevalutne e komunake kotar o stafi e PLP.
Komunalune direktortiatya, ofisya, BRO:
- Lena kotar ano OKK vash te hartinen PLP thay yaveripeya sakova bersh (te sine kay si manglo);;
- Phiravipe e aktivitetengo dikhlarde ano PLP;
- Raportinena vash phiravipe ko Sevalutno e komunako;
- Dena mangle detalya ko Sevalutno e komunako. KKO:
- Draftipe e PLP
- Ridiklaryola thay yaveringyola PLP ani bershuni baza (te sine kay si manglo).

Zyrtari përkatës i komunës /Koordinatori KKV:

- Sigurinla horizontaluno koordinipe vash phiravipe e Strategiako thay Akciake polanesko e centralune niveleya thay PLP/ mashkar komunalune strukture;
- Koordininla periodkune kedipya e KKK-ke;
- Sigurinla verikaluno koordinipe vash phiravipe e Strategiako thay Akciake Planesko e centralune nivelesko sar ini PLP e lenyakle minsitriencar ano OSHG, may buderi ano phanglipe e dikhlarde aktivitetencar vash te phriavgyon kotar ministrie ano komunaluno niveli;
- Kerla buti sar kontaktesko thavd e lenyake ministriencar thay OSHG vash puqipya kay siton vash Strategia thay Akciako Plani e centralune nivelesko thay situacie e komunitetengi Roma thay Ashkalie ano sasutnipe;
- Kerla shov masekune raportya vash Phiravipe e Strategiako thay Akciake planesko ano centraluno nieli sar ini PLP thay prezentinla e KKK;
- Biqhala miratime raportya e Strategiako thay Akciako Plani e centralune nivelesko sar ini

PLP thay OSHM;

- Verifiinla o raportime informacie.

KKK:

- Diklarla thay miratinla draftya PLP –ske anglo rekomandipe e akale miratipasko ano komunako Kher (KK);
- Rodela pana mangle dokumentya, intervistinla e triunvime jenen thay /vay kerla vizie ano tereni, te sine kay si manglo vash miratipe e raportsko;
- Nikala rekomandipya kola si mangle vash laqharipe e realizipasko e Strategiako thay Akciako Planithay PLP.

KK:

- Miratinla raportya e realizipaske thay diklarde e miratipaske kotar o KKK.

IV. BUJETESKO QALAVIPE THAY PHIRAVIPE E STRATEGIAKO

Ofisi e Sheruneministresko thay ministrie e linyake manglape te ulaven bujeti vash realizipe e aktivitetiyengo dikhlarde vash realizipe kotar OSHG thay linyake ministrie e Akciake Planesko kote ulavgyona o aktivitetiya odola konkretune ano dikhipe e jevapyune insttucienge thay phikodeutne vash olengo realizipe.

Ministrie e lenyake manglape te ulavel bujeti te sine o aktivitetiya delgingyona vash te realizingyon kotar o komune. Komune si te sigurine kay linyake ministrie vash te roden adekuatuno bujeti vash realizipe e aktivitetiyengo vash e Strategia thay Akciako Plani ano centraluno niveli deligime kotar o linyake ministrie, sar ini vash ulavipe e bujetesko vash realizipe e PLP-sko.

Kotor vash ulavipe e bujetesko si te vastingyol vash o harjipya kola phangyona vash vazdipe e kapacitetyengo, regulipe e monitoripaske sistemasko thay raportipe kola silen te keren e saleipe e komunitiyenge.

Akciako Planivash realizipe e Strategiako vash Saleipekotor e Komunitiyenge Roma thay Ashkalie sile yek kosto vash o realizipe e kobaripeya **23.064.623** vash trin bersha e realizipasko (2021 – 2023). May baro kotor e kostosko (truyal 95% e bujeteski) si te vastingyon vash phiravne harxhipya kola phangyona vash vazdipe e kapacitetyengo, regulipe e monitaripaske sistemasko thay raportipe kola si te keren e saleipe e komunitiyengo.

Tabela 1. Dela yek kedipe vash o bujeti vash realizipe e Planesko sar si pe bersha, numay akava baziringyola ano kalkulipe kola si detaime vash o harjipya vash sakoya obyektiva vash planifikipe, numay tabela 2 dela yek kedipe vash o bujeti vash realizipe e bujetesko vash oPlani sar si pe haniga e finacipaske.

Realizipe e phiravne planesko vash 3 anglune bersha si te rodel financiayake sheya sar mothavgyola ani tabela may tele ano milioyna euro (TK- Sao bujeti vash phiravipasko Plani, KR-kosto phiravdo, K- Kapitalune, GS – subvencie thay grantya)

Tabela 1. Sar si pe obyekive thay bersha kedipe e bujetesko

Strategiake Obyektive	2022				2023				2024			
	KT	K R	K	SG	KT	K R	K	SG	KT	K R	K	SG
Efektivuno bayrovipe vash pasharipe e shaipyengo, beraberyuno akcepti thay shukarphiripe ano kvalityuno edukipe saleipekotor vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	411.9 00				400. 700				4026 .05			
Bayrovipe e beraberyune akceptesko ano butikeripe adikerdo sar ini telaripe e qorolipasko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	5.657 850				5.59 8.36 0				5.61 5.05 0			
Laqharipe e sastipesko e reprezentyengo vash o komunitetya Roma thay Ashkalie thay bayrovipe e beraberyune akceptesko ano kvalityune servisya e sastipaske	506,3 82				5105 72				524, 239			
Bayrovipe e beraberyune akceptesko ano adikerdo jivdipe, esenciyaluno servisi thay publikuni infrastruktura, vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	1,437 650				914. 410				901. 269			

Angloaqhavipe thay mareba e diskriminipaske, racizmo nashukarni qhib, krimya vash nashukaripe, segregipe, anglokrisipe, stereotipya thay bulizmo	79.946				80500				88200			
Totali:	8.093.728				7.504.542				7.531.358			
Talo-totali 2022-2024:	23.129.628											

Tabela 2. Harjipyengi struktura sar si pe planifikipe e bershengo kola si planifikime ano ovipasko plani thay resursyengo financipe

Bersha	Totoalune harjipya		
	BRK	Donatorya	Totali :
2022	7.410.861	682.867	8.093.728
2023	6.820.175	684.367	7.504.542
2024	6.839.091	692.267	7.531.358
Total:	21.070.127	2.059501	23.129.628

V. PHANGLIPE E STRATEGIAKO E RESIPEYA VASH SAVAHTUNO EVOLVIRIPE

#	Strategake Obyektive	Specifikuno Obyektivi		SDG (Resipe e Adikerdo Evolviripesko)
1	Efektivuno bayrovipe e parasharipeske shaipyengo, ano beraberyuno	1.1	<ul style="list-style-type: none"> Vazdipegodyako thay semno promovipe e edukipasko thay saleipekotor e qhavorengo e komunitetyenge Roma thay Ashkalie ano sa edukipaske nivelya thay ano sa relavantyune akterya 	SDG 4: Kvalitetyuno

	aspekti thay shukarphiripe ano edukipe odova kvalitetyuno saleipekotor vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	1.2	<ul style="list-style-type: none"> Laqharipe e akademikuna performancako vash o siklarne thay studentya e komuniteteske Roma thay Ashkalie prekal o programya kola si speciyalizime pheruneorya thay afirmativune mase ano edukipe 	Edukiye
		1.3	<ul style="list-style-type: none"> Mareba e diskriminipeya, racizmo, stigmatizipe, nashukarni qhib, zor thay nashukaripe thay bulizmo ano shkole thay promovipe e kulturako thay historia e komunitetyengi Roma thay Ashkalie 	
#	Strategiake Obyektive	Specifikune Obyektive		SDG (Resipe e Adikerde Evolviripesko)
2	Bayrovipe e beraberune akcesesko ano adikerdo butikeripe, sar ini telaripe e qorolipasko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	2.1	<ul style="list-style-type: none"> Laqharipe e akceptesko ano beraberyuno leipekotor ano trego e kinbikinipesko prekal o sistemi vash o reprezentya Roma thay Ashkalie ano ofisya e komunake vash butikeripe thay programya vash profesionaluno janipe 	SDG 1: Qqhavipe e qorolipasko SDG 8: Buti thay bayrovipe e ekonomiako SDG 10: Telardo naberaberipe
		2.2	<ul style="list-style-type: none"> Bayrovipe leipekotor thay shaibe ano butikeripe prekal senzibilizipe vash o butideutne thay reprezentya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie saarini stimulime mase vash deutnobukyako 	
		2.3	<ul style="list-style-type: none"> Leipekotor e komunitetyen Roma thay Ashkalie ano butikeripe ano publikune institucie centralune thay lokalune, sar si pe kuote kola si ulavde kriseya 	
		2.4.	<ul style="list-style-type: none"> Themelipe kotar o Guvernipe kotar yek mekanizmo e instituciengo vash vazdipe thay peraberrendipe e butikeripesko vash o komunitetya roma, ashkalie thay egipqanya ano publikune institucie. 	

#	Strategiake Obyektive	Specifikuno obyektive		SDG (Resipe e Adikerde Evolviripesko)
3	Laqharipe e sastipasko vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie thay bayrovipe e beraberyune akceptesko ano kvalitetyune servisya e sastipaske	3.1	<ul style="list-style-type: none"> Laqharipe e akceptesko ano sastipaske servisya vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie 	SDG 3: Sastipe yhay shukarno ovipe SDG 10: Naberaberipe tiknardo
		3.2	<ul style="list-style-type: none"> Laqharipe e sastipasko vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie prekal o jvevavipe thay sastipasko promovipe 	
		3.3	<ul style="list-style-type: none"> Laqharipe e kvalitetesko ano sastipaske servisya, prekal o jevavipe kotar o sastipasko publikuno stafi vash beraberyuno traytipe thay eliminipe vash diskriminipe vash o komunitetya Roma thay Ashkalie 	
#	Strategiaki Obyektiva	Specifikuni obyektiva		SDG (Resipe e Adikerde Evolviripesko)
4	Bayrovipe e beraberyune akceptesko ano adikerdo jivdipe, sociyalune servisya thay publikuni infrastruktura, vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	4.1	<ul style="list-style-type: none"> Adikerdo siguripe thay ulavipe e konkretiyune bajakyengo vash te laqharel sistematikuni situacia e jivdipaski vah komunitetya Roma thay Ashkalie. 	SDG 6: Shusho pani thay sanitaria SDG 10: tiknardo naberaberipe SDG 11: Dizya thay adikerde komunitetya
		4.2	<ul style="list-style-type: none"> Korkorojanipe thay jevavipe e reprezentyenge vah o komunitetya Roma thay Ashkalie vash alosaripe e problemyengo vash jivdipe 	
		4.3	<ul style="list-style-type: none"> Vazdipe vash komodieta vash kvaliteto e jivdipasko e komunitetyenge Roma thay Ashkalie prekal laqharipe sar ini phiravipaski infrastruktura vash may shukarno esenciyaluno servisi 	
		4.4	<ul style="list-style-type: none"> Beraberyuno akcepti thay laqharipe e kvalitetyune servisesko vash jivdipe pederal o komunitetya Roma thay Ashkalie, prekal jevavipe e publikune stafesko jevapyuno vash o programya e jivdipaske 	

		4.5	<ul style="list-style-type: none"> Formalizipe e jivdipeskethanengo odola na folmalune vah o komunitetya Roma thay Ashkalie prekal o revidipe e planyengo koola si egzistime odola urbanyune thay konktretyuno saleipektor ano neve urbanyune a ini pasharipe vash o artelnative vash riorganizipe e riegzistime jivdipaske thanengo 	
		4.6.	<ul style="list-style-type: none"> Beraberyuno akcepti ano esenciyaluno akcepti, leipe pe dikhipi ini o pani, kanalizacia servisi vash kedipe e bunishtyengo, thay mareba vash segregipe e buvlipasko sar sebepi e mashkaripesko diskriminipe ano umal e jivdipesko 	
#	Srategiake obyektive	Specifikuno obyektivi		SDG (Resipya e Adikerde Evolviripasko)
5	Angloaqhavipe thay mareba e diskriminipa, racizmo nashukrni qhib , krimya e nashukaripesko ,segregipe ,anglokrisipe, stereotipya thay bulizmi	5.1	<ul style="list-style-type: none"> Mareba vash diskriminipe thay racizmo ano sistematikuno shaibe prekal o evolviripe thay realizipe vash o politike saleipektor ano sa faze thay niveli e politikengo, programya thay proyektya 	SDG 10: Tiknardo naberaberipe SDG 16: Tromalipe Dogripe thay zorale institucie
	5.2	<ul style="list-style-type: none"> Telaripe e diklaripasko e racizmosko thay diskriminipasko thay sociyalune rafinya vash o kvaliteti e jivdipesko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano sistematikuno shaibe prekal evolviripe vash legistrativuno propozal vash beraberipe, leipektor saleipe thay mareba vash o racizmo thay diskriminipe 		
	5.3	<ul style="list-style-type: none"> Bayrovipe e dendekobaripesko thay bangipe pederal odolenge kola kerna racizmo thay diskriminipe thay korkorojanipe e reprezentyenge vash o komunitetya Roma thay Ashkalie vash o semnipe thay shaibe e raportsko vash o surya e diskriminipaske, racizmo 		

			qalavipe, qhibyako zor nashukaripe thay bulizmo	
		5.4	<ul style="list-style-type: none"> • Bayrovipe e saleipekotor e komunitetyengo Roma thay Ashkalie rekakorkorojanipe thay jevavipe vash o publiko vash racizmo thay antidiskriminipe pederal o komunitetya Roma thay Ashkalie sar ini o promovipe e historiako thay kulture e romane thay ashkalyune komuniteteske 	
		5.5.	<ul style="list-style-type: none"> • Phikoipe thay avancipe e sa teknikake grupako vash garavipe kotar o Diskriminipe e Komunitetyenge roma, ashkalie thay egiptqanya vash o diskriminipe pederal olende, sar ini vash o realizipe e aktiviteteyengo vash korkorojnipe e buplikake vash angloaqhavipe e diskriminipasko pederal o reprezentya e komunitetyenge roma, ashkalie thay egiptqanya. 	•

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Zyra e Kryeministrit / Kancelarija Premijera / Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë / Kancelarija za Dobro Upravljanje / Office of Good Governance

AKCIAKO PLANI 2022-2024

**VASH PHIRAVIPE E STRATEGIAKO VASH AVANSIPE E HAKAYENGO E ROMANE
THAY ASHKALYUNE KOMUNITETENGO ANI KOSOVAKI REPUBLIKA 2022-2026**

Yuli 2022

Nr.	Strategiake obyektive, mothavipe thay phiravipe	Kobaripe baza	Harnovaktyuno obyektivni 2024	Res e agorutne bershesko 2024	Rezultato		
I.	Strategiako obyektivni: Efektivuno bayrovipe pasharipe e shaipyengo, beraberyuno akcepti thay shukarphiripe ano kvalityuno edukipe e salepektor e komunitetyenge Roma thay Ashkalie						
I.1	Mothavno: Tiknaripe kotar o hedeko anoleipektor ano angloskoluipe mash o qhavore Roma thay Ashkalie ani Kosova thay sa populaciaki ano saleipe (SDG 4.2.2)	32 thavdya pe shel diferenca (36% ji 68 %,MICS)	24 thavdya peshel diferencia	16 thavdya peshel diverenca	Bayrovipe e reprezentyengo e qhavorengo Roma thay Ashkalie ano edukipe angloskoluipe, kote siknaryola ini e diferenca e leipektor akale komunitetyenge ano leipektor e sa populaciako		
I.2	Mothavno: Telaripe e hendekosko ano leipektor ano sekondaruno edukipe odova tiknardo MS o qhavore Roma thay Ashkalie e Kosovake thay sa e populaciake (SDG 4.2.2)	37 thavdya peshel diferenca (59% ji 96%, MICS)	30 thavdya pe shel diferenca	23 peshel diferenca	Bayrovipe e leipektor e qhavorengo Roma thay Ashkalie ano edukipe telarno sekondaryuno, kote si te tiknaren ini e diferenca e leipektor akale komunitetyenge leipektor sa populaciako.		
I.3	Mothavno: Telaripe e hendekosko ano agoripe e mashkaruna shkolako mashkar o siklarne Roma thay Ashkalie e Kosovake thay sa e populaciake (SDG 4.1.2)	63 thavdya peshel diferenca (24 % ji 87 %, MICS)	52 thavdya peshel diferenca	42 peshel diferenca	Bayrovipe e gendosko e siklarnengo Roma thay Ashkalie kola si diplomirime ano mashkarune skole. Tiknaripe e hendekosko vash agoripe e mashkaruna skolako mash o siklarne Roma thay Ashkalie e kosovake thay sa populaciake.		
I.4	O gendo e persoynengo e bershena 15- 24 kola na si koter e formalune skoluipasko thay na siton koter e dayeke traynipesko (NEET) (SDG 8.6.1)	31 peshel diferenca (47 % vs 78 %, UNDP 2018)	23 peshel diferenca	15 peshel diferenca	Bayrovipe e persoynengo e bershendar 15 – 24 kola si koter e formalune dukipasko thay kola siton koter dayeke traynipesko		
I.1	Specifikuno obyektivni 1.1: Korkorojanipe thaymahatnipe e edukipasko promovipe thay leipektor e qhavorengo kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie ao sa nivelya e edukipaske thay sa realavntyune akterya						
Nr.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno no obyektivni 2024	Synimi i vifiti te fundit 2024	Rezultato		
I.1.1	Mothavdo: Bayrovipe e gendosko ko siklarne Roma thay Ashkalie ano anglouniverzitaryuno edukipe	Manglape statistike	10%	10%	Bayrovipe e gendosko vash o siklarne Roma thay Ashkalie ani Kosova		
I.1.2	Mothavdo: Bayrovipe gendo e siklarnengo Roma thay Ashkalie ano cehra hay ingloskoluipaske institucie	(manglape statistike)	80	80	Bayrovipe ano akcepti thay gendo e qhavorengo kola phiravena o siklape e angloskoluipaske thay anglo skoluipe, kote si te prioritezinen registripe thay subvencionipe e pokipasko vash o qhavore e komunitetyenge Roma thay Ashkalie		
Gn.	Phiravipe	Agoripas	Bujeti	Hanig e	Phiravne	Produktu (Output)	Referenca

		ko vakti	2022	2023	2024	financipaski	thay phikodende institucie	Monitoripe e Administrativuno phiravipe MESTI	vash dokument ya
1.1.1	Monitoripe e implementipasko vash administrativuno phiravipe vash lokipe e aktivitiyengo vash registripe e qhavorengo Roma thay Ashkalie ano angloskoluiipaske institucie odola publikune	2022	0	0	0	MESTI	MESTI, EKD	Monitoripe e Administrativuno phiravipe MESTI	Administrativuno phiravipe MESTI
1.1.2	Subvencionipe e pokipyengo vash angloskolako centro vash vazdipe e qhavorengo roma thay ashjalie ano neve angloskolake centra kay ka kergyon kotar komune e may uqe koncepteya vash o komunitetya ano lafi	2023-2024	0	1500	2500	MESTI, EKD,	Komuna, EKD	80 qhavore e komunitetye Roma thay Ashkalie registripe thay subvencionime ano angloskoluiipaske institucie	Raporti SMIA thay raportya relevantyun e vash raportipe e investipyen go
1.1.3	Vazdipe e kapacitetengo vay institucionalluno phikoipe vash Ekipe vash Angloaqhavipe e Nanakhipe thay Naregistripe ani Shkole (PEANS) ano realizipe e Phiravipaske planesko vash angloaqhavipe thay mekipe thay naregistripe ano sah komune	2022-2024	5000	5000	5000	MESTI	MESTI, Komuna, EKD, Shkola	Realizipe e planyengo vash phiravipe vash PRTAN ano 15 komune /30shkole	Phiravipask e planya
1.1.4	Buvlipe e organizipasko vash pherune orya ani romani qhib ano 4 komune	2022-2024	3000	12000	12000	EDK MESTI pederaldikl ardo, Komuna	Komuna	4 koordinatorya angashime vash e romani qhib ano 4 komune	
1.1.5	Ulavipe vash 500 burse ani bershuni baza vash o siklarne e komunitetyenge Roma thay Ashkalie	2022-2024	150,000	150,000	150,000	MESTI, Donatorya	MESTI, EKD, NGO	1500 burse vash o siklaren Roma thay Ashkalie vash 3	Relavantyun e dokumenty

	kola phiravena e mashkarumi uqi skola kova site ovel 300 euro ano bersh e siklipasko (leipe pe dikhipi ini e egipqanyune komunitete)												bersh	a vash registripe thay dikhipi vash 333 siklarne bujeti
1.1.6	Finalizipe e administrativune mothavnesko vash programi e bursengo vash siklovne e shkolenge	2022-23	0	0	0	0	MESTI	MESTI	MESTI	0	0	0	Administrativuno mothavno miratimo	
1.1.7	Mentoripe e 50 studentyenge kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie	2022-2024	0	0	0	0	MESTI, Donatorya	MESTI, pederaldikhipi e, NGO	MESTI	0	0	0	50 studentya	Sektorialun i Strategia e Edukipaski Strategiako plani e edukipasko
1.1.9	Rodlaripe e mangipyengo vash edukipe kotar o bare vash o komunitetya Roma thay Ashkalie	2022-23	10000	0	0	0	Donatorya	MESTI, Komune thay NGO	MESTI, Komune thay NGO	0	0	0	Detaimo raporti e rodlaripasko phando e mangipyenca vash edukipe vash o bare kotar e rig akale komunitetyenge publikimo	Sektorialun i Strategia e Edukipaski strategiako plani e edukipasko
1.1.10	Promovipe vash edukipasko shaipe thay profesionaluno skolupe (promovipasko material), organizipe e kampanyengo e korkorjanipesko sar kotar vash oryentipe vash e kariera vash o siklarne e 9 –to kiasyenge	2022-2024	2500	2500	2500	2500	MESTI-Donatorya	MESTI, Komune thay NGO	MESTI, Komune thay NGO	2500	2500	2500	Promovipaske materialya ulavde no 38 komune, organizipe e kampanyengo vash korkorjanipe ano shkole	Sektoriyalu ni Strategia e Edikipaski .Strategiak o plani e edukipasko
1.1.1	Organizipe e siklanenge vash drabaripe- hramipe vash o bare (50 jene) kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie	2022-2024	900	1800	1800	1800	MESTI-Donatorya	MESTI, Komune thay NGO	MESTI, Komune thay NGO	900	1800	1800	Organizime thay raportime programya)e 40 -50 jeneca)	Sektoriyalu ni Strategia e Edukipaski .strategiak o plani e edukipasko Registri e programesk o

1.1.12	Bayrope e reprezenyengo vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie, ano programya vash profesionaluno janipe (konsultipe e profesionalune edukipasko)	2022-2024	3500	3500	0	Donatorya	MESTI, APRK, Komune thaj NGO	50 reprezentya e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie le lempe ano profesionalune programya vash profesionaluno janipe	Sektoriyalu no strategiae Edukipaski Strategiako plani e edukipasko Registri e porgrameskoo
1.1.13	Siguripe e skolake materialengo vash o siklarne e komunitetyenge roma, ashkalie thaj egiqanyavash socialune surya ano obligativuno edukipe	2022	6000	6000	6000	MESTI, Donatorya, EKD	MESTI, Donatorya, EKD	3000 siklarne triumfina didaktikake materiali	
Savahuno bujeti vash Specifikuni Obyektiva 1.1:									
<i>Kolendar si kapitalune:</i>									
<i>Kolendar si phiravde:</i>									
Totali:									
543000									

I.2	Specifikuno obyektivi 1.2: Laqharipe e performancako odoya akademikuni vash o siklarne thaj o studentya e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie prekal o specializime pherune thaj afirmipaske mase e edukipaske.								
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno Res e obyektivi 2024 agorutne bershesk 2026	Rezultati					
I.2.1	Mothavdo: Telaripe e hendekosko ano themelyune janipya (drabaripe thaj kobaripe) mashkar o qhavore e bershenca 15-24 kola si kotar o komunitetya Roma thaj Ashkalie ani Kosova thaj sa populaciake (SDG 4.6)	24 thavdya pe shel diferenca (18 % ji 42 %, MICS)	18 thavdya peshel diferenca	12 thavdya peshel diferenca	Laqharipe e performancako odoya akademikuni thaj themelyuno janipe (drabaripe thaj kobaripe)mashkar o qhavore 7-14 bersha kola vena kotar o komunitetya Roma thaj Ashkalie.				

Gn.	Ovipe	Agornotno vakti	Bujeti			Resursi e finansipesko	Institucia kola dela phikoipe thay phiravipe	Produkto (Output)	Referenca e dokumentyenge
			2022	2023	2024				
1.2.2	Mothavdo: telaripe e hendekosko ano poli ano themelyuno janipe (hramipe-drabaripe thay kobaripe) mashkar o juvla thay mursha e kobaripeya 7-14 bersh kola siton kotar o komunitetya Roma thay Ashkalie ani Kosova (SDG 4.6)	2022-2024	0	0	0	MESTI,	MESTI, 20 siklipaske centrya registri	Sektoriyalumi strategia e Edukipaski .Strategiako plani e edukipasko	
1.2.1	Phikoipe e 20 registri centryengo vash siklipe	2022-2024	200,000	200,000	200,000	MESTI, Donatorya, (Konsili e Evropako)	Raaportya e X centrenge e siklipesko ani baza e komunitetesko gatisardo	Sektoriyalumi strategia e Edukipeski. Stratejikuno plani e edukipesko	
1.2.2	Phikoipe e 30 centre vash siklipe kola si registri ani baza e administrativune priravipeesko.	2022-2024	200,000	200,000	200,000	MESTI, Donatorya	Raaportya e X centrenge e siklipesko ani baza e komunitetesko gatisardo	Sektoriyalumi strategia e Edukipeski. Stratejikuno plani e edukipesko	
1.2.3	Ridikharipe e plan programesko e tekstyengo kola si egzistime e romana qhibyako thay hartipe e tekstyengo neve e romana qhibyako	2023-2024	0	900	6300	MESTI, Donatorya	MESTI, NGO	Ridiklarde testya thay neve testya	Krisi vash vastipe e qhibyako, (KVQ), krisi vash garavipe thay promovipe e komunitetyengo thay olenge reprezentya ani Kosovaki Repoblika

1.2.4	Organizipe e kampanyengo vash korkorojanipe e dadalaryenge Roma thaj Ashkalie phando e semmipeya thaj shaipe e edukipasko ano terne bersha e qhavoreng	2022-2024	1000	1000	1000	1000	MEST,	MEST, KDE thaj BRO	3 kampanye ano bersh 15 komune, pashe 600 kharde dadalarya	Sektoriyaluni Strategia e Edukipaski Strategiaako plani e edukipasko
1.2.5	(15 komune 1 ver ano bersh) Siguripe e pozityengo mashkarledeutne ano edukipe ano minimumi 7 komune e koncepteya kova si may uqo vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie vash te laren narigistrife thaj mekiye, vash te vazden korkorojanipe thaj mahatnipe e edukipasko thaj mamuydiskriminipet	2023-26	33600	33600	0	33600	MESTI Komuna Donatorya	MEST, KDE thaj BRO	Min. 7 personya dena phikoipe e qhavoreng ano edukipe	
Savahatuno bujeti vash Specificikuni Obyektiva 1.2:										
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>										
<i>Kolenda si phiravde:</i>										
TOTALI										
			201.000	235.500	240.900					

I.3 Specificikune obyektive 1.3: marena thaj angloaqhavipe e racizmosko, bulizmo thaj diskriminipe ano skole thaj promovipe e kulturako thaj historia e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie

Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovahtuno obyektivni 2024	Res agorutne bershesko2024	Rezultati
I.3.1	Mothavdo: Kobaripe e jenenge e bershenda 15+ kola shundile diskriminime vash o sebepi e romane avipesko vash ashkalie pe 12 agorutne qhonya, kote sine ano kontakti e autoritetyenca ano shkole (sar dat , dikhlaro vash siklarni)	Mangle tatistike	-20% Kotar o kobaripe baza è	-20% kotar kobaripe	Bayrovipe e salepekotor e komunitetyenge sar rezultati e diklarnengo vash o gendo e siklarnengo, vash dadalaryenge, diklarnengo vash o sebepi e romane avipesko vash ashkalie ano kontakti e shkole autotritetena / sar olenge qhavore
I.3.2	Mothavdo: Gendo e siklipeske ano plan programi kova si obligimo e kulturake thaj histoiake dimenzie e komunitetyenge e haricyune komunitetyenge, leipe ini komunitetyen Roma thaj Ashkalie	0	2	4	Siklipeske e regularune planeya thaj programi (obligimo) e kulturake thaj historiyake dimenzitetya vash o haricyune komunitetya, leipe pe dikhipe ini e komunitetyen Roma thaj Ashkalie
Gn.	Ovipe	Bujeti	Resursi e	Phiravde	Referenca ano

		vakti	2022	2023	2024	FInancipesko	institucie phikodeutne		dokumentya
1.3.1	Ridiklaripe /pheripe e shkolake tekstyengo vash malipe thay mashkar prekal akcepti vash saleipe e dimenziyengo vash kultura thay historia vash haricyune komunitetya, e resipeya vash aqhavipe e qhibyako avripaske thay diskriminipe thay yaveripe e saleipekotor e qhibyako.	2023-2024	0	0	0	MESTI, Donatorya	Donatorya, MESTI, EKD-thay NGO	Ridiklarde tekstya thay pherune e dimenziya kultura thay historia vash haricyune komunitetya	Sektoryaluni Strategia e Edukipaski. Strategiyako plani e edukipaski
1.3.2	Gatisaripe e tekstyune materalyengo kola shay te ulavyon ano modulya vash historia thay kultura vash komunitetya Roma thay Ashkalie ano alosaripaski krang (ji ano ridiklaripe e relavyantyuone skolake tekstyengo).	2022-2024	5000	10000	10000	MESTI, Donatorya	MESTI, EKD-thay NGO	Ridiklarde tekstya thay pheripe e dimenziyune e kulturake thay historia e haricyune komunitetyenge	Sektoryengi Strategia e Edukipaski.strategiako plani e edukipasko.
Savahatuno bujети vash Specificfikuni Obyektivа 1.3.:			5000	10000	10000				
<i>Kokendar kola si kapitalune:</i>									
<i>Kolendar si phiravne:</i>									
TOTALI			25.000						

Nr.	Specificikune thay strakegikune obyektive, mothavde thay ovipya	Kobaripe baza	Anglovaktyune Obyektiva 2024	Res vash agorutno bersh 2024	Rezultati
II.	Strategiaki obyektiva 2: Bayrovipe e akceptesko beraberyune ano butikeripe thay adikerdo, thay telaripe e qorolipasko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie				
II.1	Strategiaki obyektiva 2: bayrovipe e akceptesko beraberyune ano butikeripe thay adikerdo, thay telaripe e qorolipasko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie (SDG 8.5.2)	17 thavdya peshelipe diferenca (49 % vs 32 %, UNDP 2018)	13 thavdya pe shel diferenca	8 thavdya peshelipe diferenca	Bayrovipe e gendesko vash butikeripe e komunitetyenge Roma thay Ashkalie thay bayrovipe e polesko ano jivdipaske kondicie e romengo thay Ashkaliengo e sa populaciako.

II.1	Specificikune obyektive 2.1 laqhargyola o akcepti ano beraberyuno leipekotor ano kinbikinipe prekal o sistemi e reprezentyengo vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano komunake ofisa vash butikeripe thay programya e profesionalune janipesko;				
Gn.	Mothavno	Kobaripe baza	Anglovaktyuno obyektivi 2024	Res agorutne bershesko2024	Rezultato
II.1.1	Mothavno (Sekondaruno): Egzistinla mekaniizmi vash kvalitetuno butyaripe e komunitetengo Roma thay Ashkalie thay vijainena kotar o mangle financialune resursya				Telaripe e nabutikeripesko thay qorolipesko e komunitetyenge Roma thay Ashkalie sar rezultati e akseseko lokhyardo thay bayripe olenge butyaripesko.
II.1.2	Mothavno (Sekondaruno): Skema e grantyengo kay phikoineo o buznesy start-uo vay iniciative kay rezervinena yekh kotar e fodnyengo vash komunitetay Roma thay Ashkalie	Skeme e grantyenge na rezervinena molipya vash targetyune komunitetya	Skkeme rezervinena molipya vash targetyune komunitetya (30%)	30% pe shel e vijayutnen go kotar o skeme vash biznesya phriavipesk e iniciative na siton komunitetya roma thay shkhalie, kolendar 50% juvla	Telaripe e bibutyaripesko thay qorolipesko e familiengo e romane thay ashkalyune komunitetengo sar rezultati e korkore butyako ano neve biznesya start-up vay buhlaripe e egzistime biznesengo e bayripeya e butikernengo kotar o komunitetya.
II.1.3	Mothavno (Sekondaruno): Phiravgyona thay siguringyona resursya kay phikoineo e angluni eksperienca e butyaki, qhivipe ani buti thay praktika e evoliripesko e karierako vash evolviripe vash o terne thay jene e komunitetengo	Na si ayekha programya	Siguringyona resursya	Phriavgyona programya	Bayrola akcesi vash butyako trego thay butyaripe prekal e firma e siklipeski thay profesionaluno gatsiarope e jenengo e komunitetengo Roma thay Ashkalie kay lena kotar ano akala programya.

	Roma thay Ashkhalie									
II.1.4	Mothavno (Sekondaruno): Phiravyona programya kay phikoinena e butyake deutne sahasarde thay inkurianena shaipe vash yekhune shaipeya e butyake;	Na si ayekha programya								Tiknaripe e bibutyaripesko thay qorolipesko e familiengo e komunitetengo Roma thay Ashkhalie sar ini khetano akcesi ano trego e butyako sar rezultati e bayripesko e butyake thanengo ano privatuno sektori vash komunitetya Roma thay Ashkhalie

Gn.	Ovipe	Agorutno vakti	Bujeti			Resursi e financiengo	Phiravni instucia thay phikodeipe	Produkto(Output)	Referenca e dokumentyengi
			2022	2023	2024				
2.1.1	Vazdipe e registripasko thay leipekotor ano profesionaluno traynipe ano mangipe e bukyake kinbikinipasko	2022 ji 2024	25,000	25,000	25,000	BRK thay Donatorya	FMBT, APRK, MKI, BRO	125 e traynyengo gendo vash o komunitetya Roma thay Ashkhalie	Krisi vash APRK Sektoryuni strategiya vash buti thay shukarape, regulativa vash aktivune mase e kinbikinipaske vash e buti Regulativa gn; 01/2018 vash iranipe e persoynengo meklethanune

2.1.2	Analiza vash impakto e subvencyengo ano butikeripe e lugevaktesko vash komunitetya Roma thay Ashkalie ano privatyno sektri	2022-2024	10000	0	0	Donatoret	FMBT, APRK	Gatisarni analiza thay publikimi phando ano impakto vash bayrovipe e gendosko vash o triumvime ani aktivuni masa vash butikeripe e subvencyengo e pokipenca	Krisi e APRK, Sektoryaluni strategiya vash buti thay shukaripe Krisi e APRK, Sektoryaluni strategiya vash buti thay shukaripe
2.1.3	Angazhipe e reprezentyengo e komunitetyenge Roma thay Ashkalie ani praktika bukyaki thay ano institucie ano centraluno niveli thay lokaluno . 8 (2 rom, 6 ashkali) kandidatya x150)	2022 ji 2024	8100 7200	20,400	25,500	BRK thay Donatorya	FMBT, APRK, NGO	Gendo e reprezentyengo ani praktikuni buti	Krisi e APRK, Sektoryaluno strategiya vash buti thay shukaripe
2.1.5	Angazhipe e reprezentyengo vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano traynipe e bukyako (kosto vash kandidatya 3x170)	2022 ji 2024	12,750	15,300	17,850	BRK thay Donatorya	FMBT, APRK, BRO	Gendo e reprezentyengo e vijayutnengo ani masa aktivuni ano trenigno vash e buti	Krisi e APRK, Sektoryaluno strategiya vash buti thay shukaripe
2.1.6	Ulavipe e kobariyengo vash komunitetya Roma thay Ashkalie kotar o fondi vash o grantiya vash korkorobutikeripe /startup, ano fokusi zoralipe e juvlengo ano biznisi thay butikeripe (kosto vash kandidatya 3000euro)	2022 ji 2024	30,000	36,000	45,000	BRK thay Donatorya	MFBT, APRK, MKI	Gendo e vijayutnengo ano startup 30% e grantiyenge vijayutnengo te oven kotar o romano thay ashkalyuno komuniteti, kvota e juvlengi te ovel minimum 50%	Ligji i APRK, Krisi e APRK- esko sektoryaluni strategiya vash buti thay shukaripe, regulativa gn. 01/2018 vash o irande persoyna thay adikerdo alosaripe
2.1.7	Angazhipe e komunitetyenge Roma thay Ashkalie prekal o subvencie ano pokipe (kosto vash o kandidatya 1020 vash 6 qhonya ,15 kandidatya)	2022-2024	15,300	18,360	20,400	BRK thay Donatorya (UNDP)	FMBT, APRK, MKI	Gendo e triumfime persoynengo vash subvencie e pokipyengo	Krisi vash APRK Sektoryaluni strategiya vash e buti thay

																			shukaripe, Regulative gn.01/2018 vash irande persoyna meklethanutne thay adikerdo alosaripe
2.1.8	Bayrovipe e butikeripasko vash komunitetya Roma thay Ashkalie prekal o mashkaledeipe ano butikeripe	2022 ji 2024	0	0	0	0	0	0	BRK	FMBT APRK	Gendo e mashkarledeipesko vash butikeripe	Krisi APRK, sektoriyaluni strategiya vash butikeripe thay shukaripe ,krisi vash evidencea...							
2.1.9	Kampanya vash e janipaski vash pasharipe e servisnyengo vash butikeripe prekal ISMB Informativuno Sistemi e menaxhipasko vash butikeripe prekal o kompyuterya, vastyune, TV programya thay beraberbutikeripe e CSP kola shay te dogringyon o triumfime e sociyalune skemako te registreringyon sar rodlarne ebukyako aktiv.	2022 ji 2024	10000	5000	3000	500	500	BRK thay Donatorya, NGO	FMBT APRK	Raportya vash kampanja e kororojanipasko /gendo e vastyunengo ulavde, gendo e arakhipyengo ,spoty e televiziyengo	Krisi e APRK- esko, sektoriyaluni strategiya vash shukarmo butikeripe Regulative gn.01/2018 vash o irande persoyna kola si meklethanutne vash adikerdo alosaripe								
2.1.10	Organizipe e arakhipyengo vash informipe e reprezentyenca vash komunitetya	2022- 2024	1000	500	500	500	500	BRK, MFBT	FMBT, DPSFP	O gendo e arakhipyengo kola si realizime	Kris e APRK-esko Sektoriyaluni strategiya vash buti thay shukaripe								
2.1.11	Notadeipe e aktualuna situaciako thay potenciali e butyaripesko e vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano relevantune komune	2022- 2023	5,000	0	-0	€ 124.350	€ 120.560	BRK - MFBT	MFBT, APRK	Notadeipe vash o sah relevantune komune	Sektoriyaluni strategiya vash buti thay socialuno shukaripe								
Savahtuno bujeti vash Specificikuni Obyektiva 2.1:																			
<i>Olendar kola si kapitalune:</i>																			
<i>Kolendar si phiravde:</i>																			

TOTAL	382.160
--------------	----------------

II.2		Specifikuno obyektivi 2.2 Laqhargyola o kualiteti e jivdipasko vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie kola si butikeripa prekal salepektor e prgramyenge garavipe e skemako thaj socialalune servisyia										
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno Obyektivi 2024	Resipe bershesko 2026	Rezultati	Referenca e dokumentyengi	Bujeti				Phiravni instucia thaj phikodeipe	Produkto(Output)
							2022	2023	2024	Resursi e financiengo		
II.2.1	Mothavno: Gendo e familiengo e komunitetengo Roma thaj Ashkalie kay siton kotor e socialune servisyengo (klasifikime sar si pe krizi e socialune servisyengo)	Statistike si musayutne	-3% (kotar bazyuno molipe)	-3% (kotar molipe 2024)	Familie ano mangipe lena o meritime socialune servisyia							
Gn.	Ovipe											
2.2.1	Vazdipe e kapacitetyengo vash butikerutne e Socialalake pederal o semnipe e marebasko vash diskriminipe, beraberyuno traytipe thaj dogripasko akcepti ano dogripe e alosaripasko odova adikerdo vash o triumfime ano socialalako servisi ano 7 Kosovake regionya		€ 3000	€ 3000	€ 3000	BRK	KPSHSF-FMBT/DPSF, Donatorya	Vazdipe e kapacitetesko socialune servisyengo thaj familiyengo prekal o traynipe	Krisi vash Socialune Servisyia e familiyengo			
2.2.2	Financiyaruno phikoipe prekal o leipektor ano Socialaluni skema		€ 128000	€ 128000	€ 128000	BRK, MFB T	FMBT/DBSF,	Gendo e familiyengo kola rodona strehipe e Servisyia e familiyako andre thaj Socialake avri familiyatar thaj e familiyengo qhavorge e familiyengo e limityune sheyenca	Krisi vash o Socialake avri familiyatar thaj e familiyengo			
2.2.3	Informipe thaj korkorjanipe e komunitetesko prekal yaverune kampanye (TV, vastyune, komunikipe e sevalutne jenenca komuniteteya) vash shaibe e leipesko thaj ovipya e socialalake		€ 3000	€ 3000	€ 3000	BRK, MFBT	FMBT/DBSF	Gendo e prezentipasko ano medie, vashyune gatisarde, gn. Bershune kontaktya gn. Lekanipe thaj	PMS sektorialuni strategia MSPSH			

											pasharde servisya	
2.2.4	Pasharipe e servisyingo vash dikhipa e instituciunge vash komunitetya	2022-2024	€ 76800	€ 76800	€ 76800	€ 76800	€ 76800	BRK, MFB T	MFBT/DPSF,		Decisipe /streipe e persoyngo bizo famiyaruno dikhipa ano rezidenciayaluno sreipe ano institucie thay komuniteteske kherra	Krisi vash Sociyalune servisya e famiyenge
2.2.5	Phikoipe e NGO-yengo licencime kotar o dende ministrie ano pasharipe e sociyalune servisyingo vash o familie e komunitetengo Roma thay Ashkhalie	2022-2024	€ 100,000	€ 100,000	€ 100,000	€ 100,000	BRK	BRK	MFBT/DPSF		Zoralipe e ledeipasko e instituciencia kola pasharena sociyalune servisya famiyarune	Krisi vash Sociyalune servisya Famiyarune
2.2.6	Hramipe e 10 MeM-vyenge mashkar o NGO thay o strehipya vash Zoralipe thay rahabilitipe e qhavorengo thay o juvla kotar o komunitetya, viktime kotar famiyaruni violenca	2022-2024	€ 50,000	€ 50,000	€ 50,000	€ 50,000	BRK, donacionet	FMBT/DBSF, Komune, ONGO, KP, Kriselinya		Kontrate e lekanipaske vash ledeipe e NGO-ye, thay o strehipya thay rahabilitipe r suryengo monitoripe e raportyengo	Krisi vash Sociyalune Puqjpya Famiyarune ,krisi gn.03/182 garavipe kotar o zor ni familiya	
2.2.7	Pasharipe e sociyalune ashutipasko vash o komunitetyaRoma thay Ashkhalie kay an reste te butyargyon	2022-2024	€ 5,000,00	€ 5,000,00	€ 5,000,00	€ 5,000,00	BRK, MFB T	FMBT/DBSF, komune, CSP		Fimiliyengo gendo kola triunfinde vash o komunitetya ano SNS	Krisi Gn. 2003/15 vash Skema e Socialune Azhutipyen gi, yaverimi thay pherdi e Kriseya Gn.04/L-096 (Krisi vash SNS)	

2.2.8	Pasharipe energentyune ashutipyaya vash o reprezentyaya e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie	2022-2024	€ 10,000	€ 10,000	€ 10,000	BRK, MFBT	FMBT/DBSF, komune, CSP	Familiyengo gendo kola triumfinde energentyune ashutipyaya	Krisi vash SNS
2.2.9	Organizipe e regularune kedipyengo vash Truyale mezengo vash Azhutipe thay Menajipe e Surengo TNMR-ye e menaxhipeya vash o rezikune surya odola mashkarune thay may uqe.	2022-2024	€ 5,000	€ 5,000	€ 5,000	BRK	Komue, CSB	Gendo e regularune kedipyengo	Krisi vash SNS
Savahuno bujeti vash Specificfkuni Obyektiva II.2:			€ 5,375.800	€ 5,375.800	€ 5,375.800				
<i>Kolenda si kapitalune:</i>									
<i>Oledar kola si phiravde:</i>									
TOTALI				16.127.400					

Specifikuno Obyektivi 2.3: Saleipekotor e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie ano butikeripe ano publikune institucie lokalune thay centralune, sar si knote ulavde kotar o krisi									
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno obyektivni 2024	Res e agorutne bersheshko 2024	Rezultati	Produktu(Output)	Referenca ano		
II.3.1	Mothavno: Kobaripe e persoynego kola si ano butikeripe kotar o komunitetya Roma thay Ashkhalie ano publikune institucie (sar peshelipe e poulaciako) (SDG 8.5)	0.3%	0.5%	1 %	Tiknipe e nabutikeripesko thay saleipekotor e komunitetyengo Roma thay Ashkhalie prekal bayrovipe e gendosko vash o butikerne kotar o komunitetya Roma thay Ashkhalie ano publikune institucie				
II.3.2	Mothavno (Sekondaruno): Programya e mentoripeske thay evolviripe e karierako vash te phikoinen butyaripe e profesionistengo kotar o komunitetya Roma thay Ashkhalie ani publikuni administracoa siton ano implmentipe	Na si ayekha programya	Programya aprovisale	Programya siton ano implmentipe	Tiknipe e nabutikeripesko thay qorolipesko e komunitetyengo Roma thay Ashkhalie sar rezultati olonge phikoipesko thay sikiipesko vash te keren buti ani publikuni administracoa				
			Bujeti						

Gn.	Ovipe	Agoru tno vakti	2022	2023	2024	Resuri e financien go	Phiravne institucie thay phikoutne	Gendo e vijayutnengo ani aktivumi masa ani publikumi buti	dokumentya
2.3.1	Kririripe e Mekanizmyengo e instituciengo vash vazdipe thay ledeipe e butikeripasko vash o komunitetya Roma thay Ashkalie ano publikune institucie	2022 ji 2024	€ 15,000	€ 20,000	€ 20,000	BRK thay Donatorya	MFBT, APRK, OSHG	Gendo e vijayutnengo ani aktivumi masa ani publikumi buti	Krisi e APRK, Sektorialuni Strategia vash buti thay socialuno shukaripe
2.3.2	Dikhlaripe e detalyengo kotar o nevo registripe e populaciako vash te identifkinen o shaipya e bayrovipasko vash butikeripe e komunitetyenge ano komune kote si bareshipeya o kuote kola siton dende sar si pe neve informipya e populaciake ano komune	2022	0	0	0	BRK thay komune	MFBT, MALR, OSHG, BRO, DPSFP	Bayrovipe e gendesko ko butikrutne kotar akala komunitetya kote si bazirime ano kobaripe e populaciako. Gatisaripe e raportesko vash o gendo e populaciako ani komunitetyengi baza thay diklarido olenge gendo kola si butikeripeya ano odola komune	Kisi e APRK-esko, Sektoriyaluni strategia vash socialuno puqipe
2.3.3	Identifikipe e gendyengo thay pozite vash palnifikipe vash penzionipe ano 5 avutne bershha thay priotizipe e reprezentyengo e komunitetyenge kola pherna o kondicie vash o sebepi te reslol e kuota e garantime butikeripesko krisi.	2022-2024	0	0	0	BRK	MAB – AP (detalya dende ano OSHM)	Punlikimi thay gatisardi analiza phando e gendo e persoynege thay o gendo e bukyake thanengo kola ajikeriyyona te putargyon.	
2.3.4	Inicipe thay promovipe e ulavde programyengo vash traynipe vash komunitetyenge hakaya	2022-2024	€ 2,000	€ 2,000	€ 2,000	BRK	IKAP, Akademiya e Dogripaski thay Akademiya e siguripaski	Gendo e realizime trayniyyengo	
Savahuno bujeti vash Specificfkuni Obyektiva 11.3:			€ 17.000	€ 22.000	€ 22.000				
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>									

<i>Kolendar si phiravna:</i>																			
TOTALI																			61000

Gn.	Strategikune obyektive thaj specifikkune thaj o ovipya	Gn.	Strategikune obyektive thaj specifikkune thaj o ovipya	Gn.	Strategikune obyektive thaj specifikkune thaj o ovipya
III.	Strategiako obyektivi 3 Laqharipe e sastipasko vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thaj Ashkhalie thaj bayrovipe e beraberyune akceptesko ano servisyasa sastipaske kvalitetesko				
III.1	Mothavno: Tiknipe e hendekosko vash lugipeejivdipasko mashkar o Roma thaj Ashkhalie ani Kosova thaj populacia ano saleipekotor (SDG 3)	10.5 drsha diferenca (60 ji 70.5, KOSANA 2015)	8.5 bersha	5.5 bersha	Laqharipe e sastipaske servisyengo kote si te pasharen integrimo akcepti thaj jevavipe vash o shaipya e angloaqhavyapaske vash o nasvalipya vash angloaqhavyape e komunitetyenge Roma thaj Ashkhalie, e suroa vash tiknaripe e hendekosko vash lugojivdipe mashkar o Roma thaj Ashkhalie e kosovaka polulacako ano saleipekotor.

III.1	Specifikkuno obyektivi 3.1 laqharipe e akceptesko vno sastipaske servisyasa kvaliteti vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thaj Ashkhalie					
Nr.	Mothavno	Kobaripe baza	Anglovahtu no obyektivi 2024	Resipe e palune bersheshko 2024	Rezultati	
III.1.1	Mothavno: Tiknipe e hendekosko ano vastipe e angloaqhavyapeske dikhipesko masjhka Roma thaj Ashkhalie ani Kosova thaj sasutni populacia (SDG 3.3)	10 peshe diferenca (54 % vs 64 %, UNDP 2018)	7 peshel diferenca	5 peshel diferenca	Bayripe e godinipeske vazdipesko vash tiknaripe e hendekosko vash vastipe e angloaqhavyapeske dikhipeskomashkar o roma thaj ashkhalie e Kosovake thaj sasutni populacia	
III.1.7	Mothavno (Sekondaruno): Egzistinla thaj funksionalinla skema eonitoripeski thaj sastipe e dako-qhavoresko (qhavore e bershengo 0-3 bersh) e ulavde fokuseya ano qalavde grupe;	Ayekha skeme na egzistinena	Ayekha skeme egzistinena	Ayekha skeme egzistinena thaj funksioninena	Laqharipe e sastipesko thaj evolviripe e dayengo thaj qhavorengo e komunitetengo Roma thaj Ashkhalie sar rezultati e monitoripesko sastipesko thaj godinipesko vazdipe	
Gn.	Ovipe	Bujeti		Resursi e financien go	Phiravne institucie thaj phikodende	Referenca ano dokumentya
		2022	2023	2024		

3.1.1	Rodlaripe vash sastipaski situacia thay loshalipe vash leipe e sastipaske servisyengo e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie	2023	0	0	€ 10,000	BRK, Donatorya	ASK	Rezultati e rodlaripasko	Ofisialune detalya vash komunitetya Roma thay Ashkhalie
3.1.2	Pasharipe e servisesko mamografiako mobilyune, (5 komune ,1 ver ano bersh 30 dive vash i komuna)	2022-2024	€ 24,415	€ 25,940	€ 26,964	BK SHSKUK,	SM, SHSKUK, UKCS	1000 egzamime juvla	Lista e juvlenge kola sine ko dikhipe.
3.1.3	Realizipe e vizityengo vash o day thay qhavorethay yaver qalavne (2000 vizite)	2022-2024	€ 423,415	€ 427,560	€ 431.212	BK SHSKUK, Donatorya	SM FCSE, NGO	2000 vizite	Perodikune raportya vash ealizime vizite
Savahatuno bujети vash Specificikuni Obyektivа III.1:			€ 447.830	€ 453.500	€ 468.176				
<i>Olendar kola si kapitalune :</i>									
<i>Kola siton phiravne:</i>									
TOTALI			1.369.506						

III.2	Specificikuno obyektivі 3.2 Laqharipe e sastipasko vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie prekal o jevavipe thay promovipe thay mahatnipe e vaksinako thay angloaqhavipe e kronikune nasvalipeyengo na transmetime								
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyun Obyektivі 2024	Resipe agorutne bershesko 2024	Rezultati				
III.2.1	Mothavdo: Tiknaripe e hendekosko ano sastipe korkoro – mothavipe mashkar o Roma thay Ashkhalie e Kosovake thay sa populaciake (SDG 3)	9 thavdya peshel diferenca (69 % ji 78 %, UNDP 2018)	7 % diference	4% diference	Bayrovipe e notadeipesko ko komunitetya Roma thay Ashkhalie vash o korkoro-mothavipe e sastipasko.				

III.2.2	Mothavno: Tiknaripe e hendekosko ano gendo e qhavorengo vaksinime ko sasutnipe mashkar o maseka 24 – 35 (leindoy kotar rivaksine) mashkar o Roma thaj Ashkalie e Kosovake thaj sasutni polulacia (SDG 3)	35 thavdya peshel diferenca (37.5% vs 72.5 %, MICS7)	26 thavdya peshel diferenca	17 thavdya peshel diferenca	Bayripe e qhavorenge gendosko kola si vaksinime ko komunitiya roma thaj ashkalie. Tiknyaripe e hendekosko ano gendo e qhavorengo vaksinime ko sasutnipe ano bershja 24 – 35 masek (leindoy kotar vaksine) mashka ro Roma thaj Ashkalie e Kosovake thaj sasutni populacia
III.2.3	Mothavno (Sekondaruno): Egzistinane ahtya siton funkcionalune o programya e godinipeske vazdipeso e sastipeske dikhlaripesko pasharde vash specifikuone sfide kolencar arakhloni o romane thaj ashkalyune tkomunitetya (leindoy kotar o jivdipesko stili thaj sasto habe)	Ayekha specializime programya na egzistinena	Ayekha programya kergyona	Ayekha programya siton funksionalune	Laqharipe e jivdipeske lugipesko e komuniteteno Roma thaj Ashkalie ano lugno vahti sar godinipeske vazdipesko rezultati vash angloaqhavipe e kronikune nasvalipyengo, vaksinipe thaj sasto habe
III.2.4	Mothavno: Peshelipe e romnengo/qhayengi kotar romane thaj ashkalyune komunitetya kay biande qhavore jivde anglo bershja 18 (SDG 3.2)	20.8 thavdya poeshelipe diferenca (3.3% KS vs. 24.1 komunitetya, MICS7)	15 thavdya peshelipe diferenca	10 thavdya peshelipe diferenca	Laqharipe e sastipesko thaj evolviripe e dayengo thaj qhavorengo e komunitetengo Roma thaj Ashkalie sar rezultati e tiknaripeskoe prandipyengo thaj terne biampiyengo
Gn.	Ovipe	Bujeti		Resursi e financien go	Phiravne institucie thaj phikodende
3.2.1	Vazdipe e familiyenge Roma thaj Ashkalie vash te phiraven regularuno vakti e vaksinipasko	2022	2023	2024	Referenca ano dokumentya
3.2.2	Leipe pe konsideripe yek reprezente e komuniteteske rom /vay ashkalia ano Koncili e paciyyentyengo ano relavyantyune komune	0	0	0	Relavyantyune raportya tasfiry Vastyune /drabaripaske lila. Leipepe konseeripe kotar e rig e komunitetyengo ano koncili e paciyyentyengo ano relavyantyune komune

3.2.3	Jevavipaske siklipya vash promovipe e sastipasko thay angloaqhavipe e kronikune nasvalipyengo thay odola phiravne, habastar, (15 komune ano bersh)	2022-2024	€ 3600	€ 3615	€ 3620	SM, QKUK, Donatorya	SM, IKSHPK, QKUK, FCSF, NGO	45 siklipya realizime 900 reprezentyenca	Sektoriyaluni strategie e Sastipaske 2017-2021. Rapotyа kotar i mez, hramipyengi lista tasfiri, postipe ano sociyalune medie
3.2.4	Jevavipaski mez vash o nashalipya e trene prandipyengo thay o terne biyanipayay, familyaruno planifikipe thay IST, menopauze, kanceri ani mitra/ mitraki men (10 komune ano bersh)	2022-2024	€ 5600	€ 5615	€ 5620	SM, IKSHPK, Donatorya	SM, IKSHPK, FCSF, NGO, KPSH	30 mezya leipe pe konseeripe 500 reprezentya	Sektorialuni Strategia e Sastipaski 2017-2021Krisi
3.2.5	Organizipe e arakhipyengo koordimpaske mashkar o SM, donatorya thay NGO kola lenape sastipaske aktivitetiyenca. (2 ver ano bersh)	2022-2024	€ 1,000	€ 1,000	€ 1,000	SM, IKSHPK, Donatorya	SM, IKSHPK, FCSF, NGO, donatorya	6 koordinime arakhipya realizime	Kharipya, hramipy akotar o kedipe, tasfiryа, publikime kotar o sociyalune medie
3.2.6	Ulavipe e informipaske materalesko vash familyaruno planifikipe thay rivastimo sastipe (6000 vastyune, 1000 posterya a ni iranipe thay 500 thay 100 kopiye ani romani qhib)	2022-2024	€ 2,500	€ 2,500	€ 2,500	SM, IKSHPK, Donatorya	SM, IKSHPK, FCSF, NGO, donatorya	Ulavde materalya ano 15 komune	Sektoriyaluni Strategia e Sastipaski 2017-2021
3.2.7	Kampanya vash jevavipe thay mahatnipe e imuniziasko odova regulruno (ulavipe e vashtruyunengo thay organizipe e mobilyune ekipyengo)	2022-2024	€ 5000	€ 5000	€ 5000	SM, IKSHPK, Donatorya	IKSHPK, Komune, FCSF Donatorya, NGO	10000 vastyune, 2000 posterya	Sektoriyaluni Strategia e Sastipaski 2017-2021
3.2.8	Iranipe e materalengo vash poromovipe vazdipe e jevavipesko ani romani qhib	2022-2024	€ 5000	€ 5000	€ 5000	SM, IKSHPK, Donatorya	IKSHPK, Komune, NGO	Promovipasko material vash vazdipe e jevavipasko truyal 200 qhamya	Sektoriyaluni Strategia e Sastipaski 2017-2021
Savahatuno bujeti vash Specificikuni Obyektiva III.2:			€ 27700	€ 27.730	2€ 7.740				
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>									
<i>Olendar kola si phirvne:</i>									

TOTALI	83.170
---------------	---------------

III.3		Specifikune obyektive 3.3 Laqharipe e kвалitetesko ko serviipe, prekal jevavipe e sastipaske stafesko odova publikuno vash beraberyuno traytipe thay kvalityuno e komunitetyenge Roma thay Ashkalie, vash te siguringyon kay o komune silen beraberyuno akcepti ano sastipasko dikhipe bizo diskriminipe						
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno obyektivi 2024	Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultato			
III.3.1	Mothavno (Sekondaruno): Treningya targetime ano angloaqhavipe e diskriminipesko adikergyola regualrune vash sastipesko stafi ano relevantune komune	Ayekah treningya na egzistinena vash sastipesko stafi	Relevantune modulya adikergyona ini treningya thay treningya adikergyona ano 8 komune	Traeningya adikergyon a vash sastipesko stafi ano 15 komune	Laqharipe e kвалitetesko vash sastipe, prekal tiknaripe e surenngo e diskriminipesko ano leipe e sastipeske servisyemgo vash komunitetya Roma thay Ashkalie			
III.3.2	Mothavno (Sekondaruno): Egzistinena kampanye vay initiative e godinipeske vazdipesko phanglo e sasipeya kay silen pe resipe o romane thay ashkalyune kmunitetya	Ayekha initiative na egzistinena	Ayekha initiative egzistinanan ano nesave komune	Ayekha initiative egzistinana ano 15 komune e resipeya	Laqharipe e kвалitetesko e sastipeske servoisyengo, prekal o godinipesko vazdipe e sastipeske stafesko numay ini komunitetengo vash hakaya e pacientengo vash phiravipe akale hakayengo.			
Gn.	Ovipe	Agoorutno vakti	Bujeti		Phiravne institucie thay phikodende	Produkto (Output)	Referenca ano dokumentya	
3.3.1	Pasharipe e traynipasko vash profesionaluno stafi e sastipasko vash na diskriminipe ano pasharipe e sastipaske servisyengo (20 komune) (trayneri, transporti, materiali ,habe)	2022-2024	2022	2023	2024	SM, Donatorya. IKSHPK, QKUK, FSCF, NGO	Realizimo ano 15 komune ,e 200 reprezentyenca	Sektoriyaluni Strategia e Sastipaski 2017-2021
3.3.2	Organizipe e iniciativake vash o kampanye e korokorojanipasko vash o hako e paciyentesko thay o mekanizmya jevavipaske vash o rovlaripya e komunitetyenge Roma thay Ashkalie dogrimo bukyarmenge ano sastipe thay reprezentyene e komunitetyenge	2022-2024	€ 4,000	€ 4,000	€ 4,000	SM, Donatorya	Realizepe e mesyengo e mangle reprezentyenca	Sektoriyaluni Strategia e Sastipaski 2017-2021

Savahatuno bujeti vash Specificikuni Obyektiva III.3		6000	6000	6000	6000	6000				
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>										
<i>Kolendar kola si phiravne:</i>										
TOTALI	18.000									

Nr.	Strategiake obyektive thay specifikkune, mothavde thay o ovipe	Kobaripe baza	Anglovaktyuno obyektivti 2024	Resipe vash o agor e bershesko 2024	Rezultato
IV.	Strategiako obyektivti 4: bayrovipe e beraberyune akceptesko ano adikerdo jivdipe odova esenciyaluno thay publikuni infrastruktura vash komunitetya Roma thay Ashkalie				
IV.1	Mothavdo: Toknaripe e hendekosko ano pederalpopulacia mashkar o Roma thay Ashkalie e kosovake thay sa e populacia. (SDG 11)	23 thavdya peshel diferencë (72 % vs 49%, UNDP 2018)	17 thaydya peshel diferenca	11 thavdya peshel diferenca	Vazdipe e standardesko vash jivdipe ko komunitetya Roma thay Ashkalie prekal o laqharipe vash jivdipaski situacia
IV.2	Mothavno (Sekondar): Specifikune mase si decisime vash te pasharen phikoipe vash o qalavde zone kotr o malipe vash o resipe e tiknipasko ano segegipe (SDG 11)	Na si ayekha amse	Ayekha mase qhivdile	Akala mase phiravgyona	Tiknargyola o segegipe ano urbanyuno planifikipe ano sa komune thay naberberipe pederal komunitetya Roma thay Ashkalie
IV.3	Mothavno (Sekondar): Specifikune mase e sigurime hanikenda financiaryune si decisime vash te laqharen publikuni infrastruktura kola si nafamorizime ano phanipe e dromenca, pani, kanalizacia, akcepti ano publikune servisyay thay o kale panya: (SDG 11)	Na si ayekha amse	Ayekha mase qhivdile	Akala mase phiravgyona	Bayrovipe e akceptesko ano sociyalune servisyay vash o komunitetya Roma thay Ashkalie

Specifikuni obyektivti 4.1 Adikerdo siguripe thay Ulavipe e konkreyune bajakyengo vash sistematikuno laqharipe jivdipaski situacia vash komunitetya Roma thay Ashkalie, prekal o studipe e fisibilitetesko vash adikerdo sociyaluno jivdipe vash komunitetya Roma thay Ashkalie						
Nr.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyun obyektivti 2024	Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultato	
IV.1.1	Mothavdo: Tiknipe e hendekosko ano adekuatuno jivdipe mashkar o Roma thay Ashkalie e Kosovake thay sa populaciayake – mashkaruno gendo e persoyningo vash soibaski soba (SDG 11)	Personya vash soibaska sobake: 2.1 Kosova, 3 komunitetya (43% diferenca, MICS, 2020)	Personya vash soibaska sobake: 2.1 Kosova, 3 komunitetya (20% diferenca)	Persona vash sobe : 2.1 Kosova 2.2 komunitetyat (5% diferenca)	Pasharipe e neve ovipyengo vash jivdipe kova sile impakti vash laqharipe e kondiciengo vash jivdipe sar alosaripe e adikerde jivdipasko vash komunitetya Roma thay Ashkalie	
IV.1.2	Mothavdo: Gendo e komunitetyengo ani platforma e vastupaski e dende informipya vash mangripe vash sociyaluno jivdipe data baza	38 (instaluara na vastyune)	20 funksionaune	38 funksionalune	Sevalutne informipya vash mangripe vash alosaripe e suryengo vash jivdipe thay aktualuno shaipse vash phikoipe kotar lokaluno niveli siton dispunime ano 38 komune.	
Gn.	Ovipe	Bujeti		Resursi e financiengo	Phiravni institucia thay phikodentni	Referenca ano dokumentya
		2022	2023			

4.1.1	Organizipe e informipyune sesiyengo vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie ano phanipe e aktualune programyenca vash socialuno jivdipe thaj aplikipasko shaibe	2022-2024	€ 8,300	€ 8,317	€ 8,333	Bixheti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, DPH	Gendo e realizime sesiyengo	Krisi vash finacipe e ulavde programyengo vash jivdipe.
4.1.2	Vazdipe e kapacitetyengo vash o komune vash vastipe e platformako ekeltorunni vash o informipya vash socialuno jivdipe	2022-2024	€ 13,300	€ 13,317	€ 13,333	Bixheti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, Donatoryat, komune thaj NGO--ya	Data baza funkstonaluni	Krisi vash finacipe e ulavde programyengo vash jivdipe
4.1.3	Kriri e listako e mangipyengo e prioritetyengo vash socialuno jivdipe ano lokaluno iveli thaj centraluno	2022-2024	€ 1,100	€ 1,106	€ 1,111	Bixheti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, DPH, MKI komune thaj NGO-	Kririmi lista thaj publikipe	Krisi vash finacipe e ulavde programyengo vash jivdipe
4.1.4	Pasharipe e yuridikune ashutipasko bizopokipe vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie pe lugipe e legalizaipasko prekal e Agencia Yuridikuno Ashutipe, NGO dizumengo Daviutno ty.	2022-2024	€ 5000	€ 5000	€ 5000	Bixheti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, Donatorya, komune	Ndihma juridike falas e ofruar, duke raportuar edhe numri e rasteve të trajtuara	Krisi gn.06/1-024 vash traytipe e vazdipyengo bizo dokumenti
Savahtuno bujete vash Specificikuni Obyektiva IV.1:			€ 27.700	€ 27740	€ 27777				
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>									
<i>Kolendar si phiravne:</i>									
TOTALI			83.217						

IV.2	Specificikuni Obyektiva 4.2 Korkorojanipe thaj jevaibe e reprezentyengo e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie alo alosaripe e problemyengo vash jivdipe					
Nr.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyune Obyektive 2024	Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultati e kampanyengo vash jevavipe trujal jivdipaske politike odola socialune thaj legalizipe vash legalizipe vash o vazdipe bizo dokumentya.	
IV.2.1	Mothavdo: Gendo e komunitetyenge familiye Roma thaj Ashkalie kola si informime vash shaipyune alosaripya vash o problemya e jivdipaske kote lenape pe konsederipe ini o legalizipe (SDG 11)	0	600	1200	Realizipe e kampanyengo vash jevavipe trujal jivdipaske politike odola socialune thaj legalizipe vash legalizipe vash o vazdipe bizo dokumentya.	

Gn.	Ovipe	Afatii fundit	Bujeti			Resursi e financengo	Phiravne institucie thaj phikodeutne	Produktu (Output)	Referenca ano dokumentya
			2022	2023	2024				
4.2.1	Organizipe e kampanyako vash promovipe vash o hako e jivdipesko e kosovake dizunengo bizo ulavipe	2022-2024	€ 5500	€ 5500	€ 5500	Bujeti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, Donatorya, komune	Gendo e kampanyengo organizime	Krisi 03/1-164 vash financirime programya vash ulavdo jivdipe
4.2.2	Kriripe e 5 grupyengo mobilyune vash asistipe e kompletipasko vash o dokumentya e pronsipasko vash 15 komune	2022-2024	€ 28,550	€ 28,674	€ 0	Bujeti e Kosovaka Republikako	Komune, NGO	Gendo e mobilyune grupyengo organizime thaj vastime ano 15 komune	Krisi gn.04/L-013 Vash katastari
4.2.3	Lokipe e proceduryengo vash legalizipe ano centraluno thaj lokaluno niveli	2022 – 2024	€ 10000	€ 10000	€ 10000	Bujeti e Kosovaka Republikako Donatorya	MMABI, Donatorya, komune , NGO	Procedure e legalizipesko e yaverune pronyengo	Ligi nr. 06/I-024 për trajtimin e ndërtimeve pa leje
4.2.4	Salepektor e komunitetyenge ano planifikipe vash alosaripe e suryengo vash jivdipe ano centraluno thaj lokaluno niveli	2022 – 2024	€ 18,500	€ 18,583	€ 18,665	Bujeti e Kosovaka Republikako	Komune, NGO	Salepektor e komunitetyenge ano planifikipe thaj alosaripe e suryengo vash jivdipe	Krisi vash financipe e ulavde programyengo vash jivdipe.
Savahatuno bujete vash Specifkuni Obyektiva IV.2:			€ 62550	€ 62757	€ 34165				
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>									
<i>Kolendar kola si phiravne:</i>									
TOTALI					159.472				

IV.3 Specifikune obyektive 4.3 vazdipe e kmoditetesko vash kualiteti e jivdipasko vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie prekal laqharipe e infrastrukturako odoya egzistimi sar ini e infrastrukturako phiravipeya vash shukarno akcepti ano esenciyalune servisy

Gn.	Mothavdo	Vlera bazë	Anglovaktiyuno Obyektivu 2024	Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultato	Pahiravne institucie thaj phikodeutne		Referenca ano dokumentya
						Produktu (Output)	Resursi e financiyengo	
IV.3.1	Mothavno: Laqharipe e kondiciengo prekal o renovipe thaj buvlipasko e vash jivdipe vazdipe e tualetyengo (SDG6, SDG 11)	17 thavd kobaripasko (79 % ji 96 %, UNDP 2018)	13 thavdya vash kobaripe	8 thavd kobaripaske	Vazdipe e standardesko vash jivdipe sarsi pe legistrativi ano zor.			
IV.3.2	Mothavdo: Siguripe e shukaradikeripesko ano obyektya e jivdipaske May hari servisy baza vash higiena referingyola o vastipe e obyektivengo laqharde kola na ulavgyona pere familiyendar (SDG 1.4.1)	12 peshel diferenca (21% % ji 9% %, MICS7)	9% diferenca	7% diferenca	Bayrovipe e jivdipaske kvalitetesko vash o komune prekal o siguripe minimalune standardyengo vash jivdipe			
IV.3.3	Mothavno (Sekondaruno): Kotorleipe may baro e komunitetengo Roma thaj Ashkalie (ano ulavipe segregipe) ano planya thaj programya evolviripesko ano keripeske faze (SDG 10, SDG 11)	Komunitetya Roma thaj Ashkalie na siton kotor e planifikipeske procesengo	Komunitetya Roma thaj Ashkalie astargyonaano e planifikipeske procesengo	Komunitetya Roma thaj Ashkalie astargyonaano e planifikipeske procesengo	Angloqahavipe e segregipesko prekal o aktivuno kotorleipe thaj ecisiako leipe e reprezentyengo kotar komunitetya Roma thaj Ashkalie			
Gn.	Ovipe	Agorutno vakti	Bujeti		Phiravne institucie thaj phikodeutne	Produktu (Output)	Referenca ano dokumentya	
			2022	2023				2024
4.3.1	Leipekotor ano specifikuno shaibe e komunitetyenge Roma thaj Ashkalie ano trin bershune planya vash sociyaluno jivdipe	2022-2024	€ 87,500	€ 87,913	€ 88,327	Komunitetya saleipekotor ano planifikipe e alosariyengo vash o surya e jivdipaske	Komune NGO komune, donatorya thaj pederaldikhipe MAPTI	Komunitetya saleipekotor ano planifikipe e alosariyengo vash o surya e jivdipaske
4.3.2	Phikoipe ano renovipe, rivazdipe thaj siguripe e vazdipaske materyalesko vash o khera ano mangipe parcele korkore vash o komunitetya Roma thaj Ashkalie, vay kotora e khereske sar toaletya thaj kupatilo	2022 - 2024	50,000	50,000	50,000	Gendo e jivdipaske rendosko vash jivdipe renovime	Komue, NGO, donatorya thaj MKI, pederaldikhipe MMABI	Krisi vash financipe e ulavde programyengo vash jivdipe. Krisi vash financipe e ulavde programyengo vash jivdipe

4.3.3	Laqharipe e infrastrukturako egzistime ano jivdipaskethana e komunitiyenge Roma thaj Ashkhalie kote ulavgyona ayeka mangipya	2022- 2024	€ 800,000	€ 375.000	€ 390,000	Buxheti e Kosovaka Republikako MALP Komune	MALP thaj komune thaj NGOpederal dikhiphe MMABI	Egzistimi infrastruktura laqhardi	Krisi gn.04/1-174vash buvlipasko planifikipe
4.3.4	Rodlaripe e situaciako vash jivdiep ano minimalune norme	2022-2024	€ 100,000	0	0	CEB	MMABI, CEB	Rodlaripasko raporti vash publiipe	Krisi vash financipe e ulavde programyengo vash jivdiipe.
Savahatuno bujети vash Specifikuni Obyektiva IV.3:									
	<i>Kolendar kola si kapitalune.</i>		1.037.500	512.913	528.327				
	<i>Kolendar kola si phiravde.</i>								
TOTAL			2078740						

Specifikune Obyektive 4.4 :Transformipe e jivdipaskethanengo naormalune vash komunitetya Roma thaj Ashkhalie prekal kvalityune alternative vash riorganizipe thaj renovipe e jivdipaskethanengo egzistime									
Gn.	Ovipe	Agorutno vakti	Anglovaktyuno		Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultati	Phiravne institucie thaj phikodeutne	Produkto (Output)	Referenca ano dokumentya
			Obyektivi 2024	2024					
IV.4.1	Gendo e familijengo saleipektor ano programya e jivdipaske (SDG 10, SDG 11)	O detalya manglape te siguringyon							
Nr.	Veprimi	Afati i fundit	Bujeti		Resursi e financiengo	Phiravne institucie thaj phikodeutne	Produkto (Output)	Referenca ano dokumentya	
			2022	2023					
4.4.1	4.4.1 Pilotipe e transformipasko vash jivdipaskothan ano bersh 1200m2 e 12 jivdipaske gendyengo thaj 300m2buvlape vash afarizmo	2022 - 2024	€ 150,000 Komuna donatori	€ 150,000 Komuna donatori	BRK, Komunae F.K., Donatorya	MMABI pederal diklardo, komune, donatorya, NGO	Jivdipaskethana e transformime ano andripe e proyektyengo pilotipe		

4.4.2	4.4.2 Promovipe e modelesko vash transformipe thay o dizune	2022 - 2024	0	€ 1,000	€ 1,000	€ 1,000	Komune thay NGO	Komune, NGO	Jivdipaskethana e transformime ano andripe e proyektvyengo pilotipe
Sasutno bujeti vash Specifikuni Obyektivita IV.4:									
<i>Kolendar kova si kapitalune:</i>									
<i>Kolendar si phiravne:</i>									
TOTALI									
			932000						

TOTALI									
			932000						

Gn.	Strategiake obyektive thay specifikkune, thay phiravipe	Kobaripe baza	Yekhvahjtuno Obyektiviti 2024	Resipe e agorutne bershesko 2024	Rezultati
V.	Strategiako obyektiviti 5: Angloaqhavipe thay mareba e diskriminipey, racizmo, nashukarniqhib, krimiya vash nashukarip, segregip, anglokrisipe, stereotipya thay bulizmo				
V.1	Mothavno: Kobaripe e persoynego kola shundile diskriminipesiguringyomn o vash o sebepi e romane avipesko vay ashkhalie (kotar o sainformipya umalabuvlarde ani anketa) ano 12 gorutne qhonya	Manglape te	-	-	Tiknaryona o perceptipe e diskriminipasko vash 12 agorutne qhonya e anketime persoynego
V.2	Mothavno: (Sekondaruno): Raportipe thay anketipe mamuy diskriminipaske, publikingyona thay gatisaryona sakoyaver	Specifikune raportya na si	Kedipe e informipyengo	Publikipe e raportvyengo	Raportya thay anketi mamuy diskriminipaskosi publikime thay akceptime

V.1	Gn.	Ovipe	Agorutno vakti	Bujeti			Finacipasko hanig	Phiravne institucie thay phikodeutne	Produkto (Output)	Referenca ano dokumentya
				2022	2023	2024				
5.1.1		Hartipe thay organizipe e traynipaske programyengo e legistrativeya ano zor ano phanipe e diskriminipeya.	€ 9446	€ 6000	€ 6000	BRK	Dogripaski Akademia phikoipeya OSHG thay NGO	8 treningya 90 kotorleutne		

5.1.2	Phiravipe e traynipyengo profesionalune vash o daviutne thax krisutne e rashtrake, administrativuno stafi krisipasko, administrativuno stafi e krisesko ,daviutne, noterya, primbarusya privatyune, mashkarutne, administratorya .falimentimya, sar ini relavyantnyune profesie.		€ 2000	€ 2000	€ 2000	€ 2000	BRK	Instituti i Kosovës për Administratë Publike perkrases OSHR /SHOdhe BROte	Mbajtja e trajnimeve dhe numri i pjesëmarrësve	
5.1.3	Evolviripe e kapacitetyengo pasharipe e traynipasko themelyune, avanciipe thax specializime vash vazdipe e kapacitetyengo profesionalune ani umal angloaqhavipasko thax mareba e diskriminipeya thax racizmo pederal o komunitetya Roma thax Ashkalie Vash kosovaki Policia , Korektimo Servisi, Sprovyuno Servisi ,Kosovaki Samatrada, Agencia vash Energentyuno Menaxhipe, Policiako Inspektoriati e Kosovako,sar ini o personyna privatyune ,fizikune thax yuridikune.	2022-2024	€ 2000	€ 2000	€ 2000	€ 4000	BRK	Kosovaki Akademia vash publikuno Siguripe OSHG thax NGO	Adikeripe e traynipesko thax o gendo e reprezentnyengo 1600	
5.1.4	Organizipe e kampanyengo jevavipeske vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thax Ashkalie vash zor ani familiya thax zor ani polyuni baza ABGJ: Ritransmetipe yek videosko spoti ano angloaqhavipe e trne prandipyengo sar ini realizipe e 150 vastunyengo e kobaripeya kotar o 300 euro.	2022-2024	0	€ 300	0	0	BRK	Agencia vash yekhuno poli		
5.1.5	Kiripe e mekanizmyengo vash identifikipe,angloaqhavipe, tiknipe thax garavipe e persoyngo, biyanipe kolenge na si registrimo,kova rodela sistematikuno adresipe institucionaluno .	2022-2024	0	0	0	0	BRK	Agencia vash civilyuno registripe /MAB		
Savahatuno bujeti vash Specificikuni Obyektiva V.1:										
<i>Kolendar si kapitalune:</i>										
<i>Kolendar kola si phiravne:</i>										

TOTALI

35746

Specifikuno obyektivi 5.2 Bayroviye e dendekobaripasko thax bangipe pederal o phiravne vash racizmo thax diskriminipe prekal jevaviye e komunitetyenge Roma thax Ashkhalie vash o mahatnipe thax shaibe e raportipasko e suryengo vash diskriminipe, racizmo, qalaviye, nashukarni qhib, thax zor vash nashukaripe thax bulizmo.														
V.2	Nr.	Mothavdo	Kobariye baza	Anglovaktyuno obyektivni 2024	Resipe e agorbersheskRezultato	Phiravne institucie thax phikodeutne	Produkto (Output)	Referenca ano dokumentya	Bujeti					
									2022	2023	2024			
Gn.		Oviye		Agorutno vakti										
5.2.1		Kririye e Nacionaluna platformako vash raportipe e suryengo vash diskriminipe pederal o komunitetya Roma thax Ashkhalie	Ayekah platforma na egzistinla	Platforma egzistinla	Ayekah platforma egzistinla thax laqhargyol a	Ofisi e Shereministrsk Nacionaluni o, Ofisi vash Shukarno Guverniye	Platforma Nacionaluni		€ 2,000	0	0			
5.2.2		Regularune kedipiye e teknikuna grupake vash garaviye kotar diskriminipe e komunitetyenge Roma thax Ashkhalie thax egipqanya	€ 200	€ 200	OSHG	Teknikuni Grupa	Trinbershuno arakhipe		€ 200	0	0			
5.2.3		Pheriye e data bazako e informipyenca kotar teknikuni grupa	0	0	OSHG				0	0	0			
5.2.4		Organiziye e sesiyengo thax kampanye e informipaske vash shaibe e raportipasko vash o surya e diskriminipaske, racizmo, qalaviye, nashukarni qhib, thax bulizmi vash o reprezentya e komunitetyenge Roma thax Ashkhalie thax NGO	€ 3000	€ 3000		OSHG, NGO	3000 dizune		€ 3000	0	0			
5.2.5		Organiziye e trayniyengo vash informiye thax korkorjaniye e teknikuna grupako vash garaviye e diskriminipasko truyal vastiye thax funkstionipe thax vastiye e platformako vash raportipe e diskriminipaske suryengo.	€ 600	0		Komune, Institucie, Donatore, NGO	Reprezentya e teknikuna grupako vash garaviye kotar diskriminipe roma ashkhalie thax egipqanya traynime		€ 600	0	0			

5.2.6	Phikoipe thay referipe e suryengo raportime ani platforma nacionalumi kotar teknikuni grupa – talomistriye mamuy diskriminipaske vash oRoma tha Ashkhalie.	2022-2024	€ 2700	€ 3000	€ 3000	OSHM	Ofis e Sheruneministres ko, Ofisi vash Shukarno Guvernipe NGO thay donatorya	Gendo e suryengo phikodende thay referime	Publikimo raporti
Savahatuno bujети vash Specificikuni Obyektivа V.3:			8500	6200	6200				
<i>Kolendar kola si kapitalune :</i>									
<i>Kolendar kola si phiravne :</i>									
TOTALI			20900						

V.3	Specificikune obyektive 5.3 Bayrovipe e saleipekotor e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie prekal korkorojanipe thay jevavipe vash o publiko thay publikune ofisiyalne vash racizmo thay mamuy diskriminipe pederal o komunitetya Roma thay Ashkhalie sar ini promovipe e historiako thay kultura e komunitetyenge Roma thay Ashkhalie ani publikuni sfera								
Gn.	Mothavdo	Kobaripe baza	Anglovaktyuno obyektivі 2024	Resipe e agor bershesko 2024	Rezultati				
V.3.1	Mothavno (Sekondaruno): Historia, kultura thay artya e komunitetengo Roma thay Ashkhalie siton koto e formalune kurikulengo ano shkole, universitetiya thay akademikune krusya (SDG 10)	Akanutne plan programya na silen akala specificike	Kreirinyona modulya vash te integringyon	Integringyo na relevantune modulya	O gendo e vazdime dizunengo e Kosovako e may bare janipeya vash historia thay kultura e komunitetengi kontribuimela kay te telargyol o diskriminipe				
V.3.2	Mothavno (Sekondaruno): Egzistinla sistemi e treningsko e butikerengo vash na diskriminipe thay penjaripe e krimnesko motivimo kotar anglokrisipe e specificikune modulenca vash diskriminipe pedrila o koimunitetya Roma thay Ashkhalie (SDG 10)	Na egzistinla specificikuno moduli	Specifi kuno moduli egzistinla	Specifi kuno moduli adikerg yola	Butikerne e siguripeske servisyengo siton korkorejande vash nadsikriminipe thay penjaripe e motivime krimnesko kotar anglokrisipe				
V.2.3	Mothavno (Sekondaruno): Vahti rezervimo e transmepesko thay alokimo vahti vash skene ano festivala te rezervinbyon vash te mothaven historia thay kultura e komunitetengi Roma thay Ashkhalie phikoime kotar publikune fondya (SDG 10)	Ayekha vahti na na alokingyola specificikune	Vahti e transmepesk o alokingyola		Kosovake dizune silen but akcesi ani kultura thay historia e komunitetengo Roma thay Ashkhalie				
Gn.	Ovipe	Bujeti			Produktu (Output)	Referenca ano			

	Agorutno vakti	2022	2023	2024	Finacipasko hanig	Phiravne institucie thay phikodeutne	500 sevalutne publiko; 100,000 dizune	dokumentya
5.3.1	2022 - 2024 Organizipe e kampanyekgo vash jevavipe vash korkorjanipe thay jevavipe e publikako thay publikune sevalutne vash racizmo thay mamuy diskriminipe pederal o komunitetya Roma thay Ashkalie (1) (1) ABGJ (2022): Organizipe yeka kampanyako jevavipe vash korkorjanipe thay jevavipe mauy diskriminipasko ano polyune baze (targeteya Roam thay Ashkalie)	€ 1000	0	0	Komune thay NGO ABGJ /SHNM,	Komune, NGO		

5.3.2	<p>Promovipe thaj jevavipe vash historia, kultura, penjaipje e komunitetyenge Roma thaj Ashkhalie</p> <p>(1) Organizipe e kulturake aktivitetiyengo – artistikune saleipekotor; teatro, muzika, prezentipe, folklori, pamoryune aktivitetiyekspozite, baleti, dokumentaryune filmya, panairo, artizanatya, ushipe thaj prezentipe e habasko sar kustikipe e kulturako, organizipe e debatyengo, truyalune mezya, traynipe pederal o tematike odola yaverune, korokorojanipe sar si pe interesi;</p> <p>(2) Organizipe e kulturake manifestipasko vash o respekti e divesko e hlagosko romane-k(Mashkarthemutno Dive e Romengo 8 Aprilo)thaj selikano dive e flagosko vash shkalyuno –k 15 Februaro; kote prekal akala manifestipya si te kontribuinel o promovipe e komunitetyengo ano lafi sar ini garavipe e identitetesko kulturako thaj odova selikano ano than;</p> <p>(3) Phikoipe e aktivitetiyengo ani umal e kustipyengo e kulturako: pederal e kultura qhib, historia, tradicie thaj zakonya e komunitetyenge Roma thaj Ashkhalie</p> <p>(4) Phikoipe eaktiviteyenge ani umal e publikipaski (publikipe e pustikyengo, reviste, baravalipe e bibliotekyengo /literature);</p> <p>(5) Evolviripe thaj vazdipe e kapacitetiyengo ano sporti, ko Roma thaj Ashkhalie</p> <p>(6) Phikoipe e aktivitetiyengo ani umal e termegi, ko Roma thaj Ashkhalie.</p> <p>(5) Phikoipe e aktivitetiyengo thaj hramipe e divengo kola si ulvde vash o komunitetya Roma thaj Ashkhalie</p>	2022-2024	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	OSHG/OSHM	30.000 dizune	
-------	---	-----------	----------	----------	----------	-----------	---------------	--

5.3.3	Organizipe e traynipyengo vash korkorjanipe e talobukyarnege odola civilyune trujal e senmipe e tolerancako thay safepekotor e komunitetyengo Roma thay Ashkhalie ano malipe (1) ABGJ: Organizipe e traynipyengo may e zor ani familiya thay o hako ano barvalipe.	2022-2024	€ 1500	€ 1500	0	ABGJ/OSHM	ABGJ/OSHM		
5.3.4	Promovipe e historiako thay kultura vash o komunitetya Roma thay Ashkhalie prekal o emisie nacionalune e televiziyake e reprezentyenca pubikune sevalutne komunake/politikune reprezentya	2022-2024	0	0	0	OSHR/SHO	OSHR/SHO		
5.3.5	Vazdipe e kapacitetyengo vash PSV thay PPGJ-prekal o traynipe (1) ABGJ: I traynipe: Vazdipe e kapacitetyengo vash o procedure thay standardya vash Ovipe (2) ABGJ: I traynipe: Savahatuno bujetipe	2022-2023	0	€ 4.000	0	OSHR/S HO	OSHR/SHO		
Savahatuno bujeti vash Specifikuni Obyektiva V.4:									
<i>Kolendar si kapitalune:</i>									
<i>Kola si olendar phiravne:</i>									
TOTALI		183000							

V.4 Specifikuni obyektiva 5.4: laqharipe e kvalitetesko vash jivdipe thay tiknaripe e diskriminipasko e komunitetyengo Roma thay Ashkhalie prekal koordinipe, monitoripe notadeipe thay ridiklaripe vash Nacyaluni Strategia vash saleipe e komunitetyengo Ano Kosovako malipe (2022-2026)

Gn.	Ovipe	Agorutno vakti	Yekhvaht uno obyektivni 2024	Resipe e bersheshko 2026	Rezultati
V.4.1	Mothavno: Gendoe e dende raportyengo e monitoripesko (kvalitetune thay po vahti)	0	3	5	Siguringyola o resipe e stratejikune obyektivngone thay specifikkune thay mothavngol prekal o raportya bersheshko e raportipeske

V.4.2	Mothavno: Gendo e rekomandipyengo ikilile kotar harne vahtuno rodlaripe	0	Identifikyona rekomandipyava vash resipe e startejikune obyektivengor ji ko agor e mandatesko	Phiravyona rekomandipyav harne vahtuno rodlaripe	Siguringyola o laqharipe e kvalitetesko e jivdipesko e komunitetengo Roma thay Ashkhalie prekal o implemtiye suksesuno e strategiako thay pashipe e realtune kondiciencar ano vahti e mandatesko
Gn.	Oviye	Bujeti	Finaciyaruni hanig	Phiravne instucie thay phikodeutne	Referenca ano dokumentiya
5.4.1	Sektorialune arakhipya ano thavdya vash o kontaktiya thay BRO e komunitetenge Roma thay Ashkhalie vash realizipe e Strategiako ano centraluno niveli		2022-2024	Ofisi vash Shukarno guverniye /Ofisi e Sheruneministresko	Ofisi vash Shukarno Guverniye/ Ofisi e Sheruneministresko
5.4.2	Regularune arakhipya e thaydipeya vash kontakti vash realizipe e Strategiako ano lokaluno niveli	2022-2024	Ofisi vash Shukarno Guverniye/ Ofisi e Sheruneministresko	Ofisi vash Shukarno Guverniye/ Ofisi e Sheruneministresko	Gendo e arakhipyengo realizipe e aktivitiyengo kova si planifikime beraber
5.4.3	Savahtuno Ridikhalripe ano mashkarutnovakti e Naciyaluna Strategiako vash saleipektor e komunitiyengo Roma thay Ashkhalie ano berth	2024	OSHM thay Donatorya	Ofisi vash Shukarno Raipe / Ofisi e SHeruneministr	Savahtuno Ridikhalripe ano mashkarutnova

2024									esko		kti e Naciyaluna Strategiako vash salepektor e komunitetyeng o Roma thay Ashkalie ano berh 2024
Savhtuno bujeti vash Specifickuni Obyektivu V.2:		500	500	500	6500						
<i>Kolendar kola si kapitalune:</i>											
<i>Kolendar si phiravne:</i>											
TOTALI			7500								

Ofisi vash Shukarno Raibe, Sheruneministresko Ofisi
<https://zqm.rks-gov.net>